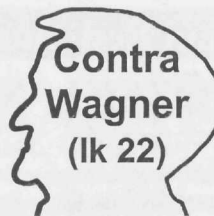

Muusika teatris
(lk 2- 4,9)

Eri Klas
koolipingis
(lk 20-21)

Contra
Wagner
(lk 22)

Kontserdid,
festivalid
(lk 10-12,16-17)

Muusikaleht

Nr. 5
Mai
1999
Hind 9.-

EES ON PÕRUTAVATE ÜRITUSTEGA SUVI

José Carreras tuleb tõepoolest - 13. juunil kell 20 algab tema ja sopran Isabel Rey kontsert Tartu Laululaval "Kolme tenori" noorimat oleme kuulnud-näinud teleris korduvalt, aga on see siis võrreldav "elusa" Carrerasega ühel maalapil viibimisega?

Carreras on juba ligi 30 aastat laulnud maailma juhtivates ooperimajades, andnud kontserte mainekaimates kontserdisaalides, tema 150-st salvestusest on mitmed pälvinud kuld- ja platinaplaate. Carrerase tegevust on pärjatud paljude auhindade ja aunimetustega, muuhulgas on ta Moskva Ülikooli audoktor! Raskest haigusest võitu saanule omistati ka Euroopa Arstiteaduse Ühingu auliikme staatus ja St. Boniface'i Haigla Uurimisfondi auhind.

Nagu Carreraski alustas Valenciast pärit sopran **Isabel Rey** oma karjääri Barcelonas. Edukad esinemised rahvusvahelistel konkurssidel ja debüüt Bellini ooperis "Sonnambula" (1987) avasid talle Euroopa teatrite ja kontserdimajade uksed. Carrerase kontsertidel osaleb Rey alates 1993. aastast.

ERSO-t juhatab sel õhtul Argentiinas sündinud dirigent ja pianist **Enrique Ricci**,

pannud trompetist **Sergei Nakariakov** esineb Põltsamaa Suvesümfoonia 21. augustil kell 21. Kontserdi produtsent A. Uibo nimetas Nakariakovi maailma ajaloo suurimaks imeks! 10-aastasena avarii tagajärjel klaveriõpingud katkestama pidanud Sergeile soovitas isa proovida trompetit. Kahe aasta pärast sõlmisid plaadikompaniid tema kui tõelise geeniusena juba pikaajalisi lepinguid. Praegu Pariisis elav 20-aastane trompetist pole seda pilli õppinud üheski koolis, vaid toetab oma peadpööritava karjääri vaid isa näpunäidetega.

Uskumatu, et maailmakuulus Nakariakov loobus Põltsamaa kasuks kontserdist Washingtonis ja veel uskumatum, et ta mängib seal Mendelssohn-Bartholdy viiulikontserti... muidugi trompetiseades.

Kui **Eri Klas** kuulis võimalusest esineda koos Sergei Nakariakoviga, loobus temagi muudest pakkumistest ja dirigeerib Põltsamaal veel Wagneri avamängu ooperist "Nürnbergi meisterlauljad", Brahmsi Ungari tantsu ja Straussi palu.

Põltsamaa on kokku seadnud pika kultuuriürituste kava 1999, kus muusikal on

oluline koht: juunis toimub Peipsi-äärsete maakondade laulupäev, Bizet' "Carmeni" kontsertettekannet, mitu orelimuusikaõhtut, juulis-augustis viiakse läbi puhkpillimängijate ja viiuldajate suvekoolid ning paljud kontserdid - nii et Eestimaa keskpäika tasub muusikahuvilistel sõita terve suve. Seal on muidki meelelahutusi: vesijalgrattad ja Valge laev, lõbusõit hobustel mööda rooslinna jne.

28. augustil on aga mõtet sõita - heal juhul koguni rongiga - Paldiski endise sõjaväebaasi riviväljakule, sest siis esinevad seal **Londoni West End Company solistid koos ERSO ja Oratooriumikooriga**, et selles ekstreemses paigas lasta kõlada tuntumatel hittidel Webberi ja Schonbergi muusikalidest "Cats", "Jesus Christ Superstar", "The Phantom of the Opera", "Les Misérables", "Sunset Boulevard" jpt.

Muretsemiseks pole põhjust - sõjaväebaasi territoorium on kontrollitud, miine ja radiatsiooni ei esine! Külaliste heaolu eest hoolitsetakse ka muul moel: kontsert toimub 4140 istekohta mahutavas telgis - ei mingit paduvihmahirmu! - ja maitstva eine võib broneerida juba täna kirja, telefoni, faksi või e-maili vahendusel.

Seda hiigeltelki kasutatakse ka **Vanalinnapäevade** aegu Vabaduse väljakul, kui Eri Klas tähistab oma 60. sünnipäeva sümfooniakontserdiga.

Teadagi ei piirdu EK vaid eelnimetatud ettevõtmistega, kirev muusikaelu vohab ka paljudes teistes Eestimaa linnades - rutakem pileteid ostma!

Ines Rannap

EESTI
RAHVI ISRAAMATI...

A. DARGOMŐŽSKI "NÄKINEID" UUES RÜÜS ESTONIA LAVAL

A. Dargomõžski ooper "Näkingeid" - Puškini-aineline ooper Puškini-aastal, mis esietendus hiljaaegu rahvusooperis Estonia, tõi teatri kutsel Eestisse ka lavaleadjad Puškini-maalt, täpsemalt Moskvast. Need on lavastaja Dmitri Bertman, lavakujundaja Igor Nežnõi, kostüümikunstnik Tatjana Tulubjeva ja liikumisjuht Aleksandr Tagiltsev. Muusika osas oli kaalukas sõna öelda meie dirigendil Paul Mägil.

Noor, alles mõne aasta eest üle kolmekümnendate künnise astunud D. Bertman (s. 1967) on ooperilavastajana tegev olnud juba rohkem kui kümme aastat ning jõudnud isepäiste lahenduste ja eksperimentidega koguda oma lavastajakontole nii tulist poolehoidu kui hukkamõistust. Nii võis teisi äratavad tähelepanu tema lavastused, mille hulgas on oopereid eri sajandeist ja stiilidest, nendele on ruumi andnud Euroopa mainekad ooperiteatrid ja suured teatrijakirjad. Lähitulevikus laieneb tema tööpiirkond G. Verdi "Traviataga" ka Ameerika mandrile. Eesti publikul oli enne "Näkingeid" võimalus D. Bertmani lavastajakäekirjaga tutvust teha mõned aastad tagasi, kui Moskva eksperimentaalne ooperiteater Helikon - D. Bertman asutas selle 23-aastasena - kandis Estonias ette P. Tšaikovski ooperi "Padaemand".

Mida D. Bertman võtab ette "Näkingeiga"? Kas selle ooperi repertuaari võtmine ei olnud julgustükk teatri poolt? Alahindamata teost ning mõistes tema austusväärset kohta vene muusikaklassikas, kuulub see poolteistsada aastat tagasi loodud ooperi siiski oma aja ära elanud minevikusaavutuste hulka. Võis karta, et tänapäeva publik siit teatrielamust ei saa. Ent kujunes vastupidiseks: etendus pani end huviga jälgima, pakkus kuulamist ja vaatamist ning andis põhjust heldeks aplausiks. Ei ole kahtlust, et "Näkingeid" võib lugeda Estonia viimase aja õnnestumiste hulka. Võrreldes eelmiste lavastustega (käesolev on Eestis kuues, Estonias neljas) on "Näkingeid" läbi teinud uuenduskuuri. Teos on tänu kohendustele ja kärbetaele muutunud dramaturgiliselt tihedamaks ja terviklikumaks.

Mõjulepääsule aitavad kaasa esiletõstmistvääri lavavalgustus (valguskunstnik Evald Raadik) ja Estonia uus lavaseadeldis.

Lavastuse tempo on nobe ning nobe peab olema ka vaataja, sest muusikast osasaamise kõrval peab ka silm ulatuma mitmele poole, märkamaks kõiki tegevusliine ja detaile. Sümbolite keeles öeldust jagub ka etendusejärgset mõtlemist.

"Näkingeid" kätkeb endas reaalseid stseene ja muinasjuttu. Lavastusele lahendust otsides oli D. Bertmani taotluseks ühendada need kaks maailma sulamik, millest lõppmuljena jäaks domineerima reaalne elu ja inimsaatused. Fantastika osaks on omapoolsete värvidega reaalses elus juhtuva mõjususe suurendamine. Rõhuasetus on psühholoogilistel liinidel. Eludraamasid on "Näkingeius" koguni neli. Möldri tütre Nataša ja Vürsti seisustevahe teeb nende armastuse lootusetuks ning viib last ootava Nataša meeleheitliku sammuni - ta uputab end Dneprisse. Vürst kahetseb ning leidmata õnne ja südamerahu seisusekohases abielus elab edasi mälestustes ja süütundega. Muhe rahaaldis Mölder, kes lootis tütre armuloost kasu saada ega seganud end sellesse, kaotab mõistuse. Ennast rongaks pidades luusib ta hirmuäratavana Dnepri-äärsetes metsades.

Ooperi haaravamaid stseene - võiks öelda selle ooperi "nael" - on ronk-Möldri ja Vürsti kohtumine Dnepri lähistel veski varemete juures. Selle mõjulepääs on eelkõige Möldrist. Nähtud kahe etenduse (2. ja 3.) põhjal väärivad kiitust mõlemad osatäitjad - Leonid Savitski ja Teo Maiste. Teo Maistele on see tema poolt juba Vanemuises 1960. a. sisse elatud osa kindlasti üks ta lauljatee tipp. Mõnusal esitab ta tuntud aaria ooperi alguses, ent hullumeelses rongauljuses ja kaeblemises tütre pärast haarab tema loodud kuju jäägitult. Mati Kõrts Vürstina on siin Möldrile vääriline partner. Lavastaja, nagu ta märkis "Näkingeiu" lavaletulekule eelnenud usutlustes, peab ooperi põhiliniiks Vürsti mõtete, tunnete ja tegude psühhoanalüüsi. Ei saaks öelda, et see kõikides stseenides läbi kogu ooperi oleks ühevõrra realiseerunud. Dargomõžski on

Vürstile kirjutanud valitsevalt lüürilise müüsika, võib-olla sellepärast jääbki temas domineerima see külg. Meelde jääb Mati Kõrtsi esitus 3. vaatuse romansilaadne kavatiin.

Nataša partii on muusikaliselt kirev: selles on rahvalaululisust, vene romansi nukrameelset tundeküllust ning näkimaailma kättemaksuhimulise valitsejana iseloomustuses ka suurooperlikele aariatele omast. Meeldivalt laulab Nadia Kurem. Nataša rolli raskuspunkt asub 1. vaatuses. Siin alustab ta armastava ja väliselt muretu neiuna, siin avab ta oma südamevalu ning 1. vaatuses lõpeb juba ka ta maise elu tragöödia. Osatäitjail, eriti Ludmilla Kõrtsilt, oodanuks suuremat lavalist vabadust ning hingeelu muutuste ja nüansside varjundirikkamat väljamängimist. Loodetavasti see tuleb, sest ega osatäitjail ju kerge ei ole laulda harjumatuses asendites või saia nosides.

Etenduse meeldejäavamaid stseene on üksindusse unustatud Vürstina pilt, seda tänu nii lavastusele kui Riina Airenele. Muusikast saadavale elamusele mängivad siin suuresti kaasa Vürstina hale riietus, kõrvale heidetud kuldne pulmakleit ja lotakad nukud vürstitoolidel.

Lavastuse mõjulepääsvamatel kohtadel tahaks välja tõsta ka vürstlikku pulmapidu. Juba üleminek 1. vaatusest sellesse kulgeb sujuvalt ja on tehtud osavalt. Pidulise on varasematest lavastustest meelde jäänud uhkena, kuid muusikaliste numbrite staatilise reana. Praegune on dünaamiline ning nii värv- (otseses mõttes) kui fantaasiaküllase lahenduse poolest kullasäraline.

Säravat fantaasiat on uue rüü saanud "Näkingeius" palju. Kõik lavastaja poolt pakutu ei pruugi ju kõigile ühtviisi meeldida, kuid plusspunkte on lavastus ooperile juurde andnud igal juhul. Teatrisolijal on huvitav, igav ei hakka ei asjatundjail ega tavapublikul, mis on - ja oli ka "Näkingeiu" puhul - üks D. Bertmani lavastajakreodo põhitsees.

Imbi Kull

Flamenco "Carmenis" meeleolusid süvendamas

Üleelmises Muusikalehes kirjutas Sinikka Terviainen traditsioonilisest flamencost kui elutraagikat väljendavast mustlaslaulust. Ühtlasi selgus, et tõrjutud rahva getosse surutud muusika/tants on pääsenud vabadusse ning muutunud moenähtuseks. Uued sulamid, milles flamenco on lahendatud rockile, rumbale, heavy metalile või peaaegu millisele tahes muule muusikastiilile, on vallutamas maailma.

Huvitaval kombel on ka Estonia teater moe laineharjale tõusnud, rakendades flamencorühma Bizet' ooperi "Carmeni" värskemas lavastuses (lavastaja A.-

Flamenco-kvartett on selles lavastuses üks võtmetegelasi. Harri Rospu foto

A. Lheureux). Tõeliselt õnnistuseks lavastajale oli see, et meil on juba aastaid tegutsenud Claudia Ševtšenko ja Lehti Kostabi, kes on nii ise esitanud seda tantsu kui õpetanud seda huvilistele. Praeguses lavastuses tantsivad mõlemad flamencostaarid koos oma õpilaste Kaari Laane ja Eve Luukasega.

Nagu väidab Estonia kirjandusala juhataja Anneli Jaanus, oli belglasest lavastaja täiesti juhuslikult sattunud Tallinna Vanalinnas Von Krahli teatrisse, kus vahetevahel peetakse flamencoõhtuid. Tema vaimustus meie tantsijatest oli olnud sedavõrd suur, et ta oli otsustanud otsekohe nende tantsu lülitada "Carmeni" lavastusse. Ühtki takti muusikast selleks juurde lisada polnud vaja, ooperi ava- ja vahemängudes sisaldus flamenco täiesti tantsuks sobival kujul. Seaded tegid pr-d Ševtšenko ja Kostabi ise. Albert- André Lheureux' andmetel on see esimene ja ainus selline lavastus maailmas, kus võrdväärsete partneritena lauljate kõrval esinevad kutselised flamencotantsijad.

"Pahaaimamatult" ooperisse tulnuna sain ootuspäraselt suure elamuse armsaks saanud Bizet' muusikast, noortest ja andekatest lauljatest (Riina Airene, Jassi Zahharov, Mati Kõrts ja kogu vokaalkoosseis), hästi oma tööd tundvast orkestrist & dirigendist. Aga krooni pani kõigele pähe just flamenco - kirglik, temperamentne, ülimalt mustlaslik ja hispaanialik ühtaegu, tulvil igatsust, trotsi ja traagikat. Saal vakatas ja jälgis tantsijannasid peaaegu hinge kinni pidades.

Peaaegu sellist sulamit flamencost ja ooperist "Carmeni" lihtsalt geniaalseks. Anne-Malle Hallik

"Carmeni" kui muusikalavastuse kohta tuli toimetusse retsensioon, aga selle numbri materjalid olid juba koos. Püüame selle avaldada edaspidi - Toim.

TARTUS MÄNGITAKSE "MASKERAADI"

Andres Dvinjaninovi nuputab Arvi järgmist tempu A. Matkuse

pooldavate ja neid taunivate linnakodanike vahel.

Hinnatud sümfoonik Nielsen on oma teise ooperi muusikasse suhtunud küllalt kergekäeliselt - kenades meloodiates tunneb ära mõnegi motiivi. Aga ta isegi väitis, et kirjutas "viise üles mängedes" ja tundis sellest

Selle loo paigutamine rubriiki "Külalislavastajad Eesti muusikateatrites" on mõnevõrra ebaharilik nagu loo objekt isegi.

Vanemuine tõi lavale käesoleva sajandi kuulsaima taani helilooja Carl Nielsen koomilise ooperi "Maskeraad", mille lavastas julgelt ja vaimukalt Finn Poulsen.

L. Holbergi komöödia "Maskeraad" tegevustik tugineb tuntud teemale armunud noortest, keda sunnitakse abielluma vanemate poolt väljavalituga. Ühtlasi käib võitlus maskeraade

töelist rahuldust. Igatahes saavutas "Maskeraad" Taani riigis tohutu populaarsuse ja enam-vähem sama võib esietendusmulje põhjal ennustada talle ka Eesti riigis.

Juba üksi vahva tembutaja Andres Dvinjaninovi pärast tasub sammud Vanemuise poole seada. Hetkest, kui ta etenduse algul potsatab teener Arvina saali tagaseina avausest inimestele kaela ja suure käraga lubab dirigendi Endel Nõgenel alustada, uitab pilk aina mööda Dvinjaninovi ettevõtmisi laval, lavaaugus ja saalis. Arvi kuju selleviisiline "laiendamine" on Poulseni õnnelik leid, sest muidu tundunuks pikk ooper veel venivamana.

Peaosi täitsid esietendusel Mati Kõrts, Jaan Willem Sibul, Mart Mikk, Leili Tammel ja Tõnu Kattai. Täit rahuldust pakkus Kõrtsi lüüriline tenor, Sibul võlu eelkõige oma lustilise osatäitmisega. Hästi paika olid pandud Miku, Tammeli ja Kattai karakterid, paraku mitte niivõrd hästi vokaalne pool. Orkester täitis oma osa korrektselt ja heakõnaliselt, kuid ei leidnud alati lavaga vajalikku kontakti. Sellise "kerge tüki" puhul ei saa kuidagi andestada rütmilist logisemist ning kõrgema häälega lauljate ja ka mõnede ansambli ilmselget ülemängimist.

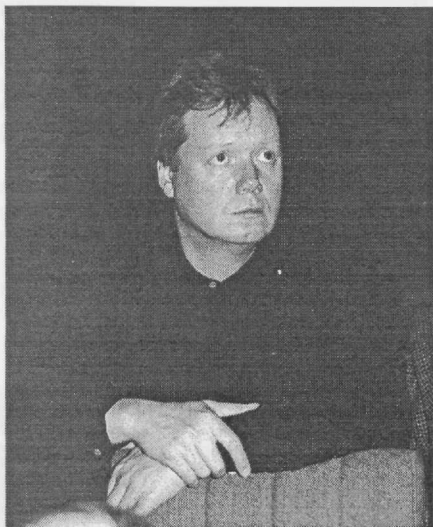
Ines Rannap

Kuid eks professionaali poolt muusikali lavastamist kooliteatris või ka tõlgendada külalislavastusena Eesti muusikateatris.

MITTESTANDARDNE KOOLITEATER

Paradoksid...

Sensatsiooniks paisutatud teade Viimsi Keskkooli abiturienti **Hanna-Liina Võsa** laulma õppima minemisest Broadwayle oli mulle üllatus. Nägin just paar päeva varem teda peaosas Viimsi kooliteatri etendusel

Lavastaja Toomas Lõhmuste

"Oklahoma" ja sealt oli ta mulle meelde jäänud pigem mängu kui laulu poolest. Hiljem rääkis mulle selle projekti ja kogu Viimsi kultuurikeskuse juht Leelo Tiisvelt, et see oli olnud külalislavastaja, Tallinna Pedagoogikaülikooli režii õppetooli lektori Toomas Lõhmuste sihikindel eesmärk: ära demonstreeri oma hääle ilu, vaid mängi nii, et tunduksid vaatajale oma rollis loomulik. Arne Saluveer, kelle juhendamisel Hanna-Liina täiendab end Eesti Televisiooni laulustuudios, oli ka olnud imestunud ta vokaalsest tagasihoidlikkusest selles rollis, kuid öelnud tunnustavaid sõnu ta lavalise vabaduse kohta. Ning selles osas oli Lõhmuste vaid jätkanud tööd, mida juba aastaid on teinud koreograaf Maido Saar algul üsna kohmaka tüdruku kallal. Ja ometi oli žanriks muusikal, kus juba nime poolest peaks esikohal olema muusika. Paradoks, kas pole?

Ja mitte ainus.

Teade Hanna-Liina Võsa Broadwayle minemisest jõudis minuni ajal, kui "Oklahomat" mängiti kooliteatrite üle-eestilisel ülevaltusel Kohtla-Järvel. Assotsiatiivselt kujunes järeldus, et viimsilastel läks seal väga hästi ning ma õnnitlesin Leelo Tiisvelti. Selgus, et asjatul. Oli olnud nii, nagu aprillikuu Muusikalehes oli juba ette ennustatud: viimsilased seal ei esikohta ega üldse mingit kohta ei saanud, vaid nad esinesid konkursiväliselt. "Oklahoma" ei vastanud rangetele tingimustele - oli liiga pikk - 2,5 tundi, kaasa mängisid õpetajad, kutseline lavastaja jne. Kas on need reeglid just targad, aga ilmselt kooskõlas levinud ettekujutusega kooliteatrist. Muidu

Koreograaf Maido Saar

poleks ju nii otsustatud.

Sellega pole paradokside jada lõppenud. Üks neist. Viimsi vald on Eesti rikkamaid (oma muusikakoolilegi muretses ta uhke

maja) ning ma arvasin, et suurte etenduste korraldamine on võimalik vaid valla toe tõttu. Leelo Tiisvelt möönab, et toetust on saanud nii vallalt kui ka mujalt, ent see pole põhiline. Sissetulek saadakse peamiselt etendustelt ja neid antakse palju - eelmist, "Mary Poppinsi", mängiti 20 korda. See on juba umbes niisama palju kui päristeatrites ja nii võib ühe etenduse tuludest vist järgmist ette valmistada küll.

Pealegi olevat jutud Viimsi kooliteatri imekallitest kostüümidest liialdatud. Palju on neid küll ja kaunid on nad ka, aga materjal on kolm korda odavam kui rahvusteatri Estonia. Ning kostümeerijad pole kavalehel nimetatud - ise tehakse.

Ja veel - Viimsi koolilaste muusikalidel pole peaaegu mingit sidet Viimsi muusikakooliga peale selle, et mitmed lapsed seal pilli õpivad. Kuid mitte laulmist. Seda seal ei õpetata.

Sellest paradokside jadast julgeksin järeldada, et tegemist on kooliteatris rahvusvahelise muusikaklassika mängimise näol üpris ebastandardse ettevõtmisega, mis ei mahu tavalistesse raamidesse (ei vasta, nagu eelpool öeldud, tingimustele) ning on arenenud talle ainuomase sisemise loogika järgi. Umbes nii, nagu on Toots-Erist kujunenud rahvusvahelise tasemega dirigent Klas, millest selles Muusikalehes kirjutab Ada Kuuseoks.

...ja loogika

Viimsi paiknemine Tallinna külje all ning valla elanike suhteline jõukus on muidugi viimsilaste saavutuste objektiivne eeldus. Ilma selleta oleksid vaevalt mõeldavad nii publikurekordid kui ka mitmete kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide kaasamine. See ei käi vaid lavastaja kohta. "Mary Poppinsi" etendusel löid orkestris kaasa profid Estoniastki. Ning selles osas pole Viimsi ka Eestis päris unikaalne. Midagi analoogset toimub ka Tartu külje all Ilmatsalus. Objektiivsed eeldused on head, muld on kohev-rammus.

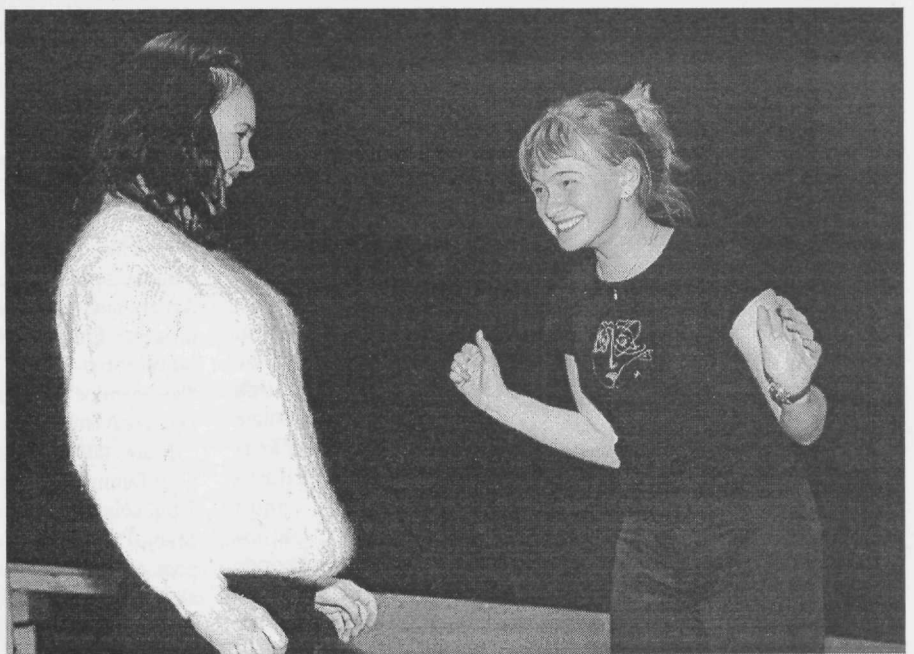
Kuid hea vilja kasvuks peab peale koheva mulla olema samuti väärt seeme ja kuldaväärt künnimees, teisisõnu - ka subjektiivsed

eeldused. Ning need olid Viimsis olemas, kui 1992. aastal alustati kohalike täiskasvanud entusiastide grupi näol. Selle tuumiku moodustasid tollane koolmeister Leelo Tiisvelt, tantsuõpetaja Maido Saar ja muusik Andrus Kalvet. Ja kui Leelo Tiisvelt läks valla kultuurikeskuse juhiks ning nii sai kindlustada näitetrupile head harjutamis- ja esinemistingimused, tuli koolis endas ettevõtmise hingeks režiiharidusega ajalooõpetaja Külli Talmar.

Suur muusikaligrupp moodustus siiski vaid ühe kooli mõne klassi õpilastest - kandepind oli kitsas. Ning ega Viimsigi ole mingi erandlik koht, kuhu kõik Eestimaa anded on kokku kuhjunud. Tööd oli palju - peaaegu aastaringelt kõik pühapäevad. Suur linn oma ahvatlustega lähedal, murdeas lastel huvisid palju ning maskuliinne püsivus ja distsiplineerimatus on just sellele eale eriti omane. Trupi kooshoidmine eeldas peale entusiasmi ka psühholoogilist filigrantööd. Kõik see ei tulnud korrapealt kätte, kuid praegu võiks Viimsi kooliteatri täiskasvanud eestvedajad saata küll kursustele lugema mürsikupsühholoogia aluseid.

Juhtus nii, et algusest peale seati suured eesmärgid. Need lood, mida kooliteatrid tavaliselt mängivad, Viimsi entusiaste ei rahuldanud - kuidagi uimasevõitu, kurvameelsed ja veidraki. Mõnikord nimetatakse seda koguni mitteteatriks. Viimsis läheneti asjale teisiti. Endalgi muresid palju ning ega lastegi elu olnud 90-ndate keskel meelakkumine. Midagi rõõmsat, helget ja optimistlikku oli vaja. Ning Rodgersi "Helisev muusika" sobis selleks suurepäraselt. Pealegi tuli appi õnnelik juhus - Viimsisse oli elama asunud ja oli nõus kaasa lööma päris ehtne ameeriklane Sean Krepp. Välismaalasega koos on lastel põnev mängida ning eks see, et mees õppis ära eesti keele, olnud neilegi eeskujuks enda pingutamisele sundimisel. Samas suunas jätkates võeti järgmisena kavva "Mary Poppins" ja siis uuesti Rodgers - "Oklahoma". Inerts edasiminekuks oli juba sees. Vahele ka mitmesugused väiksemad lood.

Mõndagi kujunes välja õnneliku juhuse tõttu, aga oli ka täpset arvestust. Kavva võeti muusikalid, kus tegelasteks on lapsed ja noored, mida oli Eesti teatrites juba mängitud, kuid kaugemal - Pärnus või Tartus. Raha

Võluvad näitsikud "Oklahomas" - Laurey (Hanna-Liina Võsa - paremal) ja Annie (Teele Ardel).

polnud vaja kulutada tõlkimisele, võis teistelt snitti võtta. Kuid seejuures polnud vaja karta, et ümbruskonna publik vaatama ei tule: pähh, see koolilaste värk, rahvusteatris Estonia tehakse neid asju palju-palju paremini. Intuitsiooni õige seostamine ratsionaalse kalkultatsiooniga.

Viimsi Munamägi

"Oklahoma" tuumik on tänavused abiturientid. Tuleval aastal neid enam pole. Kuidas edasi? Ka sellele on mõeldud. Põhitrupi kõrval on peale kasvatatud uus "põlvkond". Noorem trupp mängis tänavu maha oma muusikali "Väike printsess" koguni kuus korda. Ning nendegi hulgas on eestvedajaks samasugune fanaatiliselt laulmist ja näitlemist armastav tüdruk kui Hanna-Liina. Selles osas muret pole.

On aga muid muresid. Ja suurim neist see, et vallavalitsus kavatses maja, kus ta paikneb koos kultuurikeskusega, maha müüa, ehitada endale väiksema maja. Kooliteatril tuleks siis ära kolida keskkooli ruumidesse. Need pole aga suurteks etendusteks kaugelki nii sobivad ja ka kogu tehnika on vaid kultuurikeskuses. See halvendaks oluliselt tingimusi, võiks saada isegi saatuslikuks.

Kultuuritöötajad vaidlevad vastu, aga mida sa vaidled kui kõrgeimaks väärtuseks on kuulutatud raha. Ent kas vallavalitsusega ühes hoones tegutsevat kultuurikeskust, kus lapsed etendavad muusikale, ei saa muuta vallale magnetiks, ka turistide ligimeelitamise osas? Pole kuulnud, et Euroopaski oleksid sellised kompleksid vallataolises väikeses administratiivüksuses sagedased. Kui neid üldse mujal ongi.

Kunstilise taseme edasiseks tõstmiseks võiks Viimsi tuumikule lisaks kaasa tõmmata andekaid lapsi ka lähikonnast, seehulgas (Ida)Tallinnast. See peaks ju vallale kuulsust tooma, olema isegi hea äriobjekt. Seda võiks ju reklaamida kui lastetaidluse Bayreuthi. Kas sellise kompleksi likvideerimine poleks samasugune tõlplus, kui Haanjas hakatakse Suurt Munamäge buldooseritega laiali lükkama?

Võib-olla läheneda küsimusele hoopis sellisest vaatenurgast. Ja viimaste teadete kohaselt ongi asi hakanud sinnapoole liikuma.

Herbert Vainu

Muusika draamalavastustes

"MAO TEE KALJU PEAL"

Detsembris 1998 esietendus Eesti Draamateatri Torgny Lindgreni (s. 1938) romaani järele lavale seatud näidend "Mao tee kalju peal". Tegevustik toimub autori kodupaigas, karmi kliimaga Põhja-Rootsis mõõdundun sajandi teisel poolel. Näidendi žanr pole kavalehel määratletud, kuid kõige enam läheneb ta tragöödiale. Ometi tasakaalustab selles sõnalavastuses helge, kerge ja igal juhul harmooniline muusika suurelt jaolt traagiliste sündmuste taaka, mida vist vaatajad ei suudakski muidu sellises koguses vastu võtta. Kõik näidendi 13 tegelast laulavad küll simmanitel, küll matustel, küll muude sündmuste puhul. Nii koraale (isegi ühte J. S. Bachi neljahäälset koraali pisut lihtsustatud kujul) kui ka rootsi rahvalaule. Pooled tegelastest mängivad ka pille.

Selle eest, et kõik hästi välja tuleks, on hoolitsenud muusikakujundaja, noor eesti-rootsi päritolu Sofia Joons, kes ise samuti laulab ja mängib etenduse saates viiulit. Lavastaja Priit Pedajas on andnud muusikaseadele viimase lihvi, ise mängib vanaisa väikest rolli, laulab ja mängib saateks süntesaatoril. Selleks, et miski ei riivaks kõrva, on suure töö teinud lauluõpetaja Riina Roose Linnateatrist. Pole just tavaline, et draamanäitlejatest saavad proovide käigus heliloojad. Ema rolli etendav Ülle Kaljuste meenutab, et ühe ühehäälse koraali meloodia sündis põhiosas tema peas, oma osa andsid ka teised, niisiis ühislooming.

Muusika ilmetab Garmen Tabori ja Jan Uuspõllu suhete selgitamist Johanna ja Karlina. Mati Hiisi foto

Nii sündis see "viietärniline" draamalavastus muusikaga. Publik ei ole masendatud, kuigi lahkub vaikides. Vist on see katarsis. Loodetavasti püsib "Mao tee" Draamateatri repertuaaris veel kaua. Vaatajaist puudust pole, ka kriitika on olnud kiitev ja toetav.

Anne-Malle Hallik

Eestist

Gustav Ernesaks - Eesti sajandi muusik

Muusikute osas sai 22. veebruarist 4. aprillini toimunud küsitlusel "Sajandi 100 suurkuju" raames enim hääli - 575 - Gustav Ernesaks. Talle järgnesid Arvo Pärt 526, Neeme Järvi 475, Georg Ots 459, Raimond Valgre 454, Eri Klas 442, Veljo Tormis 368 ja Alo Mattiisen 328 häälega, seejärel Rudolf Tobias, Tõnu Kaljuste, Heino Eller ja Miina Härma. Kokku pakuti Eesti sajandi muusikuteks 155 nime.

H. Orusaare nim. noorte

puhkpilliorkestrite konkurs, järjekorras juba kaheksas, leidis Tallinnas Laagna

Gümnaasiumis aset 17. ja 18. aprillil. Registreerunud oli osalejaid rohkem kui kunagi varem - 23. Kõik tulid ka kohale.

Noored võistlesid 3 erinevas kategoorias, eraldi veel üldhariduslike koolide ja nn koolivälised orkestrid. Auhindu - 3 igavesti rändavat karikat, 10 noodipulti ja 3 trompetit - said 10 kollektiivi.

Esimesel päeval võistelnud II kategoorias pälvis esikoha ja karika Tallinna 37. keskkooli noor orkester (dir. Andres Kontus) ja II kategoorias Põlva Gümnaasiumi oma (P. Änilane).

18. aprillil esinenud I kategooria 7 orkestrit - mitmed neist suurearvulised - näitasid eriti ilmekalt, et noortega tehtav töö on õigete alustel, eriti muusikakoolides, ning tase hea. Tõstaksin eriti esile Nõmme muusikakoolis tegutsev brassorkestrit (A. Kostabi ja M. Sõro), kes tuli esikohale teist korda järjest.

Väga huvitava ja mitmekülgse kavaga, pakudes trummareid ja tantsutüdrukute näol ka silmarõõmu, esines teiseks jäänud Tallinna Noorte Puhkpilliorkester (V. Loogna). Üle pika aja olid välja tulnud tartlased, koguni 2 orkestriga.

Kuigi konkursis andis tunnistust Eeseti noorte puhkpillitaseme tõusust, juhtus ka üht-teist ebaõnnestunud. Žürii esimees, noor aga endale juba nime teinud muusik Hendrik Vestmann, sai oma tööga, nagu ka korraldajad, suurepäraselt hakkama. Auhindade kätteandmisel lahkas ta kõigi orkestrite häid ja halbu külgi äärmiselt taktitundeliselt. Ühelgi konkursist osavõtjal ei jäänud muljet, et teda pole märganud, et ta töö ei ole olnud mingit edu.

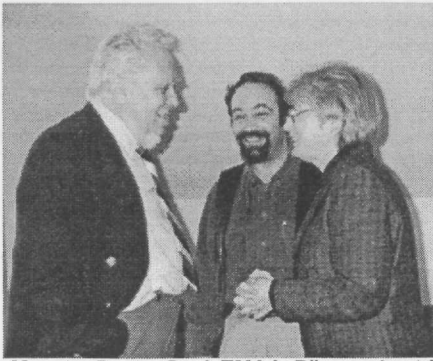
Kuna praegused noored pillimched pole Helmut Orusaart oma ihusilmaga näinud, tutvustasin lühidalt tema elu ja tegevust.

Järgmine samalalaadne konkurs toimub aastal 2002.

H. Saade,
žürii sekretär

Luuakse sümfooniaorkestrite liitu

20. aprillil kogunesid Paide muusikakoolis Narva ja Pärnu linnaorkestrite, Järva ja Põlva sümfooniaorkestri, Virumaa Orkestrite Seltsi ning Eesti Muusikaakadeemia sümfooniaorkestri juhid looma Eesti harrastussümfooniaorkestrite liitu.

Maestro Peeter Saul, EMA ja Pärnu orkestri dirigent Jüri Alpertn ning Järvamaa sümfooniaorkestru juht mõtteid vahetamas. Arnika Tegelmani foto

Arutelu käigus jõuti järeldusele, et sõna "harrastus" on otstarbekas põhikirja projektist maha tõmmata ning luua professionaalseid ja harrastussümfooniaorkestrite ühendav liit esmäärgiga

tihendada sidemeid mõlemat tüüpi sümfooniaorkestrite vahel ning välja töötada Riigikogus seadusena vastuvõtmiseks sümfooniaorkestrite seaduseelnõu, millega kaaneks ka riigipoolne suurem toetus eriti professionaalide poolt harrastusorkestrite taseme tõstmiseks. Nii nagu see on näiteks Soomes.

18. mail kogunetakse uuesti organisatsiooni moodustama ja juhatust valima.

Haapsalu muusikateatri sünnipäevapidu

24. aprillil pidas sünnipäevapidu Haapsalu muusikakooli juures tegutsev muusikateater, mis kokku 2001. aastal 1998. a. hingušele läinud Haapsalu I Keskkooli analoogilise teatri traditsiooni. Teatrijuhiks hakkas alles Otsa-koolis õppiv, nüüd juba Eesti Muusikaakadeemia lõpetanud Jüri-Ruut Kangur, kes lõi ka sümfoonietorkestri, mille dirigendina ta tegutseb praeguseni. Lavastajaks on viimasel ajal olnud Lea Purga Raplast.

Igal aastal on välja toodud üks muusikaline lavastus, kokku 5. Neist on antud 48 etendust, sh mööda mitmeid Euroopa riike maha sõidetud 20 000 kilomeetrit. Lisaks 12 kontserti.

Sünnipäevapeo esimesel poolel mängis orkester, teise poole kavast olid stseenid kõigist muusikalugudest. Paljud senised tegijad lõpetavad keskkooli, ees ootab "põlvkonnavaheetus".

Ikka Rein Rannapit

20. aprilli Harjumaa avaldas olukirjelduse Tallinna maksuametnikust Tajo Kadajast, kes on tuntud ka muusikuna. Tema laule võib kuulda neljalt laserkassetilt. Ta on Kuusalu mees, oli 1993-96 sealse vallavalikogude esimees. Sel ajal restaureeriti Kuusalu rahvamaja müüdisajaja nõuetele vastavaks. Sel suvel hakkab ta organiseerima Rein Rannapi järjekordset tundeid mööda Eestimaad.

Sakala aga kirjutab sellest, kuidas Rein Rannap käis Viljandis Männimäe Elise kaubamaja katusel uut kasinot klaveril avatuks mängimas. 20-minutilise ettekanne jooksul jõudis ta endalt ära heita algul kübara, siis ka kasuka. Avamisel oli ka võimas, kuid lühiajaline ilutulestik.

Ameeriklane Hiiumaal

10. aprilli Hiiumaal trükkis ümber Toronto lehest Eesti Elu kirjelduse sealses Eesti Majas toimunud tuluõhtust, kus esinesid mitmed väliseesti muusikud, kes laulsid isegi Nõukogude armees olnud Raimond Valgre laule. Õhtu naclaks kujunes USA Rahukorpuses Hiiumaal töötanud ja sealt endale naise võtnud Douglas Wellsi humoorikas jutustus praegusest Eesti elust.

Kõva sõnavahetus Põlvas

10. aprilli Koit avaldas "Karl Kassiku kultuurikommentaari". Unenäo vormi rüütatuna antakse selles üsna sarkastiline pilt peost, milles tunti ära 3. aprillil toimunud Põlva Laulustuudio sünnipäevakontsert. Pihta saavad seal viibinud kohalikud ja Põlvast kaugemalegi siirdunud suurus. Väidetakse, et pidu kujunes kohati maruliseks sündmuseks.

22. aprilli numbris tullakse jällegi selle juurde tagasi. Avaldatakse kaks vihast lugejakirja. Neis väidetakse, et kontsert oli "kaasaegne, noortepärane ja heal tasemel" ning loo autor heidab halba varju inimestele, kes on laulustuudio arenemisele palju kaasa aidanud. Kommentaari autor on nende kontserdiküllastajate arvates "kade ja mürgine inimene, ...kes ei julge oma nime välja öelda".

Samas kõrval on uus "Karl Kassiku kultuurikommentaar", jällegi unenäolises vormis. Ta olevat juba eelmise kord ja nähes arvanud, et ega see head tähenda. Lugejad olevat tähelepanu pööranud vaid ta loos teisejärgulistele küsimustele, aga läinud mööda peamisest: kontserdil ei sööda ega laulda pidevalt ühesama laulu ning ka sellest, et ta laulutüdrukuid kiitis. Ning omakorda imestab ta selle üle, et unenäo vormile vaatamata ei nähtud loos ilukirjanduslikku satiiri ning käsitati seda tavalise artiklina.

POBS tegutseb

1.-4. aprillini käis Pärnu Ooperi ja Balleti Sihtasutuse juhtkond Moskvas jätkamas Pärnu linnajuhtide poolt alustatud läbirääkimisi Suure teatri ning ka Stanislavski ja Nemirovitš-Dantšenko teatri

juhtidega nende teatrite osalemisest POBS-i projektides. Saavutati kokkulepe Suure Teatri solisti Aleksandr Vinogradovi osalemisest suvised "D. Oistrahi festivali lõppkontsertidel.

Pärnu Ooperi Sõprade Ühing korraldas 18. aprillil Helsingis Balderi saalis kontserdi Pärnu Ooperi toetuseks. Seal esinesid ka pärnakad Kai Parmas ja Kristjan Möisnik.

Pensionäridest taitlejate jaoks pole küllalt suurt rahvamaja

24. aprillil oli Pärveres Pärnumaa memme-taadi taidluspäev. Üles astus 37 folkloori-, laulu- ja tantsuringi ning üksikesinejat. Kokku pool tuhat inimest. Pärnu muusikalise kultuurinõunik Helve Arumägi ütles, et vanemaealiste taidluspere täieneb igal aastal ja Pärnumaal pole varsti enam kohta, kuhu soovijaid mahutada. Audru klubi juhataja Inda Orusaar lisas: "Imetlen alati vanemaealiste väsimatust. Nad ei võta isegi suvepuhkust." Sellest kirjutas 27. aprillil Pärnu Postimees.

Teatritükk joodikuile enne

Kolmandat maailmasõda

"Irma" on muutunud Endlas kassatükiks, mida mängitakse täissaalidele. Pärnu Postimehes on ilmunud kolm arvustust. Kirjanikud Sven Kivisildnik ja Kati Murutar pole sellega nõus, leiab, et Endlas on muusikal tehtud heas küünilises võttes ja selles on palju tasandeid. Kuid pealkirjastab ja lõpetab ta oma arvustuse niisama jalustrabavas sõnastuses: teos "iseloomustab hiilgavalt elu Maal enne Kolmandat maailmasõda".

Nende vahel püüab Toomas Kuter 7. aprilli Pärnu Postimehes jätta traditsioonilise teatriarvustuse raamesse. Ta leiab, et selles Endla teatri lavastuses kütkestab vaatajaid eeskätt muusika. Neeme Kuninga lavastuses pole autori sõnul õhkagi prantsuse espiidi, kuid ta teab, kuidas praeguses Eestis kütkestada kuulajaid.

Omapärane muusika

17. aprilli Pärnu Postimees avaldab kaks pikka lugu omanäolistest muusikutest. 3 tuntud Väikeste Lõõtspillide Ühingu mängijatest eesotsas solisti Marko Matvereaga on klassendatud Pärnut. Alustasid nad koosmängimist Eesti Õpilasmalevas kolme pisikesse lõõtspilliga. Praegu on põhirepertuaar möödunud sajandi lõpu ja juba lõpule jõudva praeguse sajandi alguse rahvalaulud. Repertuaari täiendamiseks on käidud kuulamas sadakonda Eesti soost vana laulikut. Praegu on lihtsamates rahvalugudes tunda rootsi ja ameerika mõjutusi. VLÜ sulatab kokku maailmatraditsioone.

Endine Pärnu Päikeseraadio toimetaja Rait Valkna äratas taas ellu koolipõlvaeagsete sõprade püüdi Kala, kui tuli pakkumise teha midagi täiesti absurdset ja ajuvaba. Viimati kirjutas ta **heliteose kontoritehnikale ja orkestrile** "Concerto Contore", mille esiettekanne oli Tallinna Filharmoonia Kammerorkestrilt Tarmo Leinatamme juhatamisel 16. ja 17. aprillil Sakala keskus. Lugu kantakse 1000-tiraazilisele kassetile ning pole välistatud, et omapärane lähenemine leiab rahvusvahelist tähelepanu.

Klassikaline muusika on kolletavas ja uues rüüs Pärnu Postimehest (päises kuubub isegi kuupäev) peaaegu täielikult välja tõrjutud. Pärnu Linnaorkestri esinemisest 25. aprillil Vello Pähni dirigendikepi all, millest oli Sirkas vahetult selle järel päris pikk arvustus, ei leidnud selles lehes aprillikuul üldse kajastamist.

Kuidas hoida elus maarahvamaja?

24. aprilli Nädaline avaldab juutuajamise Juuru rahvamaja juhataja Tiivi Lepikuga. Ta väidab, et praegu taidlust teha tahjaid, tegijaid ja tehtu näitajaid leidub, suurem probleem on aga pealtvaatajate. Inimesed "võivad vaadata mitu tundi seebikaid, aga kui midagi vaimsemat, tõsisemat pakkuda, ei tulla vaatama". Näiteks nimetab ta mitu kultuuriüritust, kus saal täitus ainult kolmandiku osas. Tallinna Õpetajate Maja hea

segakoori kuulajate arvu ta isegi ei ütle, "sest piinlik on".

Nüüd on Lepik endale asjad selgeks teinud ja head teatrietendust Juuru ei telli. Tuleb pakkuda seda, mida ostetakse. Osaluse puuduse all rahvamaja üritused enam ei kannata, kuigi striptiisi pole ta seal hakanud korraldama. Rahvast tuleb aga kaugel kokku noorte diskoõhtutele. Peab vaid närvi olema korra hoidmisel. Kuid ega see nii raske olegi, sest diskoritel on endil turvamehed kaasas.

Orissaare-Tallinn: tasakaalustatud valem

Saaremaa ajakirjanduses oli aprillis pikalt juttu kahest juubelist Orissaares: kultuurimaja sai 40-aastaseks ja puhkpilliorkester 10-aastaseks.

Orissaare taidlejal on palju saavutusi: on tuldud maailsetegevuslaste ülevaatusel vabariigi laureaadiks, esinenud Moskvas ja Ukrainas. Praegugi tegutsevad mitmed taidluskollektiivid, neist noorim eelnimetatud puhkpilliorkester, mille lõi ja mida praeguseni dirigeerib Valdo Rüütelmaa. Ta ise ütleb, et ametlikult kuulub orkester küll Orissaare Gümnaasiumile, kuid "tegelikult on gümnaasiumi, muusikakooli, kultuurimaja ja Orissaare valla ühisprojekt".

A. Rüütelmaast ongi 24. aprilli Oma Saares pikemalt juttu.

Tallinna poiss valis 1986. a Otsa-kooli lõpetades töökohaks Orissaare, selle "tuttavuse" pärast - oli Kassariel siviitades näinud Orissaare telemasti. Kaks tema orkestrist väljakasvanud noormeest õpib praegu Eesti Muusikaakadeemias ja töötab professionaalsetes orkestrites.

1993-97 õppis Valdo Rüütelmaa Pedagoogikaülikoolis ning pendeldas Orissaare ja Tallinna vahet. Pärast diplomi saamist jäi edasi pendeldama - mängib ka professionaalses politsei puhkpilliorkestris ning õpib ja õpetab Tallinnas. Oma sellist käitumist põhjendab Valdo Rüütelmaa nii: "Minu jaoks moodustavad Tallinn ja Orissaare tasakaalustatud valemi - kui tahan vilgast elu ja tegevust, sõidan Tallinna, kui rahu ja vaikust, tulen Saaremaale."

Hans Hindpere kiidab saarlasti

24. aprillil peeti Lümamanda kultuurimajas kaheksandad Saaremaa vokaalansambli laulupäevad. 18 ansambli hulgas valis žürii välja kõige parema kava ning ise kohal olnud helilooja Hans Hindpere laulu parima esitaja. Nendeks olid vastavalt Muhu segaansambel Anne Kannu ja Saaremaa Ühisgümnaasiumi Varsakabi Mari Ausmehe juhatamisel.

Hans Hindpere jagas juhtnõore edaspidiseks tööks. Ta väitis, et saarlaste laulutase oli kõrgem kui Tallinna ja Harjumaa ansambli oma samalaadisel laulupäeval kuu aega tagasi. H. Hindpere kiitis Saare ansambli calist tasakaalu - oli lapsi, keskealisi ja vanu ning lisas: "Siinsed ansamblid laulsid hästi ja puhtalt, ilusa diktsiooni ja õige hingamisega. Pea kõigil ansamblitel oli vokaalne kõla ja tasakaal paigas."

Tõrva käärib jälle

Valgamaalases on ilmunud mitmeid artikleid kultuurielu kohta Tõrvas. 6. aprillil kirjutati sealse kultuurikogu koosolekust, kus linnapea Umbleja rääkis vajadusest seoses eelarvetulude vähenemisega ümber korraldada linna kultuurielu. Kultuurimaja, mis ruumide tagastamisega kunagisele omanikule on pidanud korra ümber kolima, tuleb likvideerida, kuna selle küttekulud on liiga suured. Isetegevuslastele tegutsemiseks pakutud ruumidel (kirik-kammersaali ei pakutud) leiti aga olevat oluliselt puudusi. Kui linnapea teatas ka kavatsusest koondata kultuuritöötajate arvu, keeldus senine kultuurimaja direktor Ants Säks kandideerimast.

Seejärel on avaldatud lugejate üpris kriitilisi kirju linnavõimule kursi kohta, sh Ants Säksi kaitseks:

Välismaalt

Heliplaatide müük Saksamaal väheneb

Saksamaa Föderaalse HiFi Bisiini Assotsiatsioon teatas, et 1998. a. müüdi heliplaate pisut üle 5 miljardi marga eest, võrreldes 1997. a. aga 1,4 protsenti vähem. 1997. a. oli läbimüük eelmise aastaga võrreldes tõusnud 1,7%. Mõned plaadipoed on teatanud, et nad on sunnitud ukseid sulgema.

restoran on, sauna enam pole ja peagi pole ka kultuurimaja selles väga kultuurilembelises linnas.

Viljandimaa parimad laululapsed on

Võhmast

9. aprillil Abja kultuurimajas peetud "Laulukarusell 2000" maakonnavooral said kolm esikohta neljast Võhma Gümnaasiumi muusikaõpetaja Maarika Reimandi. Pedagoogi tööd tunnustati eridiplomiga. Žürii esimees Toomas Völl arvas, et õpetajad peaksid rohkem vaeva nägema lastele südamelähedase repertuaari valimisega.

Ansamblimuusikapäevad

Ida-Virumaa

8.-10. aprillini leidis Ida-Virumaa erinevates paikades aset 22 ansamblimuusika kontserti, kus esinesid 14 Eesti muusikakooli õpilased ja õpetajad. Esinemised olid sponsorite toel (24 000 krooni) tasuta, kuulajaid üle 1000. Konkurssi polnud.

Põhjarannik tõstab eriti esile Väandra muusikakooli ja Nõmme muusikakooli esinemisi. Väandra puhul märgitakse, et üllatav oli selle väike, oma kontserdisaali ta kooli ansambli mängu harrastus. Enamik õpilasi mängib ansambrites, õpetajad aga omapärase koosseisuga - plokfloödid ja tamburiin - vanamusikaansambli. Eriti püüdluk esineti Kiviõlis, kus on varem töötanud 4 Väandra muusikakooli õppejõudu. Kooli direktor Imbi Orav aga astub üles laulusolistina.

Kiita said mitmed Nõmme muusikakooli ansamblid, nende hulgas neidude saksofonikvartett. Tähdrukud ise väitsid, et Sillamäel ja Ilukal kuulati neid paremini, kui teevad seda linnamarakratiid. Siiski "mõnel pool plakutati vaid selleks, et mitte tundudes tagasi minna, aga me saame sellest aru - see on nii õpilasklik".

Esinesid ka erinevate koolide õpetajatest moodustatud segaansamblid. Nii mängisid koos keelpille Sirje Tambi Kunda, Siiri Laanesoo Rakvere ja Kaia Tambi Nõmme muusikakoolist.

Remi Boucher' intervjuu maakonnalehele

Põhjarannik avaldas 23. aprillil Kanada-Austria kitarristilt Remi Boucher'lt võetud intervjuu. Ta kiidab oma äsjast esinemispaika - Narva linnust väga hea akustika pärast.

Oma karjääri algust *heavy metal* mängimisega põhjendas Boucher sellega, et Kanada põhjaosas, kus ta üles kasvas, teist muusikat peaaegu ei tunta. Aegamööda tutvus ta klassikalise muusikaga ning 1981. a leidis, et see on talle muusikaliselt parem tee. Oma osa etendas ka vananemine. "Arvan, et teismelised vajavad popmuusikat, see on neile nagu narkootikum, aga põmmima ei saa jääda eluks ajaks," ütles R. Boucher ja lisas, et aeg-ajalt ei mängi ta väga keerulist muusikat ja püüab sel kombel pääseda publikule lähemale ja ka tuua ta lähemale klassikalisele muusikale.

Suprjarki kolmandat korda

Saksamaal

Narvskaja Gazeta avaldas 15. aprillil pikema artikli Narva vene folklooriansambli Suprjarki hiljutisest, arvult kolmandast sõidust Saksamaale. Organiseeris selle üle sealse Waldorf-kooli õpetaja, endine narvalane Marina Kobeleva. Esineti Hamburgis, Ravensbrückis, Sankt-Augustinis Bonni lähedal jm, kavas põhiliselt vanad vene kevade vastuvõtu ja pulmakombed. Ravensbrückis, kus koolis õpitakse ka vene keelt, olid õpilased selleks varakult valmistunud, koos tehti taigast linnukesi. Hamburgis paluti Suprjarkilt midagi ette kanda ka nende asukohamaa folkloorist. Nad demonstreerisid eesti kadripäeva kombeid ning esitasid setu ja isuri rahvalaule.

Esinemised olid tausta, kuid Saksa kombe kohaselt tegud külastajad pärast kontserti esinejaile annetusi. Need polnud suured, kuna Waldorf-

koolides käivad Saksamaal väeemate ja lasterikkamate perekondade lapsed.

Laul või võistlus

Tapa laste lauluvõistlus, kus peaaühinnad said külalised, vääril Virumaa Teatajas 6. aprillil juhtkirja. Selles väidetakse, et lähenemisuurgad sellistele võistlustele on erinevad: ühed tulevad laulma, teised võistelda, auhindu saama.

Edasi: "Laulukarusell 2000 juhend teeb ettevaatlikuks. Pärast seda, kui laps on juhtumisi midagi saavutanud, pole ta enam ise enda oma. Nendega võidakse sõlmida erilepingud, nad ei tohi esineda ETV-ga konkureerivate telekanalite korraldatavatel lauluvõistlustel, neid võidakse puuduliku noodimeterjali pärast konkursilt välja arvata. Rõõmst saab armutu võistlus, kus lisaks võitjatele ka kaotajad. **Laulev laps muutub äriks...** Virumaa Teataja elab kaasa kõigile, kes Laulukarusellil edu loodavad. Ja patsutab õlale kõigile neile, kes laulmist võistlemisest tähtsamaks peavad."

Kungla sünnipäev

23. ja 24. tähistas Rakvere rahvamuusikaansambel Kungla kontsertidega oma 20. sünnipäeva. Selle eel avaldas Virumaa Teataja 17. aprillil loo ansamblist, mis alustas tegevust Kungla lasteaias ja paikneb ka praegu seal, kuigi suurem osa ansambli liikmetest töötab nüüd mujal. Palju reisib Kungla juba nõukogude ajal, Soome Hausjärve Pelimannidega on sõprusõedmed 1990. aastast. On esinenud Norras, Rootsis, Itaalias. "Meie kaudu avastatakse Eestimaad," ütlevad kunglased.

Kaks viimast aastat on Kungla teinud suvel jalutuskäigu läbi Rakvere hobuse ja pikkvankriga. "Hobune oskab muusikast lugu pidada, ta on sõidutanud ka Gustav Ernesaksa," tunnustavad naised ja kiidavad hobusemeest Antsu, "kes ohverdab päeva kõige kibedamal tööajal."

Malle Elveti sõnumid

Maruline kuulõpp Tartus...

...algas 29. aprillil, kui linnaisade kõnede, ansambli Singer-vinger mänguga ja taevasse kihutatud raketikimbuga kuulutati lõppu nõukogude ajal pooleli jäänud silikaadist haldushoonele, mille saatuse otustamata jätmine oli varem kutsutanud linnapäid. Samal päeval teenis Vanemuise kontserdihoones ülipika aplausi Eesti-Soome sümfooniaorkestri kontsert "Õhtu Pariisis" Anu Tali dirigeerimisel.

Aprilli viimasel päeval toimus seal aga tasuta kontsert, millele piletid olid broneeritud juba sügisel, enne hoone valimist. Hullukostuümis ja kõidiku isse kantud Rein Rannap mängis paha nõida ning klaverit, viiulit, orelit ja süntesaatorit, teine helilooja-pianist Urmas Sisask aga head nõida. Ta õnnistas šamaanitrummide põrina saatel loitsides hoonesse sisse Tartu vaimu. Oli ka teisi esinejaid.

Samuti toimus üliõpilaste volbröö, saateks tulevärk ning muusika Eesti Kaitseväe orkestrilt, Untsakelt, Väikeste Lõõtspillide Ühingu, Katrin Karismalt jt. Sõbra majas peeti maha konkurs "Tudengilaul '99".

Tütarlaste koori laul keset

raamatutarkust

TÜ raamatukogus tähistati teist aastat 1930-ndail aastail Kataloonia raamatukaupmehe ettevõttel sealkandis alguse saanud raamatu ja roosi päeva. Mullu esines raamatukogus sellega seoses vanamusikaansambel VIA SONORA, tänavu tütarlaste koor Maarjalil Ave-Piia Silla dirigeerimisel. Tempokas laul meelitas laudade ja riulite vaikesust välja kenakese publikuhulga.

Vene armee koor Soomes

Vene Armees Lauu ja Tantsu Ansambel esineb aprilli lõpul Soomes - Helsingis, Poris, Tampere, Seinäjöl ja Vaasas. See ansambel Juri Bondarenko juhatamisel esitab mitmesugust slaavi muusikat - militaarset ajaväiteleni - ja esineb sageli välismaal.

STIT-ETA

Assotsiatsiooni arvates on langustendents tingitud kahest omavahel seotud faktorist: senisest rohkem kuulatakse (ja ka **piraatlikult lindistatakse**) muusikat internetist. Eriti on see levitud kooliõpilaste hulgas.

Rahuldusega märgitakse aga, et klassikalise muusika plaatide lindistamine ja müük - 19,4 miljoni eksemplari, pisut alla 10% kõigist plaatidest - on jäänud endisele tasemele. Ka LP-de osas pole langust.

dpa-ETA

TÖÖ JA TÄNU

Teatri- ja Muusikamuseum tähistas 75. aastapäeva. 5.-9. aprillini võis TMM-i ruumides nautida mitut muusikaõhtut. Saime üht-teist uudset teada oma mineviku suurkujudest, sellest, mida nad teinud ja ka kust võtnud jõudu keerulistel hetkedel oma elus.

Kõige raskema saatusega oli neist vast **Tooni Kroon** (vt. ML 98, nr. 12, lk. 20 - toim.). Noorena kõrge rahvusvahelise tunnustuse saanud laulja solistikarjäär katkes üsna alguses. Siiski sai ta Kohtla-Järve klaveriõpetajana oma muusikarmastust edasi anda. Üheks tema õpilaseks on praegu tunnustatud koorijuht Hirvo Surva. Tooni Kroonist tehtud film "Tooni" on Öie Orava südamlilik meenutus. Filmi läbiv südamevalu ja võitlev tänulikkus läks väga hinge.

Miliza Korjus - sopran hüüdnimega "helisev kelluke". Tema tütar, USA suursaadik Eestis Melissa Wells ütles naljatades: "Kui ma poleks diplomaadiks õppinud, poleks ma ehk kunagi Eestisse jõudnud." Miliza nimi läbis kogu õhtut - kohal viibis ja esines ka Miliza Bunegina, M. Korjuse õetütar. Mõlemad daamid kinnitasid, et Miliza Korjus on sündinud 1909. a., mitte 1908, nagu kirjas teatmeteostes.

Jüri Kruus jagas oma imetlust M. Korjuse talendi üle. Selgus, et vähe muusikat M. Korjuse esituses on meile kättesaadav ning solistide heliplaadistajana tuntud ettekandja lubas asja parandada.

(Põhjalikuma ülevaate M. Wellsi ja teiste sõnavõttudest loodame avaldada augustis M. Korjuse juubelisünniaastapäeva ajal - toim.)

Rudolf Tobiase päeval kogunesime pidulikku tiibklaveriga saali. Põnev üritus oli terve tsükli "10 klaveripala" ettekanne. Esitajateks TMKK õpilased Kersti Sumera klaveriklassist. Võlus laste siiras lähenemine. Oli sisukust, säravaid värve, põnevamates kohtades jäi veel puudu meisterlikkusest.

Eesti Muusikaakadeemias

EMA nõukogu koosolekul 7. aprillil arutati läbi ning kinnitati uus õppekorralduseeskiri, mis ühendab uuel tasandil varem eraldi eksisteerinud dokumendid. Kõne all olid ka uue maja saali kasutamise perspektiivid.

10. aprillil korraldas Eesti Muusikateaduse Selts (EMTS) igakevadise Tartu päeva, seekord TÜ Ajaloomuseumi konverentsisaalis. Ettekangetega esinesid EMA diplomandid Viida Raag (Tallinna viiulimeistrid August Kristal ja Feliks Villak) ja Evelin Kõrvits (Muusikaelu Eestis nõukogude korra esimestel aastatel 1940-1941), magistrand Anu Kõlar (Kristlik-rahvuslik suund Eesti 1930ndate aastate protestantlikus kirikumuusikas), TÜ magistrand Ave Paesalu (Boethius ja tema traktaat muusikast) ning EMA õppejõud Allan Vurma (Kus on laulja hääl, kui see on "ees"?). Diskussiooni üheks teemaks kujunes muusikateaduse eriala tutvustamine gümnaasiumides. Selleks otstarbeks on koostatud ka EMTS-i infolehe erinumber, mida muusikaõpetajad ja teised huvilised saavad tellida tel 6 449 248 või e-posti teel: heidi@soden.eol; infoleht on kättesaadav ka internetaadressil www.ema.edu.ee/EMTS.html. Tartu päeva lõpetuseks esitleti uusi raamatuid: Heidi Heinmaa "Protestantlik kantoriinstituut Tallinnas 16.-17. sajandil" ning Maarja Kasema & Vaike Sarve "Setu hällitused".

25. aprillil toimus kammermuusikaosakonna korraldusel juba traditsiooniliseks kujunenud klassikakonkurss, kus EMA kammeransamblid esitavad klassikute teoseid. I koha sai trio Ago Juurikas - Ardo Västriku - Mikk Murdvee.

Aprillikuusse mahtusid ka kaks esietendust. 6. aprillil tõi EMA Kõrgema Lavakunstikooli III kursus vaatajateni eesti rahvaluule põhineva loo "Kalmuneiu", mille lavastas sama kooli magistrand Anne Tärnpu. 10. aprillil esietendus EMA ooperistuudio esituses J. Offenbachi operett "Pizelbergide salong". Lavastaja oli Thomas Wiedenhofer (Saksamaa), muusikajuht Ellen Maiste ning kontsertmeister Ene Rindesalu.

M. Kasema

R. Tobiase peene tõsiduse tõi välja kvartett koosseisus U. Vulp, M. Lille, M. Aasa, H.-D. Varema, U. Vulp koos L. Randmaga (pala "Läbi öö") ja pianist K. Hallingu.

"Naan Põllust jäi meelde särav naer ja tõsine nõudlikkus," sõnas kirjanik Jaan Kross. Elevust tekitas E. Potteri videofilm N. Põllu kodust

H. Saarne foto

Hamburgis, kus kodutiigis igal kalal oma nimi. Arne Mikk: "Naan Põld õpetajana ei saanud kahjuks end Eestis teostada. Õpilastal oli, kuid mitte eestlaste hulgas." Video vahendusel nägime N. Põllu õpilast Michael Schönet laulmas katkendit Haydni "Aastaegadest".

Lydia Põld, N. Põllu lesk: "Naan Põld oli ennekõike aus. Seda võib märgata ka tema esinemistes. Tööga läks ta läbi rasketest hetkedest. Südamest tuli tal soov edasi anda teadmisi, õpetamine oli talle meeldiv." Naan Põld laulis oopereid, kuid ainult stuudiotes.

Õhtute juhtidele ja TMM-i inimestele suur tänu.

***

TMM teatab:

Juuni alguses avatakse TMM-is näitus Eri Klasist teoses tema 60. sünnipäevaga. Selle koostab TMM-i teadur Erich Loit. Toimub ka dirigentide konverents-sümposium "Eesti dirigendid ja eesti muusika".

Ulla Mölder

Otsa-koolis

Igakevadine kompositsiooniõpilaste kontsert toimus seekord meie kooli korraldusel 21. aprillil Tallinna Matkamajas, osalemas ka Muusikakeskkooli (MKK) ning Elleri-nimelise muusikakooli õpilased. Noori autoreid ei ole kuidagi võimalik ühise nimetaja alla viia. Kõlas teoseid mõjutatuna neoklassitsistmist, -romantismist jne, lõpetades lauluga, mis võiks kuuluda Madonna repertuaari. Näiteks **Mariliis Valkoneni** (Otsa-kool, õp. L. Veevo) "So many of us".

Kõige küpsem heliloojanatuur oli ülesastunudest **Tatjana Kozlova** (Otsa-kool, õp. T. Tulev). Tema kaks laulu tsüklist "Vaiksed aforismid" kaotasid küll veidi Matkamaja akustika tõttu oma ladinakeelsete tekstide jõust. "Vaikusest sünnib muusika" - nii sobiks iseloomustada noore helilooja käekirja. Tema Sonaat viiulile ja tšellole korvas aga vokaalpalade puuduse täielikult. **Anne-Ly Martsoni** (Otsa-kool, õp. A. Marguste) "Mäletad, jänes" (sõnad Leelo Tungal) häälele ja klaverile võiks kuuluda keeruliste ja karaktersete lastelaulude paremikku. **Liis Jürgensilt**, **Enno Mõttuselt** ja **Ott Indermittelt** (kõik MKK, õp. A. Põldmäe) kõlas huvitavat klaverimuusikat. **Malle Maltis** (Otsa-kool, õp. T. Tulev), seadnud oma varemvalminud klaverietüüdi tromboonile ja klaverile, pealkirjastanud selle "Öökull ja peegel", väärrib kiitust oma vaimukate ideede ja seadete eest. **Juliana Kuklini** (Otsa-kool, õp. T. Tulev) "Legend" - unustuslikud sosinad, **Marianne Kõrveri** (Otsa-kool, õp. L. Veevo) "1999" - närvilised sosinad - seda kõike pakkusid noored autorid. Kontserdi lõpetasid aga esmakordselt selle ajaloos **Jarek Kasari** (Elleri MK, õp. Margo Kõlar) arvitimuusikapalad "Stone horse" ja "Violence".

16.-17. aprillil toimus ka juba traditsiooniks saanud lauljate konkurss, kus auhinnalistele kohtadele tulid Otsa-koolist järgmised õpilased: noorema vanuserühma neid - **Monika Liiv** I koht, noormehe - **Sergei Grinkov** II koht, vanema vanuserühma neid - **Hele-Mai Hark** II koht, noormehe - **Igor Tsenkman** II koht ja **Rene Soom** III koht. Kontsertmeisteritest väärisid esiletõstmist **Alla Josing** ja **Anne Otto**.

Sirli Ojaste

Viljandi

Kultuurikolledžis

Aprillikuu salongiõhtutel kohvikus Leon astusid üles nii kolledži tudengid kui õppejõud. 7. aprillil sisustas õhtu levimuusika osakonna teise kursuse tudeng Handrias Solom oma ansambliga. 14. aprillil kõlas kohvikus jazzmuusika levimuusika osakonna õppejõu Jouko Kantola eestvõtmisel. Soomlane Jouko Kantola töötab kolmandat aastat Viljandi Praostkonnas misjonärina, on lõpetanud Sibielse Akadeemia ja on teist aastat jazz-improviseerimise õppejõuks. Samuti juhendab ta mitmeid gospelansambleid. 28. aprillil toimunud salongiõhtul kõlaski gospelmuusika J. Kantola juhendatavalt kollektiividelt. 21. aprillil esitati kitarrimuusikat kolledži õppejõu Kalle Kivistiku ja tema sõprade esituses.

Hedi Sõstra

Kõrged külalised

Aprillis külastasid Eestit Rahvusvahelise Muusika Info-keskuste Assotsiatsiooni (IAMIC) peasekretär MATTHIAS FINKENTY Austria (on ka Austria Muusikanõukogu president) ja OLGA SMETANOVA Slovakkia Muusika Infokeskusest. Tutvuti Eesti Muusika Infokeskuse tööga, mis leiti vastavuses olevaks rahvusvahelise organisatsiooni nõuetele. Külastati kultuuriministeeriumi, Eesti Kontserti ja Eesti Rahvusraamatukogu.

Mare Põldmäe

Isa ja poeg - dirigendid

“Dirigent on väljapaistev isiksus. Talle kingitakse lilli.” Koolikirjandist meenunud väide muutis jututajamise alguse Estonia teatri dirigendi Erki Pehkiga lõbusaks. Oma muhedal moel jätkas Erki, et tema töös on veel liblikaid ja tihaseid, karusid titaanideni välja. (...) Mis lilledesse puutub - need on kõige meeldivamad, alates sünnikuu märtsikellukestest. (...)

Uhesugused saatused

Võrus ilmavalgust näinud Erki Pehk tegi esimeses sammud, kõrvus koorijuhi ja muusikaõpetaja Heino Pehki akordionimäng. Isa õhutusel, ema tagantorkimisel möödusid seitse aastat, mil Erki jaotas kasinat poisiea aega kahe kooli vahel. Võru Muusikakooli õpingutest huvitavamad tundusid ringituueldamine ja sõjamäng. Lapsemõistus kaugemat tulevikku ei hooanud.

Taipamine tuli järsku muusikakooli lõpueksamitel: see, mis tehtud, on paljugi väärt, et edasi minna, midagi saavutada. Eesmärk seadud, algas iseseisev elu Tallinnas. Kõigepealt tões Erki muusikakeskkooli astudes, et oma klaverimänguuskusega on ta pianistide rongist küll maha jäänud. Ümberalimine käis kähku. Telefoni teel teatas poeg isale, et valis põhialaks koorijuhtimise. Heino Pehk vaikinud tükk aega ning virgunud vastama alles siis, kui telefoniaparatuur juba teise 15-kopikalise kõlksudes oma kõhtu neelas.

“Ma võib-olla hetke tõesti mõtlesin,” meenutab Heino Pehk. “Ma mõtlesin, et pagan võtaks: see polegi üldse halb. Ma teadsin ju pianistide taset vastavalt koolidele. (...) Mõneti kõik haakus minu saatusega. Lõpetasin akordionieriala Tartu Muusikakoolis, suunati Võrru. Olin siin ühe aasta, aga siis oleks mind armeesse värvatud. Lasin jalga Tallinna Konservatooriumi täiendavale vastuvõtule koorijuhtimise erialal. Polnud midagi muud valida. Akordioni ei olnud Eestis kõrgemas koolis võimalik edasi õppida. Lauljaks või heliloojaks ei tahtnud. (...)”

Võru võttis Heino Pehki endale

Heino Pehk asus pärast konservatooriumi lõpetamist tööle Võru Muusikakoolis akordioni, ansambli, üldklaveri ning solfedžo õpetajana. Missuguseid orkestreid, ansambleid koore ja kui palju Heino on juhitanud, ta ise täpselt ei mäletagi. Konservatooriumipäevilt kokku kümnekond. Diplomitöö tegi noor dirigent Teaduste Akadeemia nais- ja meeskooriga,

saateansamblis pillimees Eri Klas, Kalju Terasmaa, Elmar Kruus.

Võrus lõikasid loorbereid Heino Pehki bigbänd Neo, naiskvartett Sõsar, meesansambel, segakoor Cantus. Kooridest

Isa ja poeg - Heino (paremal) ja Erki (üleval) - on mõlemad dirigendid.

Harri Rospu, Joosep Aaderi fotod

usaldati tema kätte ka juba tugev laulumeeskond - Võru Meeskoor. Aili Sussi ja Heino Pehki kunagise poistekooriga lauljaid võib kohata tänases meeskooris.

Küsisin Heino Pehki käest, kas ta Võrru jäämist vahel kahetsenud ka on. Pakkumisi ju oli mujale tööle asumiseks, sest saavutused Võrus paistsid ametivendadele silma. Kuna Areng kutsunud Tallinna kammerkooriga juurde, aga pealinnas ei leitud Pehki perekonnale eluaset.

Tartu Muusikakoolis jõudis Heino Pehk endale juba õpilasedki valida. Aga siis tuli Võru Meeskooriga juhutuse eestvõttel ja juhutuse esimehe doktor Kongo targarlutsemisel otsustav pööre. Inimesele tehti lihtsalt selgeks, et teda on Võrus paljudele vaja. Heino Pehk sukeldus töösse nii muusikakoolis kui ka Kandelis.

“Kui tööd-tegemised haakuvad loomingulise inimese eneseteostuse soovidega ja katus on pea kohal, kui leiad, et su tööst on teisedki sõltuvad ja tulemused rahuldavad, juhtub, et jäädku paigale (...) Noortele muusikutele on nüüd maailm lahti. Egas Võrugi uutest noortest päris vabaks jää. Kui inimesel on mõni kinnisvara, hoiab seegi teda siin kinni.”

Isa iseloomustab poega

Heino Pehk: “Kui ma teda teatris esimest korda nägin orkestri ette tulemas, meeldis mulle juba orkestrantide pilkude heatahtlikkus. Tema pultitule oli küllaltki kontaktne. Sealt edasi on juba kergem, kui orkester usaldab dirigenti.”

Heino Pehki arvates peavad dirigendi loomuses peituma nii teadusmehe kui ka näitleja omadused. Lavalise vabaduse ja tehnikaga vabadamine - see pole mõistagi edvistamine ega näitemängu tegemine. See peab tulema su seest. Hinge liigutused peavad

käte, miimika, silmade kaudu pillimeesteni jõudma. Erkil võivad kes tab missugused võimed vaka all olla. (...)

“Ma tean, et ta on piisavalt töökas, oma tööpöld iga päev ees; ja uurib maailma muusikat ja elu, eriti ooperi ja opereti vallas,” ütles Heino Pehk.

Poegki võib isa üle uhkust tunda. Möödunud aastal Eesti Meestelaulu Seltsi 10. ja Gustav Ernesaksa 90. sünniaastapäevale pühendatud meeskooride ja poistekooride võistulaulmisel sai Võru Meeskoor C-grupis üheksa koori hulgas esikoha.

Erki Pehki valikud

Kõige kergem valik oli pärast Tallinna Muusikakeskkooli, mis asub ju samas hoones konservatooriumiga, nüüdsel ajal muusikaakadeemiaks ristituga. Täiesti loogilise malli järgi astus Erki kõrvalkusest sisse ja oligi kõrgemas koolis heaks dirigendiks saamise sooviga. Orkestri dirigeerimist tol ajal Tallinnas siiski ei õpetatud. Koorijuhtimise kõrvalt käis Erki neid teadmisi Roman Matsovi juures fakultatiivselt nõutamas. Eesti tippdirigendid on oma koolituse saanud kas Peterburis või Moskvast. Alles hiljuti avati Eesti Muusikaakadeemias orkestrijuhimise õppetool.

Erki Pehk õppis kaks aastat Riias, õppejõuks Paul Mägi, kes tollal oli Läti Rahvussümfooniaorkestri peadirigent. (...) Eesti tarbeks on dirigente niigi palju.

Dirigent on tegelikkuses maailmakodanik, kes ennast ühe paigaga eluks ajaks enam siduda ei saa. Maailma tipptasemel muusikasündmused toimuvad USA-s New Yorgis ning Euroopas Londonis. Teadjad väidavad, et Pariis muusikapealinnana on tiitlit Londonile loovutamas.

Kaks korda on ka Erki Pehk Londonis viibinud... Suur tahe on meistrklassi konkurssidest osa võtta. Otse loomulikult peab niisuguse koolituse tarbeks kapitali jätkuma. Keskmiselt on meistrklassi kursustele pääsemiseks 15 kohale 300 soovijat, hoolimata kallist õppemaksust.

Muu hulgas nendib noormeeste parimas eas Erki Pehk, et noorte dirigentide kursuste jaoks on ta juba liiga vana või ka tark. Teisest küljest: “XX sajandi lõpu kommertsialiseerumine on oma jälje jätnud ka dirigendiametisse, nagu Paul Mägi on tabavalt öelnud; ka see ala devalveerub. See tähendab, et tõelisi meistreid hakkab järjest vähem olema ja neid, kes haistavad selles ainult kuulsust ning raha, järjest rohkem.” Erki Pehk viimaste hulka ei kuulu. Tema elu üle valitseb õnnelik kooskõla: töö ning hobi koos.

Praegu on Estonia teatri mängukavas küllaltki värsket etendus, J. Offenbachi operett “Ilus Helena”. Muusikaline juht ning dirigent Erki Pehk.

Estonias näeb vaataja Erki Pehki J. Straussi operettide “Nahkhiir” ja “Viini veri” ning A. Adami-J. Coralli balleti “Giselle” etendustel.

Erki Pehk ei ole loomulikult mingi masinimene, kes muudkui õpib ja töötab. (...) “Parim lõõgastus tuleb pingelise töönädala lõpul eduka etenduse järel. Siis, kui puldist maha tuled, oled kõige õnnelikum ja rõõmsam inimene. Sa tunned, et sul on nii palju energiat, et võid maja paigast tõsta. Lähed koju, vajud voodisse, uni tuleb kohe esimesest sekundist.”

Silvi Jansons
Võrumaa Teataja

Oisu on Estonias o-tähega muusikavald

Järvamaal asuva Oisu valla elanike põhiline mure on selgeks rääkida, et Oisu pole Öisu ja algab O-tähega. Seda tähte õpetavad nad Oisu kapelliga laulupeotuld saates ja Oisu lauluratast veeretades.

Küllap on niisugune õpetamine vajalik ka seepärast, et varem oli Oisu kuulus Estonia kolhoos, millest on nüüd saanud samanimeline aktsiaselts ning seda kohta tuntakse Estoniana mitte ainult Eestis, vaid ka mujal, kus kogu Eestit nimetatakse Estoniak.

Oisu kapell saab sügisel kümneaastaseks. Mängulusti eest

läidetakse 24. juunil Tartus, sõidab piki Peipsi kallast põhja, põikab läbi Narvast ja liitub 3. juulil laulupeorongkäiguga. "Oleme nagu musitseeriv lentsalk. Liigume tulest veidi eespool ja kutsume rahva pillilugudega kokku," ütles kanneldaja, Oisu rahvamaja juhataja Ülle Välimäe. Oisu kapell on lauljate-tantsijate suurpeol osalenud neli korda. See, et nüüse peo kavas kapellidele viit minutitki ei leitud, on Välimäe sõnul lausa kurjast. "Tähtis on tunne kuuluda peoliste hulka. Mis sest, et rahvamuusikutele on suvel Pärnus oma pidu," ütles ta.

Järvamaa rahvamuusikutele seni päris oma žanripäeva polnud ja pidu

koosmängu harjutada," rääkis Välimäe rahvamuusikute päeva mõttest.

Oisu elab laulurahvas: rahvamajas käib koos nais-, mees- ja segaansambel. Lisaks valitakse kõige tillemate hulgast igal aastal Oisu laululind. Sel aastal sai selle tiitli Hendrik Liblik ja läheb maakonnavõistlusele.

Naisansambli juhendab juba 13 aastat Ülle Välimäe, kes sai muusikukutse Viljandi kultuurikoolist. "Naisansambli hiilgeaeg jääb 1996. aastasse, kui vokaalansamblite konkursil Vooremaal pälvisime 49 naisansambli seas auhinnakoha," meenutas Välimäe.

Sel aastal läks Vooremaal veelgi paremini Oisu segaansambli, kes laulis end 25. aprillil esikohale. Ansambli alustas Meelika Välimäe, nüüd juhendab seda Türi muusikaõpetaja Thea Saar, samuti Järvamaa kultuuripreemia laureaat. Nelja mees- ja kaheksa naishääle ühisnimetaja on iga: noor. "Kuna kolm neidu õpib Tallinnas G. Otsa nimelises muusikakoolis, kaks laulu- ja üks flöödierialal, ja kolm poissi veel Türi majandusgümnaasiumis, teeme Oisu proove vaid pühapäeviti," ütles Saar.

Vooremaa konkursi hindajate juht Toomas Voll vastas juhendaja küsimusele, miks just nemad kaheksa ansambli seas võitjaks tunnistati, et mõjus nii lauludevalik kui *feeling*, millega neid esitati.

Esinemisfiilingut harjutavad maakonna vokaalansamblid Oisu juba seitse aastat. Märtsis pannakse veerema Oisu Lauluratas. Ülle

Välimäe on kindel, et ansamblipäeva teha pakuti neile just seepärast, et ansambli laul on Oisus au sees.

Ettevõtmise patroon oli aastaid Hans Hindpere, kes ei pannud ansambleid paremuse järgi ritta, vaid jagas kõigile head nõu. Järgmisest aastast otsustati lihtsast laulupäevast teha jõukatsumine: selguvad Järvamaa parim mees-, nais- ja segaansambel. Väljaspool võistlust võib ka lihtsalt niisama kaasa lüüa. Ülle Välimäe lisas, et Oisus on au sees ka klassikaline muusika. "Kasvatame publikut. Kui Tiit Petersoni esimene kontsert tõi kohale vaid 15 ja Lauri Väinmaa 30 inimest, siis tandem Tiit Peterson-Tauno Saviauk juba saalitäie huvilisi," ütles ta.

Oisu pidas jaanuaris juba kolmandat talilaaagrit ka Eesti Noorte Puhkpilliorkester. 50 noore eest hoiavad dirigendikeppi Harry Illak ja Ott Kask. Oisu valiti, sest see asub keset Eestit ja mis peamine, noori oodatakse siia. Proovipäevad lõpevad kontsertidega valla- ja maakonnarahvale.

Oisulased on mõelnud ka päris oma muusikaklassi avada. Praegu õpivad lapsed Türi muusikakoolis. "Kui Retla põhikooli juurdehitus saab valmis, mõtleme edasi," ütles Ülle Välimäe.

Lisaks tööle jääb Ülle Välimäel aega ka pereansambli teha: poeg Meelis mängib selles kitarr, tütar Meelika flööti, abikaasa Valdur tõmbab kontrabassi ja Ülle ise kannelt.

Tuld saates ja Oisu lauluratast veeretades

Arnika Tegelman

Oisu kapell laulutule turneel 1994

teenis Silvi Nielsoni juhitud kapell 1995. aastal Järvamaa kultuuripreemia.

Juba teist korda pakivad Oisu rahvamuusikud suvel pillid vana veoauto kasti ja sõidavad selles kaasa kogu laulupeotule teekonna. Tuli

peeti koos rahvatantsijatega. Sel aastal nõudsid Järvamaa kuus kapelli endale oma päeva. "Jäime tantsijate varju. Kõik kuus kapelli on heatasemelised. Valime ise rühma, kes meie pilli järgi tantsib, lisaks saame ka pille tutvustada ja

Laupäevahommikuti Nigulistes

Aprillikuus algas kooritegevus Nigulistes kevadkontserdiga Vaiksel Laupäeval. Sel korral astusid üles naised, mehed ja lapsed ehk koorid Piccolo, Ritsikas (mis on õieti laulustuudio) ja Runo.

Piccolo õigustas täiesti oma nime - koosnes 14 naisest ja dirigendist Arne Männikust. Lauldi põhiliselt klassikalist segakoori-repertuaari, mis on muidugi kindla peale hästi kõlav muusika, kuid seadmine ühelt kooriliigilt teisele tekitab kohati probleeme. Naiskoori värv on teine ning (eriti väikese naiskoori puhul) kõlamahtugi vähem, nii et mõnes sakraalses loos tekkis kandvusega probleeme. Õnneks on Piccolol napile üldkubatuuruile vaatamata küllalt hea ja kompaktna kõla. Tugevamaks pooleks näib ses kooris olevat sopran, kes aldiit piisavat toetust saamata kohati kipub kõrgemaltki laulma kui tonaalselt oleks vaja. Mõned eksperimenterimisid tundusid olevat küsitavad, kuid G. Arcadelti "Ave Maria" ja G. Linsen "Suvepäeva" puhul õnnestunud.

Laste laulustuudio Ritsikas tuli välja tõeliselt kevadise kava ning elurõõmsa esitusega. Fono kasutamise saateks õigustas ennast - lisas esitusele rohkem värvi kui klaver seda suutuks. Rõõm oli näha, et lapsed tundsid end laval (kui seda nii võib nimetada) vabalt, liikusid kramplikkuset ja esinesid muusikaalselt. Aitäh Varje Soonele, kes nende lastega töötas!

Runo meeskoor laulis klassikat. Spirituaal "My Lord, what a Morning" oli ainus lugu, mis end vabalt ei näinud tundvat. Schubert "Ave Maria" lõpp tõestas veenvalt, et Runo oskab laulda ilusat pianot ja dolcet. Seda oskust võinuks enamgi kasutada: Runo laia ja pisut ebahütlase kõla juures (viimane puudutab eriti bassi-baritonirühma) mõjaks see ilmselt hästi. Pealegi on üliemotsionaalsel fortes laulmisel ülepungutat vokaal kerge tekkima. Olulisim - sisuline süvenemine ja emotsioon - on aga kooril olemas ning selle vokaalse kontrolli alla saamine dirigendile Marko Pruulile ilmselt vaid aja küsimus.

10. aprillil esines Nigulistes taas meeskoor:

EKE insenerid, kelle nimi peaks olema eesti koorimuusikamaastikul orienteerujale üpris tuttav. Koor kõlab nii kõrges kui madalas registris ühtviisi hästi (kui intonatsiooni-probleeme parajasti pole) ning on õpetet muusikaalselt laulma. Kooril on kaks dirigenti: Ants ja Saari Üleoja, kellest esimesel on nii suuremad kogemused kui rohkem lugusid juhatada, millest tulenevalt ka õnnestumisi rohkem. Ernesaksa "Kutset" tuli koguni korrata, seda Niguliste publik just sageli ei nõua. Saari Üleoja juhutat kolmest laulust olid vähemalt kaks küllalt problemaatilised, Griegi "Ave Maris Stella" aga kujundas ta huvitavaks, kontrastseks ja nõtkelt fraseerit lauluks.

Štrihhilist mitmekesisust Niguliste akustika kahjuks ei toeta ning isegi nii kogenud koor kippus kohati selle mittearvestamise teistega võistlema (Sandström, A. Kapp, Tubin). Need juhtumid aga ei varjuta positiivset elamust, mida sellest kontserdist mitte saada olnuks küll väga raske.

17. aprillil võis Niguliste kirikus kuulata

Tallinna kontserdielu - APRILL

Uskudes kindlalt kohalikku huvikasvu klavessiini kui soolo- ja ansamblipilli vastu, hoolitses Imbi Tarum juba teist korda toimunud

Klavessiinipäevade

kunstilise kordamineku eest täie vastutustundega. Võrreldes I Klavessiinipäevadega 1996. a oli pisut kasvanud külaliste ja kontsertide arv, püsima jäänud praktika - korraldada kaks kontserti päevas paraku erilist publikurohkust ei soosinud. Aga ega masse oodatudki, 16.-18. sajandil kasutuses olnud klavessiin nõuab oma subtiilsete väljendusvõimalustega teatud mõttes sissepoole suunatud tõlgitsus- ja kuulamisvormi, tuhandele inimesele ei saaks seda pilli mängidagi! Ideaalsel kujul peaks publik ümbritsema esinejat igast küljest kahes-kolmes reas, et kõik oleks hästi kuuldav ja nähtav. Julgeksin arvata, et antud kontserdid sobinuksid rohkem Raekotta - ja kuidas veel Kadrioru lossi! - kui nn Estonia kammerlavale (pöörlevate "Postimeeste" ette...). Ent muidugi on kontserdisaaliil omad eelised ja ajaloohõngulist õhustikku püüti tekitada kuldse drapeeringu ja põlevate küünaldega.

Viimastel aastakümnetel ilmnunud klavessiini renessansist hoolimata kuulub see hapralt vaikne, tagasihoidlik instrument ikkagi minevikku ja on tavamõistes seotud ka mineviku muusikaloominguga. Paraku asus seda seisukohta kummutama juba kolme aasta tagune üritus, mille avakontserdil tuli ettekandele klavessiinist tõsiselt huvitatud olnud P. Vähi "Neli Revalli gravüüri" ja Concerto piccolo, kus vana pilli rakendati kord koos väikese ansambli, kord kammerorkestriga.

Kui aga Vähi kirjutas n-õ klavessiinile omases barokses laadis, siis seekord kõlas teoseid, mis töid sädistava instrumendi tänapäeva sõna täpseimas tähenduses. **J. Tiensuu** Fan Tangot võib pidada lausa ulakaks kergemuusikaks, mille aegu soliidse pilli pale üksjagu punastast - kasvõi kahe manuaali 1/5-toonilise häälestusnihe pärast. Muidugi polnud D. Scarlatti "Fandango" ka ei midagi muud kui vaid tants, ent küünarnukkidega klahvidele pörutamine, *glissandode* viirastamine, dissonantsid ja muud "vallatused" olid seal välistatud. Kummatagi pakkus J. Tiensuu kontsert pöörast kuulamis põnevust, olgu see A. Arho mikrointervalliline "Mino", R. Sierra värvikas "Con Salsa", H. Tulve arvutipiltidega "kommenteeritud" "Sans titre", G. Ligeti moonundunud rütm- ja intervallisuhetest

helisulamiks kujunenud "Continuum" või D. S. Locklair'i omalaadne "Cluster's Las Stand". Igal neist oli õelda midagi ootamatult uut klavessiini tehniliste, kõlaliste ja väljenduslike võimaluste avardamise asjus.

J. Tiensuu oli Päevade ainus julge uue muusika interpret, kõik teised jäid enam-vähem pidama barokkajastusse. Kõige kaugemale möödanikku vaatas **Marju Riisikamp**, tuues kuulajate ette itaalia ja inglise 16. sajandi organistide-heliloojate palad. Tollal omistati helilaadidele teatud kindlaid meeleolusid. Näiteks pidi 11. laad väljendama rõõmu, rahulolu, triumfi ja vitaalsust. Teiseks iseärasuseks oli tihe seos klavessiinile ja orelele kirjutatu vahel, mistõttu polnud vaja imestada, et M. Riisikamp mängis osa oma repertuaarist portatiivorelil ja ka klavikordil.

Igati stiilse kavaga esines meie esiklavessinist **Imbi Tarum**. Hispaania heliloojate kahe sajandi vältel loodu kulmineerus 18. sajandi keskseima kuuju, kataloonlase A. Soleri pingelise, põneva Fandangoga. Kavva sobitusid orgaaniliselt ka Soleri õpetaja Scarlatti sonaadid.

Eesti nooremad klavessinistid andsid ühiskontserdi peamiselt Bachi ja Couperini oopustest. Juba esimestest Päevadest teada Ele Sonni ja Reinut Teppi kõrval astusid üles Irina Zahharenkova ja Oksana Butsenko. Lõppkontserdil mängis Ene Nael koos I. Tarumiga J. L. Krebsi Kontserdi kahele klavessiinile.

Bachile jäid truaks külalised **Bob van Asperen** ja **Pierre Hantaï** - küllaltki erinevad kunstnikunatuurid, kelle mängulaadiga pidi enne omaksvõttu pisut harjuma. Aspereni ülimalt korrektnete, nõtkete, tundeline ja mõneti peenutsev maneer vastandus Hantaï närvilisele, eksalteeritud ja suuri vabadusi lubavale, sealjuures siiski üksjagu monumentaalsele mängule. Raske ütelda, kumba neist oli huvitavam kuulata, kuid et tegu ikkagi euroopa kuulsustega, tuli respektierida nii üht kui teist tõlgitsuslikku suundumust.

Lõppkontserdil liitus meie Corelli Consorti ja Päevade peategelastega veel Petri Tapio Mattson

barokkviulil ja Petra Aminoff traversflöödil. Koostöös B. van Aspereniga kõlas Bachi Brandenburgi kontsert nr. 5 igati väärrika lõpetusena sellele kõrva- ja ka silmailu pakkunud üritusele - ei saanud ju mööda vaadata fuajees seisnud **näitustest** "Klavessiini kui kunstiteos" ja laval olnud pillide maailmisest väljumisest.

ERSO "võõraste" dirigentidega

Vaikel neljapäeval ja Suurel Reedel kanti Estonia kontserdisaalis ette Liszti oratoorium "Kristus" - ambitsioonikas teos nii esituskollektiivi suuruse kui ka kuulajate aja suhtes. Kolm osa - Oratoorium Issanda sünni auks, Ilmumise järel ning Kannatus ja ülestõusmine - kestsid kokku kolm ja pool tundi ning nende kuuldavaks tegemiseks vajati kahte orkestrit (ERSO ja Rahvusoooperi orkester), kahte koori (Eesti Rahvusmeeskoor ja teatrikoor), organisti (Piret Aidulo) ja nelja solisti (Asta Krikščiunaite, Laima Jonutyte, Audrius Rubezius, Ignas Misiura).

Oratoorium pakkus üksjagu mõtlemisainet - pidevalt tuli meelde tuletada, et tegu on Liszti loometööga, sest kuuldu oli kaugel 19. saj. säravaima pianisti, uuendusliku klaverikomponisti ja "mööduka sümfooniku" meile tuntuks saanud stiilist. Sellist igavust kui üheülbalise, paljude kordamistega esimese osa aegu pole Liszti kuulates küll kunagi kogunud! Üksjagu pettumust valmistas ka **Paul Mägi** toimetulematus kahe orkestri laimatu ühtesulatamisega, teatrikoori meesrühma hädine "soolo" ja sopranite ebahütlane esinemistase.

Kuid õhtu jooksul tekkis ka meeldivaid hetki, eriti kõitis kooride ja oreli koostöö II osas ja III osa lõpunumbrite hümniline võimsus. Neis osades võis märgata ka hulga huvitavat materjalikäsitust ja dramaturgilist arendust. P. Mägi vägiteoks oli vapper ettevalmistus komplitseeritud kulminatsioonile. Kiita tuleb ka Leedu solistide vokaalset ja kunstilist küpsust.

15. aprillil seisis ERSO ees **Olari Elts**. Juba enne kontserdi algust äratas tähelepanu programmi koostamise printsiip: kui juba "Leinamuusika" (Hindemith), olgu siis ka "Surm ja selgine" (Strauss), kui Weber (avamäng oop. "Nõidkütt"), miks siis mitte ka "Metamorfoosid" tema teemadele (Hindemith)... ja pangem tähele - Hindemithil oli raamiv, kuid äärmiselt erilmeline roll.

Olgugi et Weberi "Nõidkütt" avas uue lehekülje romantilise ooperi ajaloos ja rikastas oma rahvalike intonatsioonidega koguni rahvamuusikat ennast, on Weber ikkagi vaid populaarse "Kutse tantsule" ja mõnede muude magusaid viise sisaldavate

järjest kolme koori: esinesid **EMLS-i Tallinna Meeskoor**, naiskoor Virvik ja EMA Koolimuusika Instituudi naiskoor. Esititava muusika skaala oli lai ja mitmekülgne - kooriklassikast nüüdisajani.

Kuno Arengu professionaalsest dirigenditööst meeskooriga jätsid eriti hea mulje G. Ernesaksa "Päike vajus pärnapuule" ja P. Sarapiku "Ta lendab lillelt lillele" - uinutav-mõitlikud ja lüürilised lood. Esitus oli terviklik ja fraserimine kaunis. E. Võrgu "Helise ilmas" äratas erilist tähelepanu jõuline bassirühm. M. Saare "Hällilaulus" jäi aga I tenor kõlalisel nõrgaks.

Sama andis end tunda L. van Beethoveni "Kõik taevad laulvad" puhul, mida, nagu ka Cherubini "Sanctust" juhatas Jüri Rent. Nende keeruliste, massiivsete kõlajõude nõudvate laulude põhilisele õnnestumisele aitas kaasa koori suur koosseis ja selle kõlavärvide rohkus.

Mitmekülgne repertuaarivalik, muljetavaldav hääle valitsemine ja O. Oja meisterlik dirigenditöö - nii võiks lühidalt iseloomustada naiskoori **Virvik** etteastet. V. Tormise lüürilises

laulus "Taevaste tuul" võlus ilmekalt kujundatud aldipartii, G. Bizet' "Agnus Dei" puhul tundus vajaka jäävat kulminatsioonide läbitunnetatavusest.

Koorimuusika Instituudi naiskoori juhatasid üliõpilased Pilvi Düüna, Silvi Kruuk, Pilvi Karu, Helerin Toome ja Hanna Renter-Reintamm, kavas muusikat igale maitsele - F. Schubertist A. Lloyd-Webberini. Esinemisküpseimana mõjus F. Reschi saksakeelne teos. A. Lloyd-Webberi laul muusikalist "Cats" kuulus kahtlemata koori meelisrepertuaari hulka. Tundus siiski, et dirigendi taotletud sundimatu esituse saavutamist takistas see, et ingliskeelne tekst polnud saanud koorile täiesti omaseks.

Kiitust väärivad kõiki koore saatnud pillimehed - S. Selis, E. Krigul, N.-J. Reintamm, L. Kadarpi ja Ö.-A. Roosvee. Ka publikupuuduse üle polnud seekord põhjust kurta.

24. aprillil esinenud **Eesti Muusikaakadeemia segakoori** võib pidada vähemalt poolprofessionaalseks - kõik lauljad on ju

omandamas muusikalist kõrgharidust. Samas on aga tekkivaid või tekkinud muusikuiskususi ühtseks kooriks sulatada võrdlemisi raske. Muidugi on igal kolmest dirigendist (Ave Sopp, Riin Viilas, Kaspar Kõrvits) oma nägu.

Kava oli suhteliselt pikk ja vokaalselt nõudlik, esitustasemelt aga mõnevõrra ebahütlane. Veenva selgusega esitati A. Pärdi "Benedicamus". Kõige rohkem jäi puudu ehk kontrastidest, jõust ja ütlemisselgusest. Neid omadusi aga võiks ju sellel kooril oodata - on võrdlemisi loomulik, et muusikaõppurid ei tee suuremaid apsakaid.

On aga väga hea meel, et Muusikaakadeemia segakoor on hakanud kontserte andma. Võrreldes kasvõi Peterburi konservatooriumi kooriga on see praktika veel küll üsna napp, kuid loodetavasti kasvab. Eesti muusika oleks siis ühe hea kontsertkoori võrra rikkam.

**Kaie Tanner
Kaspar Kõrvits
Helerin Toome**

oopuste mitte eriti tõsiselt võetav komponist. Aga O. Elts tõestas oma sellesse muusikasse uskuva siirusega, et Weber on suurepärane, kaasahaarav, sisuga mees! Eltsi ka teistes teostes tegusalt toimunud oskus luua kontrastseid situatsioone pani nautima avamängu dramaturgiliselt vastandatud lõike ja kasvatav koodast ülipilduliku apoteoosi.

Hindemith kirjutas "Sümfoonilised metamorfoosid Carl Maria von Weberi teemadele" sõja ajal Ameerikas ja väljendas sellisel omalaadsel moel poolehoidu fašismi all ägava kodumaa vastu. Weberi teemad kõlavad ümberkujundatuna, rõõmsameelselt ja mänguliselt, koguni eksootiliselt; kasutatud on maksimaalne hulk löökpile ja rakendatud kõik puhkpillid loomaks värvidest kirendava kõlapildi. Võib arvata, kui paljupakkuv oli see muusikaline materjal just Olari Eltsile kui väga otsekohesele, sügavalt muusikaalsele ja pingeliselt mõtlevale dirigendile. Rohkem sügavutimise rõõme kinkis talle aga Straussi Sümfoonilise poemi "Surm ja selginemine" keerukas filosoofia ja lohtulubav lunastuskonceptsioon.

Tundus, et O. Elts sisendas oma tõlgitusideed täie veenvusega ka orkestrantidesse. ERSO kõlapildis oli (kahjuks mitte alati hoomatavat) tuumakust ja nõtkust, mängiti loovalt, pelgamata vaeva ka muusikalise peentöö tegemiseks.

Kontserti alustanud "Leinamuusika" jäi suhteliselt vähemõjusaks, kuidagi kahtlevaks, aga tšellosolist Henry-David Varena näis "kuritarvitavat" - teose olemust arvestades - oma kvaliteetooni.

Peterburi uue dirigeerimiskoolkonna ühe väljapaistvaima esindaja **Nikolai Aleksejevi** järjekordne gastroll (22. aprill) jätkas eelnenud suurelamuste jada - meenutagem vaid Šostakoviči VI, VIII ja XV sümfoonia monumentaalseid, hinge põhjani läbiraputanud esitusi, millega liitus rõõmustav tõdemus, et ERSO hindab-austab Aleksejevit sügavalt ja kontakteerub temaga märkimisväärse valmisolekuga.

Tore, et **Peep Lassmann** on leidnud viimasel ajal rektori- ja pedagoogitöö kõrvalt aega-energiat tulekuks lavale tõsiste ülesannetega - vaid mõned kuud tagasi vaimustuti tema Messiaeni-nägemusest. Prokofjevi noorepõlve stiihiliselt hoogne ja fantastiline II kontsert on rajatud ülinõudlikule tehnikale. Lassmann oli üle nii sellest kui ka teose meelikõitvaks vormimise probleemidest.

Süit Stravinski balletist "Petruška" sobib kahtlemata üheks orkestri "tasememäärajaks". Kui selle harmooniakompleksides ja meloodiliste liinide kihistustes suudetakse säilitada selgust ja järgida sealjuures täpselt dirigendi kontseptsioonilist teekonda läbi teose, on tegu tubli orkestriga. Seda ERSO suutis ja on järelikult tubli!

Eesti Kontsert õnnestas ERSO-t ja publikut veel teiseigi vene silmapaistva dirigendiga - **Andrei**

Tšistjakov juhatas 29. aprilli sümfooniakontserti. Temagi on Peterburi Konservatooriumi kasvandik ja praegu mitte üks Moskva Suure Teatri, vaid ka paljude kodu- ja välismaiste orkestrite juht.

Oma Tšaikovski-kavva valis Tšistjakov eeldatava sümfoonia asemel hoopis Süidi nr. 3, mille kunstilist kaalu muudugi enamiku Tšaikovski sümfooniatega ei saa võrrelda. Kuid selle teostusse akumuleeritud energia ja inspiratsioon ammutasid süidist maksimumi. Eriti tuli esile esimese osa eleegiline mahedus ja teise lüürilisus. Skertso pulbitas pisut "üle ääre", Finaali variatsioonidesse on aga juba sisse kirjutatud teatud ebaühtlus: on vaimustavaid variatsioone, nagu vihulikult hoogne teine, modulatsiooniderikas neljas, energiline viies jmt., kuid ka "magusalt" igavaid.

"Slaavi mars", mis oma esiettekandes Slaavi Heategevuskomiteele tuli tooval kontserdil Moskva Muusikaühingus 1876. a kutsus esile üldrahvaliku demonstratsiooni, jättis eesti publiku kaunis jahedaks, kuid heatahtlikult muigavaks. Siiski äratas lugu ka n-ö kontekstist väljakistuna tähelepanu kui suure helimeistri oskuslik kompositsioon.

Viulukontserdi solist Ülo Kaadu ajas iseenda ja publikugi närvi pika häälestusprotsessiga; sellest kummalisest pingulolekust ei vabanenud ta terve kontserdi jooksul, kuigi ei eksinud kordagi ja realiseeris oma tegevusplaani ilmselt 99-protsendilisel. Ainult et see tegevusplaani sattus ilmsesse vastuollu Tšistjakovi omaga (ja üldtunnustatuga). Nii kujunes esimene osa "kirglikuks võitluseks tempo pärast", kus tuttiiks ohjast vabanenud dirigent kiirendas tempot pea samal määral, kui ta seda püüdis mõõduka liikumisega soolo ajal veelgi tagasi tõmmata. Üldiselt nägi Kaadu I osa karakterit ülimalt lüürilisena ja vaoshoituna, millega käis loomulikult kaasa ka aeglasem puls. Teistes osades enam niipalju erimeelsusi ei ilmnunud, mistõttu Andante kujunes tõsiseks, delikaatseks solisti ja orkestri vaheliseks vestluseks ja Allegro Vivaciccimo kulges enamasti "võrdselt" vilkas tempos.

Kas ERSO hakkabki edaspidi nii hästi mängima kui aprillis? Ilmselt on kõik küllalidirigendid teinud ära tänuväärse töö, mida võiksid hakata lõpuks ometi kviteerima ka täissaalid.

Sellesse peatükki tuleb paigutada ka Beethoveni IX sümfoonia ettekanne Kalevi Spordihallis, kus ERSO-ga koos musitseeris EMA sümfooniaorkester, 1500-liikmeline üliõpilaskoor Põhjamaadest ja Eestist ning Pille Lill, Marianne Eklöf, Jyrki Niskanen, Mati Palm. Kogu seda "massi hoidis vaos" Eri Klas.

Intiimsemaid ja ekspressiivsemaid muusikuid

Rémi Boucher' kunstist vaimustus eesti publik esmakordselt 1996. a Kitarrimuusika päevade aegu, kui ta andis soolokontserdi Haapsalus ja Tartus ning soleseris sümfooniakontserdil Tallinnas. Järgmisel

aastal oli Boucher'l Pärnu Raemuusika festivalil omapärane projekt Kaie Kõrbi ja Viesturs Jansonsiga, nüüd siis pikem ringreis mööda Eestimaad, mis algas 20. aprillil Estonia kammerlaval.

Boucher' puhul pole kahtlustki, et tõepärasel on annotatsioonid eledamad viited: harjutab 10 tundi päevas..., võitis 12 konkursi..., on fantastiliselt kiindunud oma pilli, kuuleb kriitikuil vaid kiidusõnu jne. Poisikeseliku naeratusega Boucher võidab juba esimese avala pöördumisega publiku poole kõigi südamed ja pälvib samasuguse avalusega mängides üha tormilisemaid aplause.

Tundes põhjalikult oma pilli mänguvõimalusi, oskab Boucher eristada kitarril küllalt ahtas dünaamilises amplituudis lõputuid, selgelt tajutavaid astmeid. Sealjuures pakub tema käte platsilis-virtuososne koostöö suurt esteetilist naudingut. Ent kõige, ka suhteliselt vähem väärt muusikalise materjali esituse, teeb ütlemata põnevaks peaaesjalikult siiski Boucher' särav muusikaalsus ja pühendumine.

Esimene, transkriptsioonidele kuulunud kavapool tutvustas Boucher'd ka osava loovkunstnikuna, sest nii Händeli kui Granadose väikevormide kitarrivariandid olid kõrge kunstilise väärtusega. Boucher'le pühendatud "Neli elementi" on ühe Quebeci kultuurielu arendaja, improviseerija, klaverivirtuosi ja komponisti J. Marchandi ainus, kuid kohe populaarseks kujunenud helitöö kitarrile. Maa, vee, õhu ja tule üldtunnustatud karaktereid andsid süidi vastavalt pealkirjastatud osad edasi tõetruult. Adagio Rodrigo Concierto D'Aranjuezist, mida Boucher mängis teatavasti meil varem orkestri saatel, kõlas nüüd kitarriseades suurepärase sooloteosena.

Ka **Muza Rubackite** pole meil "uustulnuk": 1976. a jagas ta Tallinnas vabariikidevahelise konkursi esikohta Kalle Randaluga ja on siin hiljemgi esinenud. Nüüd elab uhket karjääri teinud Rubackite Pariisis ja töötab professorina Euroopa Konservatooriumis. Virtuosoosne, fenomenaalsete võimetega, isiklikku magnetismi omav pianist esitas 27. aprillil Bach-Busoni, Beethoveni ja Schumanni teoseid.

Klaveriõhtu andis ka **Lauri Väinmaa**, esitades 13. aprillil Beethoveni "Debussy, Schönbergi, Sisaski ja Liszti helitööid.

Lisaks oma "Hispaania värvidel" kontserdile, kus Barcelona dirigent Josep Parts juhatas ibeeria, katalaani, baski jt rahvaste muusikat, lõpetas Eesti Rahvusmeeskoor koostöös Eesti Politseiorkestriga aprilli kontserdielu "normaalajal" Volbriöö šouga; kell 22.00 pani aga Eesti-Soome Sümfooniaorkester Anu Tali juhatusel "Õhtuga Pariisis" selle kõige viimasema punkti.

Ines Rannap

Laupäeva, 30. aprilli hilisel õhtul oli Estonia kontserdisaalil Soome-Eesti sümfooniaorkestri järjekordne muusikalise pealinna õhtu - seekord "ÕHTU PARIISIS". Küllaliseks oli bariton **Gérard Thérue**l Prantsusmaalt. Orkestrit dirigeeris vaoshoitud, aga kindlakäelises maneeris nooruke valgepäine Anu Tali, orkestri ellukutsuja. Mängiti kokku kuue helilooja teoseid. Kuulsaimad nendest olid ilmselt Claude Debussy ja Maurice Ravel, aga ka ülejäänud neli (Messenger, Fauré, Dupare ja Rabaud) ei jäänud esimesena mainitutele kuigivõrd alla. Hilisele tunnile sobivalt oli tegu valdavalt peenekoelise muusikaga (nt sümfooniline prelüüd "Fauni pärastlõuna"), mida orkester ka väga tundlikult ja

Volbriöö Pariisis!

Gerald Thérue ja Anu Tali

nüansseeritult esitas. Küllalislaulja (kuulsaks saanud eelkõige Pelléase baritonina) esitas C. Debussy "Pelléas ja Mélisande" fragmente, aga ka võluvaid aariaid prantsuse koomilistest ooperitest. Kõige vaimukamad olid Kairo Kingsepa Maroufi aariad Henri Rabaud' samanimelisest koomilisest ooperist. Kontsert lõppes Raveli "Boleroga"; mille esitus mõjus värskelt.

Nii hea kava ja nii kõrgetasemeline esitus oleks väärinud küll hoopis rohkem publikut. Kohalolnud võtsid pakutu tänulikult ja temperamentselt vastu.

Mai lõpul on oodata samalt kollektiivilt "ÕHTUT LONDONIS".

Anne-Malle Halliku tekst ja foto

"OLE LIHTSALT MU SÕBER"

On mitmeid paiku, kus võib saada sooja vastuvõtu osaliseks ja kus tulla juurde sõbralikult, siiralt ja sooja kallistusega. Üks selline paik on Tallinnas Männikül asuv **Tallinna Puuetega Noorte Õppekeskus Juks**.

Selles majas õpivad intellektuaalsete puuetega noored elurõõmsad inimesed. Hommik algab tundidega. Pärastlõunane tegevus hõlmab kodumajandust, söögivalmistamist, ühiseid ettevõtmisi. Need aktiivsed noored tulevad siia iga päev. Helge tunne on näha neid tegevuses ja rõõmustamas oma tulemuste üle. Tegeldakse ka kunsti ja muusikaga. Seintel on mitmeid pilte - see on nagu hea kunstinäitus, millest jääb mitu mõnusat mõtet mõlkuma.

Ühe ukse taha jään kuulama - keegi laulab. Uks lahti - ja ruum lõbusaid laulumehi täis. Inimesed otsivad rahu ja rõõmsat tegevust. Mida muud ongi õnneks ja eluks vaja?! Kui hing sees, siis teha asjad õnnelikult.

18-aastane Andra Lavvik: "Mulle meeldib laulda ja tantsida. "Minu südames sa elad" on lemmiklaul. Siis esineda meeldib kah."

17-a. Katrin Takkis (17): "Meeldivad ilusa

võivad küll välimuselt teistest erineda, aga inimlikud soovid on samad.

Oleme õppinud erinevaid muusikalisi programme mitmesuguste ürituste jaoks. Jõulupeol oli muusikaline etendus "Tuhkatriinu". Kevadel toimus "Kevadkübara aiapidu", emadepäeval oli kontsert erinevate laulude ja seltskonnatantsudega."

Noortega on esinetud mitmel korral Soomes. Suvel astuti üles festivalil Pori Jazz '98 jazztänaval ühel pealavades. Noored koondusid koos juhendajatega - Kaili Ploomi ja Birgit Järvega - "Pihlaka Bändi" nime alla. Noored kandsid ette eesti levimuusikat. Esitati ansambli Ummamuudu repertuaarist laul "Kõnõtraat", Maarja-Liisi "Kohtumine", Jaak Jürissoni "Veskimees" ja Pearu Pauluse & Hedvig Hansoni duett "Kallim kullast".

Sügisel käidi jälle samade juhendajatega Soomes. Esinejad olid erinevad, nende hulgas eelpool mainitud laulurühmad.

Kaili Ploom: "Festivalil saime kasutada väga häid pille, oli suurepärase võimendus. Pori Jazz '98 oli esmakordselt kaasanud intellektipuudega inimesi.

"Teraapia rahustab ja aitab lõõgastuda,"
usub Kaili Ploom (pildil keskel).

teemad: "Minu tunded", "Minu hetkemeeleolu", "Usaldus, vastutus", "Meie rühm" jne.

Liikumistundide juhendaja **Kristina Lukaševič**: "Tund algab kontakti saavutamiseks - käepigistus. Lihaste jaoks teeme venitusharjutusi. Hea kehahoiu saavutamiseks on kõndimine - liigutakse paarides, käed üksteise õlgadel lõdvalt-raskelt. Kasutame rütmitajumise eesmärgil Knolli liikumist.

Noortele on meeltemööda massaaž. "Lumesaju massaaž" on hästi nauditav. Taustaks on rahustav muusika. Üks noortest on kõhuli, teised alustavad aeglases tempos kätega patsutamist tema kehal (välja arvatud pea). Rahulikust tempost jõutakse kiire "tormini". Siis tempo aeglustub ja lõpus on kõik kogu keha raskusega kätele toetudes nn lumekuhi. "Tuul puhub kuhja laiali" - toimub vahetus ja kõik algab uuesti. Selle läbib kogu rühm. Liikumistundide eesmärgiks on usalduse, julguse, kontakti, tunnetuse, kehahoiu saavutamine."

Birgit Järve töötab abiõpetajana, juhendab muusikatunde ja annab füüsilise tugevuse arendamise eesmärgiga liikumistunde. "Arendan noortes füüsilist jõudu ja koordineerimist. Milleks on neile vaja füüsilist jõudu? Heaks enesetunde. Nagu öeldakse: "Terves kehas terve vaim". Vaimne pool on tähtsam - teadmine, et "Saan hakkama!" tõstab väga palju enesehinnangut. Ühendan koordineerimisharjutused tantsuga. See toimub muusika saatel ja nii jääb ka paremini meelde, kuna meloodia on üks ja seesama.

Tavanoor leiab võimalused endale ise. Meie ülesanne siin on aidata puudega noorel leida võimalus ennast väljendada ja teostada. Oma keha tundmaõppimiseks sobivad seniioritantsud. Õpetatakse panema liigutusi muusikasse. Areneb nägemis- ja kuulmismälu, täpsus. Noored tunnevad suurt rõõmu liikumistantsu õnnestumisest."

Terve maja noored on kolme eri arengutasemega rühmas. Muusikaring koondab endas noori igast rühmast. Juhendajateks Kaili Ploom ja Birgit Järve.

Birgit Järve: "Töö käib muusikapaladega, millega minnakse väljaspoole esindama meie maja. Repertuaari koostame vastavalt noorte valikule neile sobivatest lauludest.

Püsimine üksteise kõrval, oleme sõbrad. Nagu on öelnud Albert Camus:

"Ära kõnni mu ees,
ma ei pruugi järele tulla.
Ära kõnni mu taga,
ma ei pruugi ees astuda.
Kõnni mu kõrval
ja ole lihtsalt sõber."

Proov enne esinemist. Pori Jazz '98

sisuga laulud. Armastusest ja sõbrusest, millel on mõnus rütm ja mille järgi saab tantsida."

Kaja Lilleorg (34): "Naerata" laul meeldib. "Kodulaul" kah jõuluetenduses Tuhkatriinust. Mängisin mustkunstniku abilist. Seal oli ilus menueti tants."

19-a. Lauri Miller (19): "Meeldib muusikatundides käia. Esineda meeldib. Laulda meeldib."

Kristine Kuzovkova (23): "Kõik pillid meeldivad. Triangel eriti."

Ergo Utter (26): "Maarja-Liisi laulud meeldivad. Ja Pearu Pauluse omad ka."

Samas vaimus ka teised.

Muusikaringi üks juhendajatest ja muusikateraapia läbiviija **Kaili Ploom**: "Õppekeskuse 5. tegevusaastat tähistasime Lillepaviljonis 2. detsembril läinud aastal. Kutsutud olid inimesed, kes aidanud meie õppekeskust. Valmistasime ette spetsiaalse muusikalise-sõnalise montaaži. Sellega soovisime näidata ühiskonnale, et meie noortel on samasugused tunded, soovivad elule nagu kõikidel teistel. Soov sõbruse järele, armastuse, hoolimise ja mõistmise vajadus. Meie noored

Sügisel olime selgeks õppinud ja esitasime Eesti maa ja rahva kultuuri tutvustava kava - rahvalaulud, -tantsud ja pillilood rütmipillidega. Sellel aastal oleme jällegi Soome oodatud - Pori Jazzile '99."

Majas tähistatakse rahvakalendri ja teisi tähtpäevi: Eesti Vabariigi aastapäeva, vastlapäeva, naljapäeva. On toimunud suured peod; Kadrikarneval, Volbriöökarneval ja Sügiskarneval. Süžeed mõeldi välja õpetajate ja kasvatajate ühise nõu ja jõuga. Sünnipäevalapsi tervitatakse alati sünnipäevalauludega. Ühised üritused ühendavad - igal nädalal on terve maja noorte kooslaulmine.

Kaili Ploom: "Majalauluks on meil Jaak Joala repertuaarist tuntud "Naerata". Muusikateraapia intellektipuudega inimestele peab olema pikaajaline ja järjekindel protsess. Ta on sageli ainuke ala, milles ei pruugi karta ebaõnnestumist. Eesmärgid aga on palju. Negatiivsete kogemuste, pingete, hirmude ja ängide väljaelamine annab väljendusoskuse. Vajalik on rituaalne printsip - seansi algus ja lõpp on alati ühesugune. Tundides on erinevad

ERKKI-SVEN TÜÜRI HELILOOMING

Mark RAIS

(Algus eelmises Muusikalehes)

Teosed
orkestrile

Tüüri sümfonismi e r e d a i m a k s kehastuseks on loomulikult tema orkestriteosed, mis on loodud sümfoonia- või keelpilli-orkestrile või ka vahepealsetele koosseisudele, mida Tüür varieerib väga osavalt. Nimetame neist kolme sümfooniat (1984, 1987, 1997, esimest neist teeb autor praegu ümber), tšellokontserti (1996), miniatuure sümfooniaorkestrile "Searching for Roots (Homage à Sibelius)" (1990), "Zeitraum" (1992), "Cristallisatio" 3-le flöödile, kellukestele ja keelpillidele (1995), teoseid keelpilli-orkestrile "Insula Deserta" (1989), "Aksioon - Passioon - Illusioon" (1993), "Lighthouse" (1997). Lühemad palad koonduvad reeglina suuremate ümber või moodustavad iseseisva rühma ühise helikeelega.

Vaatleme mõnda neist. **Teine sümfoonia** on Tüüri üks parimaid teoseid, mille eest ta sai 1987. a. iga-aastase eesti muusikapreemia. Sümfoonias on kaks osa, "Visioon" ja "Protsess"; orkestrisse on peale traditsiooniliste pillide sisse viidud magnetofon. Osade pealkirjad on, nagu sageli Tüüril, seotud pigem nende struktuuriga. I osa on staatiline - tardunud, faktuuris on suur roll ebatraditsioonilistel štrihhidel, klastritel, ebamääraстал kõladel ja vabadel rütmidel. Sellele on vastandatud II osa, kus areng saavutab dramatismi tipu. See on väga aktiivne, kogu osa vältel valitsevad "helipilved". Areng toimub uute kihtide lisandumise teel. Need kihid on erinevad oma struktuuri, akordide koosseisu, rütmi ja tämbri poolest. Traagilistes kulminatsioonides astub sisse magnetofon, mis nagu püüab oma pikkade orelpunktidega alla kriipsutada momendi tähtsust. Orkestristiili jaoks on iseloomulikud suured *divisid*, viimases kulminatsioonis muutub orkester praktiliselt hiiglaslikuks kammeransambliks: iga pill tema koosseisus, sh kõik keelpillid, mängib oma partiid. Tragöödias, mis avaldub selles teoses, on midagi ürgset, niisugust, mis algelt omane inimloomusele.

Teise sümfooniaga on lähedased oma stiililt niisugused teosed nagu "**Zeitraum**" (= Aegruum), "**Searching for Roots (Homage à Sibelius)**" (= Juurte otsing (*Jalutuskaik Sibeliusega*)), "**Insula Deserta**" (= Tühi saar). Esimene neist on kirjutatud praktiliselt samas stiilis, selle vahega, et materjal on koondatud tasakaalustatud üheosalisse vormi liigsete emotsioonideta. Teises oopuses on sarnane materjal arendatud suurema heleduse ja vähema selguse suunas; sageli on kasutusel keelpillide klastrite *glissandod*; suurt rolli mängivad kellukeste ja vibrafoni tämbriid. Seetõttu puudub

2.

siin sümfoonia dramatism. "Insula Deserta's" kasvab võrreldes sümfooniaga traditsiooniliste meloodiate, polüfoonia ja heterofoonia roll. Teose esimeses jaos kasvavad need meloodiad välja ühtsooniist ja "lahustuvad" *tremolodes*; teises jaos muutub nurgeline heterofoonia järkjärgult helipilveks.

Tüüri orkestriteoste stiil hakkab muutuma 1993. aasta paiku. Sellest perioodist vaatleme ainult üht teost, "**Cristallisatio**", kus isegi pealkiri näitab Tüüri orkestrifaktuuris toimuvaid muutusi. Varem oli kihtide arv igas teoses põhimõtteliselt piiramatult, see võis olla kuitahes suur ja sõltus ainult orkestri koosseisust ja pillide jagunemisest rühmadeks. Põhikonflikt oli kihtide omavahelise mõju tulemus. Praegu jaguneb faktuur vertikaalil ainult kaheks suureks kihiks, millest üks säilib helipilve kuhu, kus ei ole tähtsust üksikute hääle liikumised (oluline on vaid üldine kõla); teises kihis aga on tähtsust ka traditsioonilised meloodilised, harmoonilised ja polüfoonilised võtted. Konflikt tekib faktuuri kahe vormi vahel, millest esiplaanile tuleb kord üks, kord teine. Teoses "Cristallisatio" langeb esimene kiht praktiliselt kokku flöötide ja kellukeste, teine keelpillide partiidega. Esimese kihi "helipilvelisust" kriipsutab alla asjaolu, et flöödid võivad olla võimendatud ja nende partiide juurde võivad olla *live*-elektroonika abil lisatud stohhastilised klastrid (võimendamise astmed ja klastrite umbmäärane "paksus" on välja kirjutatud partituuris). Keelpillide partiides on peale meloodiliste momentide, polüfoonia ja faktuuri jagunemise põhi- ja saatehääleteks väga tähtsust ka sonoristlikud momendid - štrihhide vastandamine, rütmide kokkulangemine (või kokkulangematus), *crescendod* hääle lisamise abil jne.

Viimsel ajal on Tüüri muusikas taastunud baroki ja renessansi mõjutused, mõnikord kaudsel teel - Pärdi teoste kaudu. Väljendub see kõigepealt selles, et üksikute hääle roll kasvab isegi helipilvede (või sarnaste moodustiste, kus üksikud helid ei ole kuuluvad) sees. Tõtt öelda on Tüüril alati olnud väga range euroopalik hääle liikumine. Kuid praegu on eelistatud mõned konkreetsed vormid. Nii on väga suur roll astmelistel liikumistel ja Alberti bassidel, imitatsioonilisel ja varjatud polüfoonial. Helikeel muutub sageli diatoonilisemaks, mis võimaldab laiendada konflikti intonatsioonilist sfääri; tundeskaala on tasakaalustatum.

Programmiks teoseks on selles mõttes pala keelpillidele "**Lighthouse**". Pealkiri on pärit Stravinski ingliskeelsest ütlusest: "Mõned heliloojad on nagu majakad, mille võimsat mõju võib näha läbi sajandite." Helilooja ise tunnistab, et tema jaoks on niisuguseks majakaks Johann Sebastiani muusika. Teos oli kirjutatud 1997. a. Bachi-nädala jaoks, mis toimus Anbachis ja seetõttu on muusikas stilisatsioonilisi momente. Tüür kasutab isegi üht Bachi aja teemat. Kuid see ei ole peamine. Helilooja käekiri jääb samaks, isegi imitatsioonilise polüfoonia puhul säilib ta oma rütmilist süsteemi, rütmilist *crescendi* ja

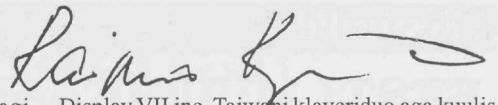
diminuendi järgneviisi 4:5:6 - 4:5:7 - 4:6:7 - 5:6:7 - 5:6:8 - 6:7:8 jne. Kuid imitatsioonilised ja imitatsiooni-taolised liikumised nii originaalkujul kui ka pöördel mängivad väga suurt rolli; kulminatsioonides astuvad instrumendid sisse võrdsete vaheagadega, mis loob polüfoonia sarnase efekti. Teine poolus on koraalirütmid, st liikumine kõikides või paljudes hääldes samade vältustega. Mõnikord kasutatakse seda saate funktsioonis, sagedamini aga vastupidist tüüpi kulminatsiooni loomiseks. Teos kokkuvõetuna annab väga hästi edasi barokkmuusika mõju kaasaegsetele heliloojatele.

Kolmas sümfoonia on mõnes mõttes vastand Teisele. Siin on ka kaks osa, ja see on kõik, mis nende vahel on ühist; osade pealkirjad on "Contextus I" ja "Contextus II"; need lähevad *attaca* ja pigem täiendavad teineteist kui kontrasteeruvad. Kolmanda sümfoonias on range kahekordne orkester, võrreldes klassikutega on see täiendatud vaid harfi ja mõnede löökpillidega. Kuid tämbriid ei mängi siin eriti suurt rolli. Tavaliselt ühendatakse instrumendid rühmade kaupa (puupillid, vaskpillid, keelpillid), mõnikord on erinevad tähendused ka kõrgetel ja madalatel pillidel. Orkestratsioonis on palju dubleeringuid ja komplementaaritüüpe. Materjali eksponeeritakse tavaliselt polüfoonilisel või kvaasipolüfoonilisel kujul. Esimese osa sissejuhatus, kus astuvad niimoodi sisse kontrabassid *divisi*, siis tšellod jne (kõik *pizzicato*) meenutab isegi sarnaseid momente Beethovenilt või Šostakovitšilt. Esimeses osas mängib suurt rolli kellukeste astmeline liikumine "kadentsidega" mõlemas suunas, mis koondab keelpillid klastritele, teises osas mängivad sama rolli osaliselt harfi, osaliselt vibrafoni repliigid. Väga tähtis roll on löökpillide (vibrafon, marimba, ksülofon, kellad) dissoneerivatel meloodiatel, mis meenutavad Pärdi Teist sümfooniat või Sumera pala "Mäng kahele". Dünaamilistel kulminatsioonidel on reeglina kasutatud koraalirütm *ff* dissoneerivatel akordidel.

Kolmanda sümfoonia dramatsim on teistsugune kui Teisel sümfoonial. Selle kontseptsioon on suurel määral kasvatuse vili, muusika mõjub siin kaudsemalt. Minu arust saavad sellest teosest tõelist naudingut ainult need inimesed, kellel on samasugune maailmatunnetus kui heliloojal ja kes kasvõi alateadlikult mõistavad tema ideaale.

Üheosaline **Tšellokontsert** on kirjutatud leedu tšellisti David Geringase jaoks ja on Tüüri üks ilusamaid teoseid. Helikeeles ühinevad tonaalne tehnika, dodekafoonia ja sonoristika. Tšellopartii on väga virtuoosne, selles on nii laiu meloodiaid kui ka tehnilisi kohti - nii peen- kui ka akorditehnikaga, kus solist võib end näidata. Orkester on ühekordne, vaskpillidest on ainult trompet ja metsasarv, löökpillidest vibrafon. Nagu klassikalistes kontsertides on see vastandatud sooloinstrumentidele ja tavaliselt mängib ühtlaselt. Kontsert on kirjutatud varem kui Kolmas sümfoonia, polüfoonia elemendid

MUUSIKU ELUTOAS

(Algus eelmises Muusikalehes.)

Miks siis üks Tartu Muusikakooli edukas pianist, kes ei pidanud paljaks minna Moskva Konservatooriumi sisseastumiseksamitele, hakkas järsku muusikat kirjutama?

RK: "Õieti tegin seda juba muusikakoolis, esimeseks loominguõpetajaks Aleksandr Dolgušin. Oli lihtsalt õndselt põnev midagi uut välja mõelda. Muide, juba 9-aastaselt hakkasin kirjutama ooperit "Sevilla täht" Lope de Vega järgi. Nüüd, pea 50-aastaselt leian, et lustida on palju toredam kui tegelda tõsiste teemadega..."

Moskva Konservatooriumi Raimo ei pääsenud, Tallinnas olid juba kõik klaverikohad täis, ainult koorijuhete jäi vajaka. Õpetas siis Arvo Ratasseppe talle paari tunniga kahe ja kolme peale löömise selgeks ja Kangrost sai koorijuhtimise fakulteedi üliõpilane, esialgu aastaks. Ent selle aasta jooksul kirjutas noormees mõned laulud - kausa ikka dirigeerid võõraid oopusi! - ja astus järgmisel sügisel kompositsiooni fakulteedi J. Räätsa, hiljem E. Tambergi klassi.

Kuidas käib heliloomingu õpetamine?

RK: "Seda ei saagi õpetada, helitöö tuleb ikka endal välja mõelda, pedagoog võib vaid suunata loomeprotsessi. Eelkõige on vaja õpilasele selgeks teha ortograafia ja vormidramaturgia: kuidas üht kujundit arendada, teise kujundiga liita jne. Ma ise õpetan samuti, lastes õpilasel kirjutada nagu talle meeldib. Loomine on inimese vabadus mõelda endale sobivates kategooriates ja kujundisüsteemides, ma ei mõjuta kedagi stilistiliselt. Kui nad midagi väga imelikku näha toovad, küsin, kas see neile endale meeldib. Enamasti on vastus eitav, arvatakse, et nii lihtsalt peab praegu kirjutama."

Mulle pedagoogitöö meeldib. Tore on tutvuda tudengite värskete ideedega, mõne nende vaatenurga peale ei oskaks ise tullagi. Kui märkan, et üliõpilane liigub mu oma esialgu kahtlasena tunduva idee poole, tekib kohe kindlustunne - ju see polegi nii vale mõte."

R. Kangrol on praegu vaid neli õpilast, üle poole koormuse ei pea ta jõukohaseks Muusikafondi direktori ametiposti kõrval. Aga 1977-1986 nimetati Kangrot HLiidu konsultandiks.

RK: "See oli üks mugav palgakoht, mis lubas rahulikult kodus istuda. Oletati, et näiteks Obinitsast võib tulla üks andekas kuju, kes ei oska veel noote kirjutada ja mina pidanuks talle selgeks tegema 5 noodijoont ja muu vajaliku. Niisugune töökoht püsis viiekskümnendatest saati visalt HL-i juures."

Fidel Castrost ja muust

Tänaseks on Kangro loomingulises portfellis neli ooperit: "Imelugu", "Reetur", "Ohver", "Ecu ja Uku", praegu valmib viies pealkirjaga "Süda".

Mis võlub teatrimaailmas?

siin alles tekkimas. Tavaliselt ei kesta polüfooniline areng kuigi kaua, kuid nendel elementidel juba küps, "baroklik" kuju. Kulminatsioonid võivad olla saavutatud nii koraalirütmide kui ka heterofooniliste efektide abil. Keelpillide partii on sonoristlik efektide

RK: "Mulle üldse meeldib, kui midagi toimub, muutub. Teatris lisandub muusikalisele dramaturgiale veel inimpsühholoogiline ja verbaalne dramaturgia, neid on võimalik üksteisele vastandada; see mäng muudab töö põnevaks ja huvitavaks. Muusikaline dramaturgia on olemuselt ju täiesti abstraktne. Me püüame küll muusikat n-ö üle rääkida, et see on lüüriline, too süinge, kolmas nukker, ent need sõnad ei vasta absoluutselt helitöös tegelikult toimuvale; muusika tunnetamine käib ikkagi teadvuse kaudu."

R. Hardžanjan on väitnud, et Teie kahe klaveri kontserdi Finaalis otseku seisaks "Tšehhovi Sonja mingil kõrgendikul ja kuulutaks oma mõtet Fidel Castro ägedusega".

RK: "Mis - Castro, taevake, ma olen teda ainult pildil näinud!"

Kuidas Te üldse suhtute muusikakriitikasse, kas ja kellele on seda vaja?

RK: "Leian, et arvustus on rohkem nagu tegijate-vaheline asi, aga kahjuks need, kelle üle diskuteeritakse, jäävad ringist välja. Vahel peaks kirjutama vastulause, siis kujuneks asi hoopis huvitavamaks. Ma ei usu, et kontserti kuulanut oleks erilist vajadust lugeda, mis sellest lehes kirjutatakse, aga muidugi kujundab kriitika teatud määral üldsuse arvamust!"

Kas Te ise loete arvustusi ja hoolite neist?

RK: "Loomulikult, kes seda siis veel peaks lugema kui mitte autor. Kui pahasti öeldakse, rikut tuju, kui hästi, on hea meel."

Kuna Teie muusikat mängitakse usinasti ka väljaspool Eestit, väärrib see pigem kiitust. Kuidas saab teoks tellimus mõnele välismaa festivalile?

RK: "Enne selle korraldamist saadetakse laiali "maakuulajad", kes otsustavad, kellelt tasub tellida. Ka meie NYD-il on alati hulk mäenedžere. Sel moel telliti minult Schlesswig-Holsteini festivalile Display III, Sydney Springs'ile Display V, Braunschweigerisse

Display VII jne. Taiwanis klaveriduo aga kuulis Sverdlovskis duode konkursil Display II ja pöördus minu poole oma sooviga."

Need on muidugi soliidsetel tasustatud tööd, pealegi kogunevad korduvaist esitustest autorikaitse summad. Kuidas makstakse muusika eest Eestis nüüd, kui ENSV Heliloojate Liidu ostubuum on jäänud minevikku?

RK: "Solistidel, ansamblitel, kollektiividel, kes soovivad oma repertuaari uudisteostega rikastada, tuleb leida rahastajad. Enamasti tehakse seda Kultuuriministeeriumi kaudu. Kui Kultuurkapital korraldas paar aastat tagasi kontsertide konkursi, sai võitja 36 000 EEKi. Eesti Muusika Päevad tellijana sellist raha muidugi maksta ei suuda."

Meie hubase vestluse jooksul veendusid, et 25 aastat kooselu pole nüristanud teie suhteid, olete praegu sama hoolivad teineteise suhtes ja õnnelikud kui 1973. a.

LT: "Kaks vanainimest... Pole meil õieti aegagi sellele mõelda, veel vähem kakelda. Noorematena vaidlesime rohkem."

Kui viin lõpuks jutu vabale ajale ja hobidele, selgub kohe, et pole ei üht ega teistki.

LT: "Meie hobid ja tööd õnneks kattuvad, ei saa ju minu lugemist või Raimo muusikakuulamist pidada hobiks. Aga käsitööks, metsaskäimiseks, kas või rõdul kohvijoomiseks ei ole veel aega."

RK: "Küll see aeg tuleb, kui ikka tunnend, et pole enam kirjutamiseks ideid, jääb aega aeda pidada, metsas kolada ja rõdul lamaskleda, ehk ka kunagist margikogumist jätkata."

Ja nii sõidavad Leelo Tungal ja Raimo Kangro igal hommikul Tallinna - üks oma "Head last" toimetama, teine tudengeid utsitama või muusikafondi noote töötlemata, et õhtupoolikul kino Sõprus ees kokku saada ja Ruilasse tagasi sõita... tegelema loominguga.

Muusiku elutoas istus

Ines Rannap

Raimo Kangro (paremal) koos oma õpilastega T. Kaumanni ja T. Kõrvitsaga

seisukohast väga mitmekesine: tõusvad või laskuvad *tremolod* ebamääraste kõrgendustega nootidel, *glissando*, *vibrato* ja *non vibrato* mängu vastandamine, kvaasipolüfoonilised järgnevused vabadel rütmidel, štrihhide vahetamine trilleritel jne. Vibrafon mängib

praktiliselt teise soleeriva pilli rolli, selle partii on, nagu tšellogi puhul, nii teravaid dodekafoonilisi järgnevusi kui ka voolavaid meloodiaid. Teose vorm on ülimal määral harmooniline, areng on loomulik.

(Järgneb)

EESTI MUUSIKAKADEEMIA X TROMPETIPÄEVAD

toimusid 4.-11. aprillini ja olid pühendatud trompetisolisti ja -õppejõu Tõnu Tarumi (1942-1984) mälestusele. Trompetipäevade kunstiliseks juhiks oli Aavo Ots. Festivali eestvedajate üheks taotluseks oli ka puhkpillimuusika laiema propageerimine Eestis, et vältida liigset pealinna keskust. Nii algasidki päevad õppurite väljasõitudega Võrru (4. apr., vaimuliku muusikaga kirikukontsert) ja Viljandisse (5. apr., sealses muusikakoolis esinesid ka Tartu H. Elleri nim. MK algastne õpilased). Edasi jätkati juba Tallinnas - üritusi jagus mitmele päevale.

Viljandis mängisid kaanonit Viljar Langi õpilased Elleri-koolist Guido Kondike, Mart Helstein, Märt Vooro ning Viljandi Muusikakooli direktori Kalle Tamra pojapoeg Toomas A.-M. Halliku foto

Seekordsetest trompetipäevadest kujunes väliskülaliste osavõtul rahvusvahelise mainega üritus. Kuulsad solistid tulid Peterburist: ülevenemaaliste ja rahvusvaheliste konkursside laureaadid Leonid Korkin ja Gennadi Nikonov, Soomet esindas Lahti Konservatooriumi Brass. Leonid Korkin andis ka meistrkursuse trompetimängijatele.

Järgnevalt kuuludust-nähtust lähemalt.

Ülevaates senitehtust ja trompetipäevade mõttest rääkis Aavo Ots: "Esimesed trompetipäevad olid kümme aastat tagasi 1989. a. Pärnus. Seega tähistame trompetipäevi väikese juubeliga. Bolšijanov oli tookord žürii esimees, andis ka tunde. Vaheaegadega on ta jätkanud seda tööd tänaseni. Joukko Harjanne Soomest oli samuti õppejõud, kes ühtlasi esines ka solistina. Esimestel trompetipäevadel esinesid veel Neeme Birk ja Jüri Leiten, nad aitasid ka organiseerida (Leiten eriti), ministriumi poolelt toetas Ene Raid.

Tekkis mõte jätkata. Ühe pilli võistlusena on ta kasulik mängijate järelekasvu jaoks. Meil on käinud ka tuntud külalisdirigendid, et meistrkursuste vormis arendada ansambli- ja orkestrimängu. Trompetimängu vene kooli hingamistehnika on hea, samuti pillimängu tase, millest meil on palju õppida (T. Dokšitser, J. Bolšijanov jt). Nendega kui lähemate ja kättesaadavamatega (varem ka ainus võimalus) on meil head sidemeid, mida püüame säilitada. Ka on seal head orkestrid.

Aeg on tegevuskavu avardanud. Viimastel aastatel on meie noortel olnud võimalus käia Heikki Kalause organiseerimisel Lieksa Vaskpõllinädala meistrkursustel ja ka esinemas, 1993. aastal kogu EMA vaskpilliansambliga.

Lieksa meistrkursused annavad võimaluse tutvuda Lääne parimate õppejõududega, nende kooliga. Analooiselt Lieksaga oleme püüdnud midagi sarnast organiseerida ka meil. Selleks on Lõuna-Eesti noorte vaskpillimängijate suvine koolitus Võrus, mis on toimunud juba kolmel viimasel aastal.

Trompetipäevad aprillis ja suvine Võru koolitus augustis on järjepidevad üritused. Järkjärgult on kaasatud teisi linnu: Viljandi, Tartu, Kohtla-Järve. Plaanis oli minna Narva (seni rahapuudusel ära jäänud), sest Ida-Virumaalt tuleb palju häid mängijaid, lisaks Narvale Narva-Jõesuust, Kohtla-Järvelt. 1999. aastast on meie trompetipäevad Põhjamaade ja Balti maade NOMOS-väljaandes.

Meie ettevõtmised erinevad teistest analoogilistest üleriigilistest üritustest sellepolest, et kutsutud solistid ja õppejõud annavad kohapeal ka tunde. Seekordsel üritusel umbes 20 õpilasele (koos tudengitega).

9. aprillil TMKK saalis - Puhkpilli-orkestrite päev algas TMMK sümfonia-orkestri (dirigent Lilyan Kaiv) esinemisega, mängiti kahte kontserti. Michael Haydni Trompetikontserdis soleeris Leonid Korkin piccolo trompetil. A. Otsa kinnitusele pakkus nii suure solistiga koosmängimine meie õpilastele suurt huvi. Nakatava musitseerimislusti ja hooga kanti ette

W. A. Mozarti 3-osaline Es-duur metsasarvekontsert, kus solistiksi oli EMA 1. kursuse tudeng Igor Rootsi.

Järgmisena astus üles Nõmme MK brassorkester. Sissejuhatava loona mängiti Händeli Prelüüdi. Verdi "Nabucco" avamäng oli juba raske pätkel. Tuli ette ebatäpsusi, vääratusi I trompeti partiiis. Kristjan Kõrveri lugu "Kandiline" on omapärane, kuid nõuab head rütmitunnet ja ansamblimängu. Tšaikovski "Napoli tantsum" mängis kindlalt trompetisoolo Sander Valdmaa (V kl.), kes on võitnud k.a vabariiklikul konkursil kõige nooremas vanuseastmes esikoha. Prantsuse virtuoosi J. B. Arbani trompetipiibliks nimetatav erikool on trompetimängu aluseks maailmas. Tema "Veneetsia karnevali variatsiooni" mängis Andres Kontus eufoniumisolistina väga hästi ja teenis tugeva aplausi. Nõmme orkestri lõpuloona kõlas P. Karbi rahvuslikel intonatsioonidel (peateema "Meil aiaäärne tänavas") baseeruv fantaasia "Kiigemael". Orkestrit juhatasid Aigar Kostabi ja Ülo-Mati Sõro.

Tallinna MK puhkpilli-orkester alustas Kenny Baker'i efektse üheosalise looga "Virtuosy". Särav soolopartii Korkinilt. Otsa-kooli kasvandik Ragnar Põllu mängis orkestriga N. Rimski-Korsakovi tromboonikontserdi (on originaalteos) I osa. Hea, et noortele on antud võimalus esineda koos orkestriga ja solistina. Mõlemad teosed juhatas Aavo Ots. Muusikalide popurriis "Hollywood" vaheldusid täiskõlalised massiivsed vaselõigud lüüriliste meeleoludega (flöödid). Juhatas lõpetaja Karoliina Leedo. Aavo Ots: "Selles õppeorkestris saavad lõpetajad ka dirigendi praktikat."

"Big Band's concert" on rütmikas, mänguvõimalusi pakkuv (eri pillide soolod) teos. Üliaktiivse õpilase Sergei Silini poolt juhutatuna sai sooja vastuvõtu osaliseks. Kuid parimini esitas siiski 3 pala Peterburi virtuoos Gennadi Nikonov.

TTÜ puhkpilli-orkester mängis dirigentide

Reet Braueri ja Tarmo Kivisilla juhatusel. D. Shafferi "Whitewater festival" löi piduliku meeoleolu. Orkestrilt sügavust ja kandvust nõudev J. P. Zdechliki "Emma Machree" on ilusa meloodilise kujundusega lüüriline lühipala. F. Mandre "Ära eksi... sammuga" on mõnus-lahe levirütmidega lugu, VOP-I 1995. a. heliloomingu võistlusel auhinnatud töö. Viimaseks esitatud P. Veebeli "Kalevite kants" Ülo Raudmäe orkestreeringus pani kuulajadki kaasa plaksutama. TTÜ orkester on hea tasemega taidluskollektiiv.

10. aprillil Kaarli pst. saalis - noorte solistide võistumäng peeti neljas vanusekategorias. Hindas rahvusvaheline žürii: esimehele J. Bolšijanovile lisaks Kari Karjalainen Soomest ja meilt EMA professor Hannes Altrov.

Tulemused:

8.-9. aastaste grupis oli parim Aleks Harkko Soomest, teise koha sai Eero Kibur, kolmanda Kaarel Sein (mõlemad Nõmme MK, õp. A. Kostabi).

10.-11. aastaste grupis oli I Neeme Ots (TMKK V kl.), II Jaan Ots (TMKK IV kl.) ja III Henry Priks (TMKK IV kl., õp. A. Ots).

12.-13. aastaste grupis anti välja kaks esikohta - Ville Karjalainenile (Soomest) ja Mihhail Komarovskile Sankt-Peterburist. Teise koha vääriliseks hinnati Aarne Otsa (TMKK VII kl.) esinemist.

Vanemas, **14.-16. aastaste grupis** võitis esikoha Mihkel Pulk (TMKK IX kl., õp. A. Ots). III koht läks Aleksander Serdjukile (TMK), teist kohta välja ei antud. Selles grupis mängis ka üks neiu - Jannela Liiva.

Õnnestunud ürituse kaasaaitajana oli suur osa kontsertmeistril Meeli Otsal. Kui kohad jagatud, jäi mulle meelde üks lause Bolšijanovi lühikeses sõnavõtus: "Hästi mängite, aga väga vähe harjutate." Kuuldavasti laskis Bolšijanov enne etteasteid proovis mängida ka heliredeleid ja etüüde. Ühele poisile esitatud küsimusele "Kuidas läks" sain vastuse "Neid ma ei osanud."

Aavo Ots: "Noortel on võistumängimise vastu suur huvi, kohale tullakse vabatahtlikult, võistlusel osales 29 noormängijat, neist 3 välismaalt. Oluline on see, et lapsed saavad omavahel kontakteeruda."

10. aprilli Kaarli kiriku kontserdi sisustasid Lahti Konservatooriumi Brass kahase vene solistidega. Kuulsime palu trompeti ja orelit duo esituses. Sankt-Peterburi solistide orelipartneriks oli Jaanus Torrim. Esitati Purcell'i Trompetisonaadi (solist Korkin), Nikonovi soologa Händeli "Larghetto", esiettekandes Jaanus Torrimi enda "Agnus Dei" (Nikonovi osalus). Vähemtuntud itaalia helilooja Caccini (u. 1548-1618) "Ave Maria" ettekanne pakkus kuulajale üllatava, ent huvitava lahenduse - Nikonov näitas end kahes rollis, esitas nii trompeti- kui vokaalsolisti osa. Kahjuks jäi talt täpsem kommentaar saatama. Hästi õnnestus Nikonoviga koosmusitseerides improvisatsioon orelile ja trompetile - seegi sündis kohapeal.

Lahti Konservatooriumi Brass mängis Händeli "Tulevärgi muusikast" neli osa, Iiri meloodia "Believe Me" (solist Anniina Karjalainen), W. A. Mozarti "Halleluja Exultate", Ville Karjalaineni pala "Soojad tunded", Tšaikovski "Napoli laulu" (Kari Karjalaineni seades), Fauré "Apres un réve" (Tanja Karjalaineni baritonisoolo) ja Kari Karjalaineni "Õhtumängu". Septetti iseloomustab meeldiv, kompaktne kõla ja ühtne ansambel, kus ei puudu ka solistivõimetega mängijad.

Jazzist ja selle kaarest

Jazzkaar ja jazzüritused köidavad kindlat, väljakujunenud ja vanusest vähemolenevat seltskonda. Mõõdas on aeg, kus muusikaliselt haritud inimesed põhjasid jazzi või ajasid seda estraadimuusikaga segamini. Jazzimuusikuid ja nende publikut seob üks väim: filosoofilisus, empaatia- ja süvenemisvõime. Kuigi jazz ja rock on väga erinevad, ühendab nendega seotud muusikuid ja kuulajaskonda sageli fanatism ja ekstaatilisus. Jazz- ja süvamuusikuid ei hinnata kuigivõrd palju nende seksikuse, riietuse või muu väliselt peibutava järgi, määravamaks osutub ikkagi, kes on keegi pillimängu- või lauluoskuse poolest. Estraadi- ja jazzmuusikat ühendavad mõned aastakümned tagasi küllaltki sarnased pillikoosseisud (puhkpillid ja rütmigrupp), kuid erinevused on selles osas viimastel aastatel süvenenud.

Erinevalt kitarristidest ja popansamblistest pole jazzis intiimsema kõlaga (oleneb ka mängijast) kontrabassi basskitarriga asendama tötatud. Neil mõlemal on jazzis siiani vääriiline koht. Jazzis ei üritata löökriistu naljalat asendada rütmimasinaga. Jazz nõuab väga peent, nii-öelda loomingulist-kõnelevat rütmi. Kuna jazziharmonia on keerulisem, on läbi aegade kahest harmooniapillist (kitarr ja klaver) koosnevaid ansambleid olnud suhteliselt vähe. Üks harmooniapill ei pea teisega kokku klappima, sest jazzis on palju improvisatsioonilist.

Süvamuusikat ja jazzit ühendab virtuosus. Rockiga on jazz aga rohkem ühtmoodi omapärase ja "koolitamata" tämbrite poolest. Jazz- ja süvamuusika nõuavad rohkem harjunud kõrva, kuigi on alati neid, kes ei pea mistahes muusikast "arusamiseks" teab kui palju pingutama. Igasugust muusikat on alati

nautinud ka mitteviisipidavad kuulajad.

Juba eelmise Eesti Vabariigi ajal alanud jazzürituste traditsioonid hääbusid pikemaks ajaks 1967. aastal pärast Charles Lloyd'i esinemist. Põhjuseks ei olnudki enam põlu all olnud saksofon, pigem võimalijate hirm kapitalismi ja välismaise ees. Kaheksakümendate aastate lõpus hakkas Eesti jazzielu elavnema. Peetud on üritusi mitmesuguste nimetuste all: Tudengijazz, Jazzi- ja bluusipäevad, hiljem meile tuntud Jazzkaar nime all.

Seekordne Jazzkaar ei olnud jazzüritustele tüüpiliselt ameerikakeskne ja traditsionaalne, pigem etnollik. Mitmed festivalikontserdid sammusid jazzit äärealadel või astusid sealt kogunisti kõrvale.

Elektroonilise pressi kaudu kuulud harjumatumal magusad ülistuskõned olid ikkagi õigustatud: kui tavalisel torkavad ansambrites silma üks või kaks muusikut, siis mitmed külalisansamblid olid väga ühtlaselt kõrgtasemelised. Pileteid, mida polnud lõpupäevadel enam lihtne hankida, polnudki esinejate kuulsust ja taset arvestades hirmkallid.

Silmi kirjuksvõtva reklaamilehe kaudu näisid pea kõik jazzisuunad siiski esindatud. Ühestki diksiländansamblist ma midagi ei kuulnud, ja elektroonilist jazzit jäi kuuldu põhjal väheks.

Urban Funk DMA erines tavakuuldust räpilikule laulu poolest. Meelde jäi tulise tooniga mängitavad saksofonisoolid ja rohkem kuulama panev löökriistademäng.

Tanel Rubeni kvintett jättis maitseka ja peenekoelise mulje. Raivo Tafenu saksofonimäng oli emotsionaalne ja ülev. Rahvusvahelises koosseisus osalenud Eesti muusikud, kes õpivad Rootsis ja Taanis, sundisid mind tõdema:

kahekümendates ja kolmekümendates oleva põlvkonna jazzipotentsiaal on tõsiseltvõetav. Ansambli kitarristi Jaak Sooääre sõnul ei kavatse ta niipea pakutud repertuaarist loobuda. Ansambli vaimne isa on tavatult väljendusriikas löökriistamängija Tanel Ruben, kes vaatamata haigestumisele pidas vapralt vastu.

Bump The Renaissance Band (USA) jättis ootuspäraselt hiilgava mulje oma viimistletud koosmängu, energia ja voogamisega. Minu ja paljude teistegi jaoks oli ansambli olulisimaks tõmbenumbriks juba kolmandat korda Eestis viibinud maailma esitrombonist Ray Anderson. Teda kuulatas jäi mulje nagu trombon oleks maailma kõige tähtsam pill, mille saab ka võtta üpris kõrgeid noote. Tegelikult tuleb sellega toime ainult väga võimekas mängija.

Kontserdikava oli Bobby Previte loomingust, autor ise mängis löökriistu ja juhtis peanoogutustega tippansambli tööd. Kuigi kava võis olla mõnele harjumatumal ja kellegi teise jaoks vaheldusrikkalt löökriistakeskne, hakkasid silma huvitavaks peetud basskitarrist Steve Swallow ja hiilgav pianist Wayne Horvitz.

Soome tippansambel **Värtina** polnud ehtne jazzisümbol, see-eest aga äärmiselt rahvamuusikalik, omapärane ja kaasakutsuv. Peamise tähelepanu pälvisid võluv naiskvartett, kes laulis vägagi keeruka rütmi ja harmooniaga seadeid, haarates kaasa laulma ka publiku. Instrumentaalmuusikasõbrale ei läinud kõrvust mööda ka huvitavad akordionisoolid, väle viiul ning rutiinist äraastuv ja pulkseeriv rütmigrupp.

Jazzviuldaja Vitali Imereli koos **Gimer-trioga** jättis Sossi klubis äärmiselt kaunikolalise ja kultuurse mulje. Viuldaja haruldaselt kaunis

toon ja nõrke tehnika panid juba ette kujutama, kuidas ta võiks mängida Paganini. Ühtlases ja energilises ansamblis äratas tähelepanu - minu jaoks kontrabassil laulev - Eesti tippmuusik Toivo Unt.

Jazzkaare peamise tõmbenumbrini **Joe Zavulin Syndicate'i** (USA) kontsert hilines, kruides kuulajate närve veelgi pingumale. Kontserdi erilisust soosis ka päevakangelase Anne Ermi lavalekutsumine paljuütleva aplausi saatel. Õhus oli niisugune pingeline, et oota või Sakala saali laest vihma. Vanameister Joe Zavulin jättis kosmilise ja filigraanse mulje, kõik näis olevat paigas ja viimistletud. Ansambli rütmilisuse osatähtsust rõhutasid kahe löökriistademängija olemasolu, basskitarristi ja kitarristi aktiivsus. Kontserdi alguses tahtnuks küsida, kuhu see muusika võiks kuuluda? Vast kosmosesse? Kui kellelgi on elektroonilise muusika või süntesaatorite maailma vastu eelarvamuslik tõrge, võib see Zavulin kuulates sootuks kaduda.

"Päris" jazzist pisut kaugeam **Rischarde Galliano** tutvustas kuulajatele Neo Musetti helikeele maailma. See oleks väiksemas saalis loomulikuma välja kukkunud. Aga Sakala suures saalis esinenud trio üllatas järk-järgult, kruides pinget aina ülespoole.

Väga paljude ansambelite kuulamine võis väsitada, sundides monotoonset tõdema: "Jah, on tasemel küll!", kuigi selle tõdemine pole, erinevalt sportist, muusika puhul peaesmärk. Kindlasti paelub kuulajaid pigem huvitav muusika kui see, kui tähtsatel kohtadel üks või teine muusik on kuulaste ajakirjade edetabelis või missuguste jazzigeeniustega on keegi koos mänginud. Muidugi on seegi tähtis, aga monikord näib see ajakirjanduses olevat primaarne.

Andres Klemet

Lahti septett koos oma inspireerivate heliloojatega

Lahti brass-septett Astra alustas tegevust 1997. aasta detsembris. Mikkel Muusikakooli poolt organiseeritud võistumängimisel võideti stipendium vaid mõnekuuse intensiivse harjutamise järel. 1998. a. augustis võitis Astra Johan Willgreni brass septettide võistlusel teise koha ja sel aastal kutsuti ta juba samanimelisele muusikanädalale esinema. Kontserte on antud ka Saksamaal. Astra moodustavad Lahti

reerimine, ajastu vaimu lühituvustus. M. Haydni Trompetikontserdis ja K. Bakeri "Virtuality's" nautisin taas L. Korkini laitmatut pillivaldamise kunsti, head hingamistehnikat. Nimetatud orkestriteosed võeti kavva eesmärgiga näidata trompetit erinevate koosseisudega. W. A. Mozarti Metsasarvekontserti Es mänginud Igor Rootsi kinnitas perspektiivika solisti tulekut. Mulle

konservatooriumi õpetajad ja õpilased. Nende kontserdiprogrammides võime kuulata muusikat Vivaldist moodsama popini.

11. aprill - Mustpeade Maja Valges saalis - lõppkontserdi esimene pool kuulski suurvormidele. Sissejuhatuses mängis ansambel Tallinna Baroque G. Fingeri Sonaadi viiulile ja trompetile ning A. Poglietti Sonaadi kammeransambli, millele eelnes Tarumi vanade barokkpillide esitlemine, kõla demon-

meeldisid väga ka **TMKK sümfooniaorkester** ja Liljan Kaivi dirigenditöö.

Järgmises plokis astusid kuulajate ette **järeلكasvu parimad**. Mängisid noortekonsursi laureaadiid - Jaan Ots Telemanni Süidi I osa, Neeme Ots Mozarti Sonatiini, Mihkel Pulk Kuuba helilooja Mauri Konkursisoolo, Mihhail Komarovski Ginetšinski Poemi. Arvan kindlalt, et need noormängijad tunnevad endas edasipürgimise soovi.

Nikonovi keskendumine esitus andis Štšedrini palale "Albenist jäljendades" veenava tõlgenduse. Ka Karamanovi ja Bolotini palade lüürika väljendus interpreedi hingestatud ja kandva tooniga mängus. Praegu Soomes õppiva Indrek Vau tasemel esituses (klaveril Mati Mikalai) kuulsime Enescu "Legendi" ja Honeggeri "Intrada't".

Mitmekülge repertuaari valikuga Astra mängis menukalt, tõusvas joones. Lisapalad biitlike meloodiatest läksid juba elevel publiku kaasaelamisele. Kontsert venis pikaks, sest kõigil oli soov esineda.

Noorte solistide osalemine kontserdil andis neile meistrite mängu vahetu kuulamise ja kõrvutamise võimaluse, ühtekuuluvustunnet sisendades. Oma tee seadmisel ei oskagi paremat tuleviku eesmärki soovida.

Andres Vahisalu

Eesti elektron- ja arvutimuusikast

Mark Rais

(Algus Muusikalehes nr. 3, lk. 15)

1990-ndate aastate alguseks tegevus elektron- ja arvutimuusika valdkonnas elavneb. Tekivad erinevad organisatsioonid (Arvutimuusika ja Muusikainformaatika Assotsiatsioon, Tallinna Arvutiklubi jt) ja esimesed stuudiod, toimuvad kontserdid, kus peale eesti kõlab ka ameerika, prantsuse, vene, tšehhi, armeenia, läti, leedu ja teiste maade muusika. Tallinna tuleb külalisedustele Harkovi valgusmaali teater, annavad autorikontserte heliloojad Stephen Montague Inglismaalt ja Alvin Lucier USA-st. Tekib side rahvusvaheliste organisatsioonidega (ICMA ja ISAST USA-st, IRCAM Prantsusmaalt, Prometheus-klubi Kaasanist - endise NSVL-i interaktiivse kunsti keskus jt), avaldatakse esimesi tõsisemaid artikleid arvutimuusika kohta perioodikas, tehakse saateid televisioonis ja raadios.

Heliloomingus on sel ajal juba elektronseadmete kasutamise erinevad teed, mis sõltuvad rohkem heliloojate individuaalsusest. Neist mõnest lähemalt.

Valentina Gontšarova (*1953) ei kasuta põhimõtteliselt ei arvutit ega süntesaatorit. Tema muusika on loodud traditsioonilistele või elektronpillidele (viul, tšello, klaver jt, sh erinevad idamaised instrumendid), mille heli on muudetud elektroonika abil, eriti keerulised ja ebataavalised kõlad lähevad mõnikord lindilt. Helilooja jätkab *new age*'i ja *free jazz*'i traditsioone, tema teosed on tihedalt seotud improvisatsiooniga. Enamik tema salvestatud kompositsioone ("Ookean", 1989, "Kuldne paiste", 1990, "Atlantis ujub üles", 1991, "Asgard", 1992 jt) on loodud Inglismaal, kus helilooja õppis mediteerimist. Tema viimastest teostest väärib mainimist "Tähistaevas ja mäed" (1997). Gontšarova teosed on ülimal määral värvirikad.

Peeter Vähi (*1955) loominguine töö on absoluutselt originaalne selles mõttes, et oma vaimseid ideaale leiab ta barokiajastus ja

idamaises kunstis (viimast propageeris ta ka artiklites), mõnikord tema teosed isegi näivad stilisatsioonidena. Enamik tema oopustest on tonaalsed ja programmilised. Vähi kasutab oma teostes süntesaatorit, sekventserit, arvutit, *live*-elektroonikat ja teisi elektroonilisi seadmeid; väga armastab ta kombinatsioone traditsioonilistest pillidest (nii euroopalikest kui ka idamaistest) ja häälitest elektroonikaga ("2000 aastat pärast Kristuse sündi" ansambli Hortus Musicus ja süntesaatorile, 1990/1995, "Tee Aasia südame poole" aasia rahvapillidele ja -lauljale ning elektronpillidele, 1992, "The Supreme Silence" naishäälele, meeskoorile, kellade ansambli ja *live*-elektroonikale, 1997).

Vorm imiteerib sageli baroki või idamaise muusika omi ("Fuuga ja hümn", 1989, "Üheksa mantrat", 1993), mõnikord tehakse seda väga omapärase kombel. Nii on teoses "Hõbedase kuu hääled" india rahvamuusikutele ja elektronpillidele (1996) interpreetidele ette antud ainult helirida, rütm ja pillid. Selle alusel improviseerivad nad india maneeris helilindile. Seejärel töödeldakse saadud materjali arvutil (muudetakse vormi, lisatakse foone, kirjutatakse juurde uusi hääli jne). Vähi muusika diapasoon on väga lai - rakenduslikust terapeutilisest muusikast ("Relaxatio", 1990) interaktiivse kunsti ("Being and Nothingness in Kostabi's Atelier" elektroonpillidele, tšellole, trompetile, löökpillidele ja soololaulule koreograafiaga, 1998).

Väga aktiivselt esines 1990-ndate aastate alguses **Igor Garšnek** (*1958). Ta töötas erinevates tehnilistes maneerides. Tema oratoorium "Loomade farm" (1990) G. Orwelli järgi väärib tähelepanu kui edukas katse saavutada sünteesi traditsioonilise zanri ja arvutikunsti vahel, "Süntomaania" (1992), mis etendus kui muusika pantomiimile, kujutab endast originaalset ansambli kahele arvutile (pantomiimi saatenähtena kõlas muusika elavas ettekandes, hiljem tegi helilooja ka teose lindivariandi). Kompositsioonidest traditsiooniliste pillidega nimetagem "Alkeemiat" (1991)

kammeransambli ja *live*-elektroonikale. Garšneki on ka teoseid süntesaatorile.

Alo Mattiisen (1961-1996) sai esialgu tuntuks oma lauludega ja tema esimesed elektroonilised kompositsioonid olid tihedalt seotud levimuusikaga. Isegi tema hilisemates teostes on näha kiindumust selle võtete vastu (traditsioonilised harmooniad ja vormid, imitatsiooniline polüfoonia, rütmilised ostinaadid jne). Kuid ta evolutsioneerus väga kiiresti ja tema paremad kompositsioonid on väga mitmekesised nii väljendusvahendite kui ka vormiehituse poolest. Mattiiseni jaoks on väga iseloomulik filosoofiline sisu. Juba tema teos "Ajaga silmitsi" süntesaatoritele, kitarrile ja trummidele" (1986) on väga sügav abstraktnel palal huvitava tämbripaletiga, lõpus lahkuvad kõik interpreedid lavalt ja kõlama jääb soolüstesaator sekventseriprogrammiga.

Järgmiseks sammuks on 1991. aasta teosed, millest märgime ära kompositsiooni "Error". Mattiiseni kõige sügavamaks kompositsiooniks on kahtlemata monumentaalne üheksaosaline filosoofiline tsükkel "Read" (1994-1995), kus ta esineb nagu väljakujunenud strukturalist. Selles teoses annab helilooja ette ainult osade teemasid ja üldist struktuuri, ülejäänud töö teeb arvuti. Kuna teemad on ka omavahel seotud, saavutab Mattiisen siin vormi haruldase ühtsuse ja sisu erakordse sügavuse.

Margo Kõlari (*1961) rohkemvõimeliste teostest märgigem esmajoones elektroonilist balletti "Kassid õlis" (1996), mis oli lavastatud teatris Vanemuine ja äratas suurt huvi nii professionaalide kui ka laia publiku hulgas. Balletis on kasutatud nii arvutit kui ka süntesaatoreid. Muusika on efektne, dünaamiline, värvirikas, hea arenguga ja sobib väga hästi kokku tantsuga. Väärib mainimist ka **Mari Vihmandi** (*1972) oopus "...nüüd tuli aeg minu juurde alasti..." (1997), kus lähtematerjaliks on ajateemalised tekstid.

(Järgneb)

IRCAM'i järjekordne foorum

Selle aasta kevadfoorum toimus IRCAM'is (Akustika ja Muusika Uurimis- ja Koordinaatiosiooniinstituut, Pariis) 14.-16. aprillil. Esimeseks uudiseks oli uue ateljee avamine. Sissejuhatajaks oli foorumi arvutitehnika põhiarakteristikute ülevaade. Siin olid ettekanded muusikalises stiilis ja muusikanotatsioonist, korrasstatud elektroonika abil, helidisaainist (analüüs, filtratsioon, laienemine ajas, lõikuv süntees); vastastikusest mõjust mitmete reaalsete aegade vahel (süntees, jagunemise vaatlemine, ruumkarakteristikute kontroll jt). Ettekanded ja informatsioonivahetus olid läbi pikitud uue tehnika ja tööluse võtete demonstratsioonidega.

Suur osa oli uute seadmete presentatsioonidel. Olid esindatud erinevad aparaadid muusika, audioskulptuuri, muusikariistade valmistamise ja isegi kirjastamise valdkonnast. Väärib mainimist ruumikarakteristikute uus kontroll, mis jagab reverberatsiooni mitmete allikate vahel, paneb paika, hoiab ja suunab erinevaid heliallikaid ja kuulamispunkti kontekstide kompensatsioonisüsteeme, ning stereofooniliste ruumkarakteristikute kontroll, mida kasutatakse madala taseme kontrolli juures. Samuti demonstreeriti muusikaaplikatsioonide korrigeerijaid, mürasüntesaatoreid jpm.

Näidati ka presentatsioonide rida pealkirjaga "Stuudio kui muusikalava". Selles oli kolm momenti: 1) uusimate stsenaariumide loomine ja presentatsioon, 2) konsultatsioonid (uute probleemide lahendamine, sidemete arendamine erinevate seadmete vahel ning sellega projektide efektiivsuse suurendamine), 3) seadmete eri liikide omavaheline mõju. Osavõtjad demonstreerisid uute seadmete abil tehtud töid.

Foorumi osavõtjatel oli võimalus vaadata muusikalise-koreograafilist etendust IRCAM'i ruumiliste projektsioonidega "À propos de Horses, une lente introduction" Boris Charmatzi koreograafiaga Helmut Lachemanni muusikale. Peale selle oli spetsiaalne etendus "Atelier du choreographe".

SAMAS RUUMIS, KUS 115 AASTA EEST

Kõigile tallinlastele tuntud majas Viru väljaku ääres tähistas piduliku vastuvõtuga 9. aprillil oma 115. aastapäeva Eesti vanim tuletõrjorkester - Tallinna oom. Üle 70 liikmega puhkpilliorkester, mis peaks praegu olema Eesti suurim, oli koos Tallinna Tuletõrjehinguga segakooriga Sõprus juubelikontserdi andnud küll Tallinna Tehnikakõrgkooli aulad, kuid pidu peeti asutamisruumis Vana-Viru 14 äsjaalminud kohvikus Brandmeister.

Kogu lugu algas veel varem - Eesti tuletõrjeorganisatsioonide tekkele aluse pannud Tallinna Vabatahtliku Tuletõrjeseltsi asutamisega 1862. a. Tuletõrjeinventar tuli ise muretseda ja selleks hangiti raha mitmel kombel - liikmemaksud, annetused, loteriid. Ning peod, mille lahutamatuks osaks oli puhkpillimuusika.

Selleks tuli aga küllalt soliidse tasu eest tellida Reveli garnisoni orkestreid.

70 aastat tagasi

Mai 1929

"Eesti laul ja Eesti meel" - nii pealkirjastas Pärnu Postimees artikli, milles juttu 25. ja 26. mail Pärnus toimunud Tallinna Meestelaulu Seltsi kontsertidest. See oli suursündmus Pärnu muusikaelus. Ilmalik kontsert oli Endlas. Tünnu helitööd ei meeldinud, sest "omaegne kooriliteratuur ei suuda meid enam rahuldada, on suuremalt osalt võõrapärane, ilmetu ja lahjasisuline", nagu kirjutab arvustaja. Soojemat vastuvõttu leidsid uuemad eesti ja välismaa helitööd. Prof. A. Topmani juhatamisstiil oli peen, sealjuures aga küllaltki jõuline, varjundirikas ja puhas kõikidest liialdustest. Suurem osa laule tuli kordamisele. Nende hulgas olid E. Võrgu "Ehitagem Eesti kodaj", A. Aava "Nooruse aeg", T. Kuula "Nuiameeste marss" ja ungarlase R. Hoppe "Laulab minu laululind".

Vaimulik kontsert Eliisabeti kirikus oli veelgi rohkem rahvast kokku tõmmanud. Unustamatult mõjusid Schuberti "Püha, püha" ja Palestrina palvelaulud. Iga kontserdi osa juhatas A. Topman sisse väikese improvisatsiooniga oreil. Solistina esines U. Topman šellol. Päev lõppes maksuta rahvakontserdiga Rannasalongi rõdult. Rahvast oli murdu - 2-3000.

Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühing korraldas 21. mail Estonia kontserdisaalis kontserdi, millest peale segakoori ja orkestri võtsid osa ooperiaariad esitanud solistid A.

Arder ja I. Aav-Loo. Lihtsamate laulude, nagu M. Härma "Küll oli ilus mu õieke" ja M. Saare "Hällilaul", kõrval esitati raskematena R. Pätsi "Milles ei laula neo" peene, "Uinulaul" ja koorijuhi V. Nerepi "Las kasvame". Põhinumbriks oli aga Griegi kantaat "Uus isamaa", mis mõjule ei pääsenud nõrga orkestri tõttu.

Nõmme muusikaselts Ühendus korraldas 4. mail oma teise kontserdi Nõmme Rahvateatris. Esinesid sega- ja meeskoor. Lauljatel osutus olevat hea häälematerjal, millest aja jooksul võiks välja kujuneda korralik laulukoor.

Väga hea mulje jättis Tallinna Konservatooriumi lõpetajate kontsertaktus 24. mail Estonia kontserdisaalis. Teiste hulgas paistis erilisel välja prof. A. Lemba õpilane A. Kõrb, kes esitas Tšaikovski üliraske b-moll Klaverikontserdi. S. Andropoffi õpilane P. Lüdigi mängis Bach-Liszt'i prelüüdi ja fuuga peene stiilitundega. Hiilgas ka T. Lemba juures lõpetanud D. Stackelberg, kelle mängus oli palju suureandelise kunstniku ehtsat verd. Viiuli erialal näitasid mõlemad esinejad - prof. Paulseni õpilane H. Laan ja A. Pappmehli õpilane R. Palm - erakordset võimete kõrgust.

Omaette kontserdi andsid E. Roseni lauluõpilased. Kavas oli palju moodsat muusikat, millest aga esinejate jõud üle ei käinud. Häälematerjali poolest leidis nende seas siiski ka tähelepanuväärilisi, nagu U. Evert, L. Linnamägi ja A. Pihlakas.

Tallinna Saksa lauluselts Revaler Verein für Männergesang esitas oma 80. sünnipäeva puhul 3. mail Estonia kontserdisaalis W. Sewighi juhatusel

Berlioz dramaatilise legendi "Fausti needmine". Kaastegevad olid Estonia sümfoniaorkester ja mõned solistid.

Teatrireisi Tallinnasse tegi Vanemuine. Väga suure eduga läks "Keisrinna Katariina", mille muusika oli kokku pandud Tšaikovski ballettidest ja klaveripaladest. Lauljatele olid need soodsalt seatud. Vanemuislased mängisid üldiselt hästi, kuigi oli ka viperusi. Orkestrit, mida juhatas hoogsalt ja tarviliku elavusega J. Simm, jättis üsna rahuldava mulje, sellest hoolimata et pillimehi oli Estonia omast poole vähem ja mõnel orkestrandil tuli veel ka võidelda tehniliste raskustega. Nii arvas etendusel käinud T. Lemba.

Rahvast oli rohkesti ka teisel vanemuislaste etendusel - V. Kollo operetil "Kolm väikest vaest tütarlast". Operett ise oli aga sentimentaalne, muusika samuti veniv ja ebahuvitav, kuigi E. Pöder-Roht ja K. Savi peategelastena mängisid temperamendiga.

Estoonlased esinesid aga omakorda Vanemuises. Tõmbenumbriina oli kaasas E. Aava ooper "Vikerlased". Postimees kirjutab: "Vaatomata kõigile sisuliste puudustele, mis leiame "Vikerlaste" veidi ebapsühholoogilises sündmuskäigus ja mitmetegi õredas kompositsioonis, on too esimene Eesti algupärane ooper siiski vaatlemiseks täiesti vaevatasuv." Kiidetakse lavastust, taunitakse aga tuntavat puisust ja paindumatust tegelaskonna mängulaadis. K. Viitol maakonna vanemana, K. Ots Ülona ja I. Aav-Loo Jutana ei suutnud tartlaste arvates mängusse sisse elada. A. Arder oli aga

laitmatu vürst Olav, näidates kõitvat mängu. Sama võis öelda Vaike osa täitnud M. Rungi kohta.

Veel mängisid estoonlased Tartus Dargomõzski "Näkineidu", ballettpantomii "Giselle" ja sõnalavastuse-na Tolstoi "Elavat laipa".

"No, no, Nanette" esietenduse puhul Estonias ütleb R. Kangro-Pool, et see "ameeriklaste operetilaadne asjakas... venis igavalt. Teine vaatus lõppes 11-ks, siis läksin koju." "Meil ei ole ju lauljaid operetitrupis, hõiguvad hüpete taktis niisamuti," ironiseeris R. Kangro-Pool. A. Lemba oli samal arvamusel.

"Jälle lahkub!" hüütab pateetilisel Sakala. Lauljad-näitlejad, kes vähegi jalad alla saanud, olid hakanud Viljandi ja Pärnu teatrist lahkuma, kes Tartusse, kes kohe Tallinnasse. Milvi Laidil seisis ees tuleproov - esineda Estonia laval Silvana. Kui läheb hästi, siis... 27. mail oli Estonia publikut viimse võimaluseni täis. Nii suuri ovatsioone polnud seal veel olnud. Publik kogunes lava ette, väljakutsused ei tahtnud lõppeda.

Arvustajad leidsid, et prl. Laid toob pealinna kaasa kauni figuuri ja kena näo ning vähese koolitusega, kuid sümpaatse hääle. Samas tuletavat tema mäng aga meelde eesti operetti 30 aastat tagasi. Tema keel olevat võimatu - nii saksamaigulist eesti keelt pole kaua kuulnud. Lillekorvid ja tormiline plaksutamine tuletavat aga meelde välismaist kinnimakstud aplausi. Muidu leiti noor viljandlane aga olevat hurmav ja temperamendilt sarnane kuulsale rootsi operetitähle E. Gistedtile.

Mati Märtin

Seltsi 20. aastapäeva tähistamise osales külalisena Riia Tuletõrjeorkester ja see pani mõtted liikuma. 6. aprillil 1884 kogunes vastvalminud tuletõrjemajja orkestri asutamise koosolekule üle 300 seltsi liikme, sealhulgas 12 muusikust liiget Lootuse seltsist oma pillidega. Kui otsus oli vastu võetud, andsid nad kohe avakontserdi. Niisiis asutamine ja esimene kontsert samal päeval.

Esimeseks dirigendiks oli garnisoniorkestri kapellmeister Vessely. Üldsusele tuntud muusikutest on orkestrit juhatanud aastail 1915-17 August Topman ning aastail 1954-76 üks nimekamaid puhkpillimuusika viljelejaid Helmut Orusaar, alates 1978. aastast üldlaulupidudel orkestrate üldjuhina tuntuks saanud Vello Loogna.

Laulupidudel on orkester osalenud 1928. aastast. Nii pika aja jooksul on ta koos Tallinna Tuletõrjeühinguga läbi elanud loomulikult tõusu- ja mõõnaperioode, seda nii kvalitatiivses kui ka kvantitatiivses mõttes. Alguses 21-liikmelisest orkestrist kujunes selle sajandi 80. aastate alguseks 100-liikmeline.

Pärast riikliku iseseisvuse taastamist on Tallinna tuletõrjeorkester taas oma kohta leidmas Eesti muusikaelus. Täna on ta tunduvalt noorenunud, keskmine vanus 28 aastat. Möödunud hooajal oli orkestril

Tallinna Tuletõrjeorkester kahel moel: asutamisel ja praegu veteranide austamisel, ees noorimad liikmed, 11-aastased Sandra ja Kati.

38 kontsert-esinemist, sh 9 heategevuskontserti. VI Euroopa tuletõrjeorkestrite festivalil Ungaris saavutati 24 orkestri hulgas 2. koht. Praegu valmistume esinemiseks üldlaulupeol koos sõprus-orkestriga Rootsist ja sellele järgnevak kontserdireisiks Rootsi.

Täname kõiki, kes meid on toetanud - Kultuurkapitali, Tallinna kultuuriametit, Riigi Päästeametit, Eesti Tuletõrje Liitu, Tallinna Tuletõrje ja Päästeametit, Tallinna Linnavalitsust jt.

Tuletõrjumine on meeste töö. Aga algusest peale on omal viisil agaralt kaasa löönud ka naised. Asutamiskoosolekul muusikariistade hankimiseks eraldatud 1000 rubla oli suures osas kogutud loteriidest naiste valmistatud esemetele. Nüüd löövad meil naised kaasa teisel moel - nad on meil trummitüdrukud ja tantsijad.

Ja ise orkestri organisatsioonilise juhina kirjutan ma sellele loole alla ametinimetuse all, mis eksisteeris algselt kuni 1906. aastani, kuni see orkestri lülitumise pärast revolutsioonisündmustesse likvideeriti. Ja nüüd 115. aastapäeval taastati.

Koolipoiss Dauno Meikar ja Olev Roosa mängimas haruldastel pillidel susafonidel-bass-pasunatel.

Herbert Rohein,
Tallinna Tuletõrjeorkestri muusikakrahv

Kogu tõde õpetajast!

Laine Leichteril on juubelisünnipäev

Valetan, sest see on võimatu ülesanne, kuid vihjan kavatsusele mitte jutustada juubelijuttu, sest tunnen ÕPETAJAT ja kuulen juba õhus hõljuvat tema sarkasmipaprikalist lühikest, aga lõplikku hinnangut andvat naerumühatust, mis tõlkes tähendab juhtnööri: "Ära tegele tühja-tähjaga!" Seepärast püüan seada ennast küsimuse ette: kas Sul siis ei olegi vigu?

Kui keegi peab oma eluülesandeks õpetada noortele inimestele tõellomängu kui kunsti ja teeb seda järjest viiskümmend üheksa aastat ega kavatsegi järele jätta, siis on see esimene ja kõige saatuslikum VIGA.

Kui õpetuse motivatsiooniks ei sisendata jesuiitlike vahendite vabavalikut eesmärkide saavutamiseks, vaid antakse võimalus valida oma rada, teel humanitaarse kõrgkultuuri omandamiseks laiemalt ja professionaalse tõellismi valdamiseks kitsamalt - ka see on VIGA ja päris ränk.

Minul on olnud võimalus Sinuga suhelda ja Su vigadest õppida viimase neljakümne kuue aasta jooksul ning püüan järgnevalt meelde tuletada ja loetleda võimalikult palju vigu, mida oled elus teinud.

Sa hakkasid õppima tõellomängu - miks?

Sa hakkasid 21-aastaselt õpetama tõellot - miks?

Sa olid fantastilise välimusega noor daam, aga tegelesid hinge harimisega - miks?

Sa läksid mehele filosoofile - muusikateadlasele - miks?

Sa jäid ta kõrvale kõige raskematel aegadel - miks?

Sa suunasid oma tütre õppima viiulit - miks?

Su lapselapsed on muusikud - miks?

Su lapselapselastest ja nende lastest saavad muusikud - miks?

Sul on rohkem õpilasi kui teistel ja Sa mäletad neid kõiki - miks?

Sa tunnend nende perekondi ja lapsi ja lapselapsi - miks?

Sa oled tolerantne nende tegevuse suhtes - miks?

Sa küsid ikka veel, kas mõni nende laps ei tahaks õppida tõellot - miks?

Sa oled DAAM, aga Sa ei ole "proua" - miks?

Sa oled ebanaiselikult lühidalt ja täpselt väljenduv - miks?

Sa võid mehelikult häält tõsta - miks?

Sa oled kõige naiselikum naine, keda tunnen - miks?

Sinu juures õpivad ikka veel poisid tõellot - miks?

Sa ei ole saanud rahalt rikkaks - miks?

Sul ei ole riiklikke autasusid - miks?

Äkki Sa ei tahagi neid - miks?

Sa käid kontsertidel - miks?

Sa oled Pühendunud, aga mitte fanaatik - miks?

Sinu kolleeg Grigori Pjatigorski on kunagi iseloomustanud üht naistõellisti: "Lumikelluke, aga tammejuurtega." See oli tema viga, et ta Sind ei tundnud.

Tee veel vigu!

80

Sinu Toomas

ERI KLAS - JÄLLE JUUBILAR

(Sõnas ja pildis kursusekaaslaste pilgu läbi)

Tunamullu 7. juunil veetis Eri Klas oma sünnipäeva Raekoja platsil J. Straussi muusika seltsis. Küsimusele "Kas on teine tunne sellel päeval orkestri ees seista?" kõlas vastuseks: "Tavaline, et teen sünnipäeval tööd. Ma ei mõtle selle peale, et minul on mingisugune tähtpäev - see on teistega rõõmujagamise päev."

E. Klasi töögraafik on otsast otsani täis kirjutatud juba pikalt ette, kuid ometi leiab ta aega veel fondide töös osalemiseks ja muuks tegevuseks. Oma kursuse kokkutulekuid ei ole Eri kunagi vahele jätanud. Ja siis on ta alati õhtu naelaks. Tänavu mais tähistame 35. aastat konservatooriumi lõpetamisest, ühtlasi õnnitleme oma armsaid juubilarid Helle Jantsoni ja Eri Klasi nagu kümne aasta eest. Seekordne kohtumine armsaksaanud Suvorovi, nüüd Kaarli pst. majas jääb meie suureks kurvastuseks viimaseks, kuna sügisel kolib Muusikaakadeemia uude hoonesse. Kohtumine ja hüvastijätt, rõõm ja kurbus - eks need sammu ikka käsikäes...

Mina käisin Eriga küll ühes koolis Gogoli (Raua) tänavas, kuid paar klassi madalamal ning ega ma siis teadnud veel temast ja ta vempudest, millest hiljem on nii värvikalt räägitud. Poiss lausa pakatas fantaasiast! Ema teada läks noor viiuldaja tundi, ent

viulikastis olid hoopis poksikindad (!).

Ja sellise vigurivändaga pidime Tallinna Muusikakoolis ühel kursusel olema! Kursusekaaslane **Mari-Ann Aljaste** ütleb: "Need olid Nils Peterson ja sädelev Eri Klas, kes üldainete tundides näitasid ikka oma vaimukusi."

Eri kõige lähem erialakaaslane muusikakooli ajal oli **Sirje Särgepp** (Merelaid) - mõlemad õppisid Arvo Rataspea juures. "Meeenuvad Eri ja Nils'i ühised naljanumbrid tundide vaheajal. Nad etendasid stseene Arkadi Raikini tollal aktuaalsest repertuaarist, mida ilmetasid Nils'i

Pärast edukat konkursi Minskis 1960. a. võtab loo autor võtab vastu õnnitlusi Eri Klasilt

meisterlikud klaveriimprovisatsioonid. Nende tiim oli täiuslik! Veel tuleb meelde aktsioon "komsomol", kus koos teiste kursusekaaslastega agiteeriti ka Erit komsomoli astuma. Tema aga tegi sellest naljanumbri, sõnastades ümber tuntud nõukogudeaegse laulu "Kes on esirinnas töödel? Eri Klas - komsomol!" Seda plaati käias ta edukalt ka eksamil."

Reet Rataspea eredamad mälestused Eri Klasiga koosõpidust aastatest pärinevad samuti muusikakooli ajast. "...Küllap olime sel ajal kõik rohkem koolile pühendunud, ei olnud töö- ega perekonnakohustusi. Meie kursus korraldas palju huvitavaid ettevõtmisi, üks eestvedaja ja keskne figuur oli ikka Eri. Väga hästi on mees ühe kevadpeo ettevalmistus Assauwe tornis, tol ajal kuulusid praegused muusikamuuseumi ruumid Tallinna Muusikakoolile. Kuna päeval oli raske leida ühist vaba aega, lükkusid proovid üsna öötundidele. Ettevalmistamisel oli katkend Shakespeare'i näidendist "Suveöö unenägu".

Isegi lavastama oli kutsutud asjatundja draamateatrist (enam ei mäleta, kes). Peo ettevalmistus möödus

suure nalja ja naeruga,

etendus oli menukas, asjale lisas vürtsi Eri suurepärase improvisaatorina, kes oskas teksti sisse poetada repliike koolis tuntud isikute kohta."

Sama pidu on mälu tagakambris kõigil kohalviibinutel. Pisut teise gammaga täiendab **Aile Pajur**: "...Eri mängis naist, kes pidi haual nutma, aga tegelikult rappus naerust, sest ta kasutas tekstiväliselt hoopis direktori hüüdnime." Selle loo juurde veel üks oluline täpsustus Sirje poolt. Nimelt seisnes kogu asja tuum kihlveos, kas Eri nutva naisena haual (must noodipult, millel kriitikutega sõna "HAUD") julgeb ütelda teksti sisse "Ninnu" või mitte. Sirje ise oli istunud seal lähedal pinevil... ja siis tuligi! Eri oli võitnud. Kui kihlvedudest juba juttu, siis rääkis Sirje veel konservatooriumi suusalaagrist Nelijärvel, kus Eri vedas N isikutega kihla "lavaka" Mauri Rausi peale - juhul, kui viimane laulab "Elu, armastan sind" lõpuni õigesti, siis Eri hüppab suusatornist alla. Mauril olevat küll ilus hääl, aga ei pidavat hästi viisi. Ta laulis hoolega peaaegu lõpuni, ent viimase noodi pani täitsa metsa! Jälle Eri võit!

Kõrgemas koolis polnud kahjuks enam keskkooli üldhariduslikke tunde ja vempudega pikitud vahetunde, mistõttu hõrenes kateedritevaheline kontakt. Koorijuhtide osa oli suurim, neil oma ühised tööd-tegemised, nii et teistel on sellest ajast Eri kohta vähem mälestuskilde. Aga siiski! - poognahoidja **Ivi Tivik** pajatab: "Kursusevend Eriga oli lõbus ja kerge 9 aastat ühist kooliteed käia. Eks ta oli üks rahutu ja lendava mõttega meie päevade Joosep Toots. Seal, kus oli Eri, oli alati nalja ja pidevalt juhtus midagi. Hunniku huvide ja askelduste kõrval aga idanes see miski, mis viis

ta suurde muusikasse maailma tipporkestrite ette. Võib-olla selle "õige" leidmine algas just muusikakooli lõpupäevilt, kui pidulikult kontserdil Estonia kontserdisaalis Eri oli Griegi kantaadiga "Uus isamaa" dirigendipuldis oma koolikaaslastest orkestri ees - vaimustuse ja säraga, nagu ta siamaani viib läbi oma ettevõtmisi."

Allakirjutanuna võin omalt poolt kinnitada, et Eri tegi osa oma orkestridireerimiseksamist minuga, olles Estonia kontserdisaalis partneriks Prokofjevi Klaverikontserdis nr. 3. Kõik laabus hästi. Kui rääkida meie järgnevatest ühismängudest, siis minu imestuseks sain neid ainult kolm (mu 40-aastase kontserdipraktika jooksul)! Kohe tekib kahemõtteline küsimus: miks ta mind rohkem ei tahtnud? Mängisime veel Tubina Concertinot ja Eesti Vabariigi 74. aastapäeva aktusel Mägi Klaverikontserti. Peab ütleva, et Eri on vastutulelik ja ääretult lihtne inimene. Vaatamata tema "hiilgusele" (ikka Liidu rahvakunstnik!) julges minusugune väike kärbes üksainus kord elus teda paluda mu kontserditegevuse 30. aastapäeva dirigeerida. Ja ta nõustuski kaasa tegema kolmes klaverikontserdis, kuid planeeritud kuupäev lendas ootamatult korstnasse "tänu" filharmooniale...

Aile jutustab

hilisemast ajast:

"...Läbi raskuste sain 1988. a. loa külastada Stockholmis elavaid sugulasi. Eri töötas sel ajal Stockholmi ooperis. Aastaid polnud teda näinud, aga siiski helistasin ja kurtsin, et pean tagasi sõitma "Don Giovanni" esietendust nägemata. Ta lubas mind koos sugulasega proovietendusele. Ega tal kerge olnud - Rootsi ametiühing nõudis minuti pealt proovipause, aga Eri unustas end töösse. Imestasin, et vaheajal oli tal veel tahtmist tulla meiega juttu ajama. Sugulane oli temast vaimustuses, aga mina avastasin, et ta on samasugune mõnus poiss nagu muusikakooli ajal - poiss, kes laulis kooli koridori trepiastmeil duetti "Oo, käekene mulle anna, tule mu lossi sa!"; pioss, kel olid jooksivad hinded Uno Naissoo juures 0 või 1, sest tal lihtsalt polnud aega tulla küll aga teadis ta täpselt, millal hindeid parandada, et eksamile saada - tuhisest läbi ja tegi kõik suurepäraselt. Me ei teadnudki, et eelmise õhtuga oli Tiiu Toppel (Usk) talle kõik selgeks teinud. Nii et tööd suurt midagi, annet aga kuhjaga."

Ega konservatooriumiski Eri oma tundides käimisega liialdanud, sest oli ju vaja trummi taguda, kvartetti laulda (aitäh selle eest!) jpm. Prof. Ernesaks, kes oli siis tema eriala õppejõuks, olevat Eri kohta naljatades küsinud: "Kes on see noormees? Olen teda kusagil näinud." Suvorovi puhketoas võis sageli kuulda musitseerimas unustamatut triot Eri Klas (laul, löökpillid) - Mart Lille (klaver) - Elmo Lööve (kontrabass).

Tõnu Kangron meenutab, kuidas Eri käis abiks Elmol ja Ennul (Kiilaspääl) Kevade kõrtsis, Sossi klubis mängis ta aga Uno Naissoo pundiga. "Meid poisse oli palju - me hoidsime kokku. Eri oli tõeline liider, otsekohene ja hea suhtlemisoskusega. Ta oli öelnud: "Poisid, lähme parem teadusliku kommunismi asemel Astoriasse lõunat sööma!" Mindigi. Ja seal teatas Eri õhinal, et tuli just raadiost kvartetiga uue laulu "Rohelised niidud" lindistamiselt." Tõnu arvab, et meie olime hoolikamad kui praegune noorus. Uputasime end töösse juba õppimise ajal, et proovida, mis meist võib saada. Kohusetunne oli olemas. Eri rabeles siia-sinna, aga eksamitest murdis läbi. Konspekte tal muidugi ei olnud, aga eksamiteks valmistuti õsiti koos ühikas.

Reedal on veel lisada: "Kuigi Erit tunti koolis

Sirje Särnglepa (Merilaidi) šarž aastast 1985

naljalembelisena ja seltskonna hingena, on mulle meelde jäänud

üks väga tõsine ja sugestiivne sõnavõtt,

millega ta pöördus konservatooriumi üliõpilaste üldkoosolekul oma kursusekaaslase poole, kes oli hakkama saanud väga halva teoga - vargusega. See mälestus näitas Erit sootuks tõsisemast küljest."

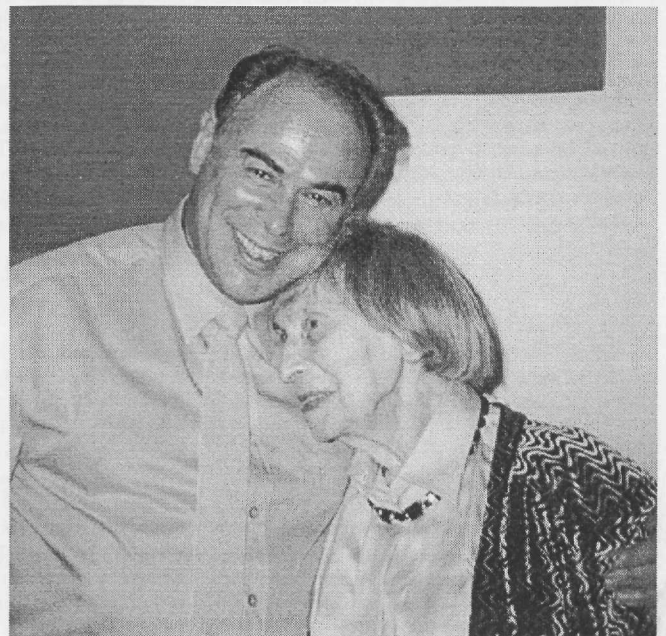
Meie ööbikul Margarita Voitesel on meeles esimene kohtumine Eriga. Meie olime juba muusikakooli III kursusel, kui Rita tuli Tartust. Kord nägi ette, et kõikide erialade õpilased pidid kooriklassis kaasa laulma. Ja kui siis Eri koori ette asus, hakkas terve koor tahtmatult irvitama. Artist Eri paistis kohe silma, vitaalne ja rõõmsameelne. Hilisemast ajast jutustab Rita: "Ta oli väga tähelepanelik, musitseeris koos. Esimene meie suurem koostöö oli "Nahkhiires": Eriga meeldis proove teha nii teatris kui ka kontsertideks." Eriliselt üllatas Ritat, kuidas lindistamisel dirigent säästab solisti (ei tea, kas

ainult teda?). "Eri ütles "Istu ja kuula!" ning laulis ise kõik läbi. Mul oli lihtne laulda, kui must töö orkestriga tehtud."

Kallis Eri, ole ikka niisugune nagu oled! Nakata teisi ja tunne sellest rõõmu! Siis on kergem elada ja mõte on ka.

Kursusejüngrite nimel

Ada Kuuseoks

Emaga

Istvan Ráth-Végh

(Algus 1997. a. juuninumbris)

IX

Wagner ja tulevikumuusika

1850. a. avaldati Richard Wagneri raamatuke "Das Kunstwerk der Zukunft" (Tuleviku kunstitöö). Sellest peale on käibele läinud lendväljend "tulevikumuusika". On loomulik, et kaasaegsed ei saanud Wagnerist aru ning ta külvati üle sõimuga. 1877. a. andis Wilhelm Trappert välja mahuka "Wagneri leksikoni", kus kõik need sõimusõnad on ära toodud.

Wagner kui isiksus: šarlatan, diletant, poolsegane, barbar, vandaal, hullumeelne igavuse valvur, muusikaline koletis, Don Quijote, Marat muusikas, kääbus Glucki õlgadel jne.

Looming: kaos, muusikaline udu,

lapsikus, närvipalavik, hooke-pookus, moraalne pohmelus, muusikaline kelmus, kõrvavalu, paranoia, praht, tohuvabohu jne.

"Lohengrin" - mage ja igav, lohutu viljatuse, Meyerberi teostest on kõige n õ r g e m "Aafrikanna", aga "Lohengrini" kõrval on see nagu India viljakas muld Põhjala tundra kõrval.

"Tristan": esteetika värdjas.

Kangelane sarnaneb hullunud eunuhhile, viimases vaatuses üürgab ta nagu härg, keda tapamajas tapetakse.

***

Lisame ametliku kriitika seisukoha. Ludwig Spiegel ajalehes Neue Freie Presse: "Ülimugav on igale kangelasele igal juhtumil riputada kaela mingi motiiv nagu koerale plekknumbriga kaelarihm. Kogu muusika on nagu peamotiivi vastikult mäletsev

koletis. Kui tegeled "Nibelungidega", on tunne, nagu määraksid end millegagi. Sakslased hindavad kõrgelt oma haritust, teadust, kunsti. Kas võib selliseid suuri traditsioone omav rahvas kõik minema visata niisuguse inimese pärast, nagu on Wagner - haltuura supermeister. Ei, ei, kolm korda ei: saksa rahval pole midagi ühist selle häbiväärse muusikalisis-dramaturgilise ahvistumisega ja kui ta leiaks rõõmu "Nibelungide sörmuse" võltskullast, siis juba see fakt kriipsutaks ta maha Lääne kultuurrahvaste hulgast".

(Lõpp)

Vaidlus Richard Wagneri pärandi ümber jätkub tänapäevani. Üheks peamiseks Richard Wagneri eitajaks ja seda esmajoones poliitilistel, mitte niivõrd muusikalistel motiividel on kujunenud tema 51-aastane pojapoja poeg Gottfried Wagner. Kasvanud Bayreuthis, kus nii tema isa Wolfgang Wagner (sünd. 1919) kui ka onu Wieland (1917-68) olid mõlemad sealsete Wagneri-festivalide lavastajad, elab ta praegu Itaalias. On avaldanud oma isaisaisa kritiseeriva raamatu, elukutselt muusikaajaloolane ja režissöör. Alljärgnevalt avaldame lühendatult ajakirja "Musik in der Schule" 1998. aasta detsembrinumbrist tema intervjuu Wuppertali muusikaõppuritele.

Mida kujutab endast Wagneri kultus Bayreuthis?

Wagneri kultus Bayreuthi festivali näol on segu ersatsreligioonist ja seltskondlikust enesekujutlusest. Oma ligi 122-aastase ajaloo jooksul on ta olnud kunsti- ja inimvaenulik. 1876.-1945. aastani rajanes see meistri šovinistlik-rassistlikku maailmavaadet propageerivale pseudokristlikule sektile. Kuna alates 1951. aastast ei saanud seda maailmavaadet enam müüa, pageti nagu 1924. aastalgi aktuaalseks soojendatud loosungi all "Siin on tegemist kunstiga" tehismaailma. Esmakordselt antisemiitliku poosi, psühhoanalüüsi ja abstraktsiooni abil. Vastavalt ajavaimu muutumisele vahetati aktsente ja kohaneti ühiskondlikele vajadustele. Mõnikord on see dessert kergemini, mõnikord raskemini seeditav vastavalt vahelduvalde ideoloogiale ja interpretatsioonile. Peaasi, et ei lähenetaks liialt meistri lavateoste, teooriate, biograafia ja templikultuse olemusele... Brechti kombel öelduna: mõistust garderoobi jättes.

Millist rolli etendad Wagneri lesk Cosima tema kultuse tekkimisel? Kas ta festivalile elitaarset suunda andes ei takistanud ellu viimast Richard Wagneri nõudmist viia ta kunst lähemale rahvale?

See on üks paljudest võltslegendidest. Elitaarse suuna rajas Richard Wagner ise Bayreuthi festivalile 1872. aastal alust pannes. Hästi peegeldub see 1876. aasta külaliste nimekirjas. Mis oli keisril, kuningatel ja rahvusvahelisel kodanlusel tegemist saksa rahvaga? On aeg vabastada Wagner nn 1848/49. aastate revolutsioonilisest vasakromantilisest soovmõtlemisest. Richard Wagner polnud ei Cosima ega rahvussotsialismi ohver. Ta näitas korduvalt täiesti selgelt kätte, mis on tema töö sisu Bayreuthi kunstitemplile: šovinism, rassism antisemitismi vormis ning ka antifeminism. Neid

elemente tõstatatakse tema kirjudes ja ettekannetes, esmajoones 1878. aastast peale Bayreuthi lehtedes ikka ja jälle esile... Cosima vaid tsementeeris Bayreuthi festivali sektantset iseloomu... On ju olemas ka tema päevik. See näitab selgelt, kuidas tema enda mõttekäikude absoluutseks keskpunktiks olid Richard Wagneri seisukohad. Ei maksa kujutada ka Richard Wagnerit Cosima ohvrina.

On räägitud palju Bayreuthi festivalide võlust - inimese vajadusest kõrguda mingi suure koosluse liikmeks, nii et see lülitab välja intellekti. Kas Te suudate ennast sellest võlust lahti rebida?

Ma olen oma raamatus rääkinud oma esimesest kohtumisest "Parzifaliga" 4-aastasena onu instseneeringus. See tekitas minus hirmu. See elamus kutsus minus esile tervendava usaldamatuse Wagneri teoste suhtes... Mul tuli korduvalt oma perekonnas kuulda, et Bayreuth on nii suurepärase ja et ma pean ka hakkama kunagi teenima Wagneri kultust. See kujundas välja minu vastuseisu...

Kas Te tunnete, et Teie ja Teie perekond on milleski süüdi?

Ei, süü ei ole pärandatav... Aga Richard Wagneri järeltulijana olen ma ajaloo traditsioonide ja saksa identiteedi küsimuses teistest tundlikum.

Teie onutütar Nike Wagner väidab, et olete läinud ristiteele. Kas Te tunnete end väljatõugatuna? Teine etteheide Teile: Te toote oma võitluse isaga publiku ette ja Te elate oma poja Eugenio kaudu läbi oma lapsepõlve. Kuidas Te neisse etteheidetes suhtute?

Ma keeldun andmast lisatoitu televisiooni Bayreuthi-Dallase seriaalile... Ütleksin vaid, et Richard Wagner ise pani oma eraelu eksponeerides aluse Wagneri perekonna eraelu ja avaliku elu ühte patta heitmisele. Ning edaspidigi on meie perekonnas püütud selle liikmete mõtlemist dikteerida. Erinevalt Nike'st ei taha edaspidi olla mingiteski sidemetes Bayreuthi festivaliga... Ja kui Nike ütleb, et Bayreuth võiks olla aluseks saksa rahva eneseidentifitseerimisele, vastan ma: "Palun, ei."

Oma raamatus kirjutate Te, et Teie poeg küsib Teie Saksamaa esivanema järele. Mis te talle räägite? Võib-olla teab ta ka üht-teist rahvussotsialismist.

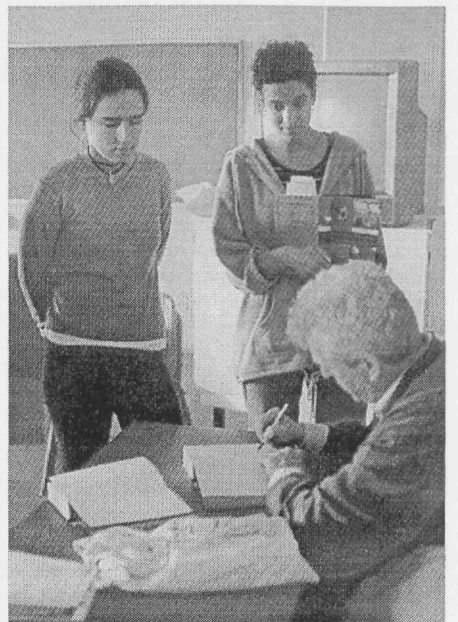
Minu pojalt kui Rumeenia päritolu kasupojal

VAIDLUS JÄTKUB

on oma saatusega küllalt tegemist. Loomulikult ei maali ma tema küsimusele Richard Wagnerist vastates oma esiasast mingit vaenlase pilti. Kuid samuti selgitan ma talle, miks ei pea ma kliimat Bayreuthi festivalikünkal mitte heaks. Sellest ka mu Itaalia pass. Ning meie itaalia peres tunneb ta end hästi...

Kas Te olete Itaalias samamoodi avaliku elu tegelane nagu Saksamaal?

Itaalias olen ma otsustavalt Gottfried ning see on Wagnerite alternatiiv. Nii ma tahan. Ma kirjutan Itaalias hoopis teistest asjadest. Mul on

Gottfried Wagner autogramme andmas

seal avanenud Wagneriga võrreldes teine kultuur - Verdi, Puccini jt. Mulle meeldib Itaalia toit, mida valmistab mu ämm...

Kas Teil on veel mingeid kontakte Bayreuthiga?

Bayreuthiga ei ole mul mingeid kontakte, aga mul on õrn side mu Wiesbadenis elava emaga. Ning Drexlerite perekonnaga, kust minu ema on pärit. Üks minu onutütreid Blandine elab Pariisis. Ta on vabameelse ajakirja Liberation asutajate hulgas. Temaga on mul head suhted...

H. Vainu tõlked.

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS KIRJANDUS

Composers at work: the craft of musical composition 1450-1600 / Jessie Ann Owens. - New York, Oxford, 1997. - 345 lk.: ill., noodid.
 Duckworth, William. Talking music: conversations with John Cage, Philip Glass, Laurie Anderson, and five generations of American experimental composers. - New York etc, 1995. - 489 lk.: ill.
 Gustav Ernesaks sõnas ja pildis (koostaja Enn Oja; toimetaja Reet Rimmel). Muusika, 1998. - 92 (3) lk., ill., portr.
 Georg Friedrich Händel (Videofilm, 121 min., värv).
 Klinkmann, Sven-Erik. Elvis Presley: den karnevalistiske kungen. - Abo, 1998. - 433 (5) lk.: ill.
 Leelo Kõlar. Klaverijutud. - Scripta Musicalia, 1999. - 109 lk.: ill.
 Rein Laul. Sissevaateid muusikasse: analüüsid ja arutlused (koostanud ja toimetanud Margus Pärtlas). - Tartu, 1999. - 273 (4) lk.: noot.
 The Oxford companion to Australian music. - Melbourne (etc.): 1997. - 608 lk.
 Pavarotti, Luciano. My world. - New York, 1995. - 345 lk.: ill.
 Witteeloostuyn, Jaco van. The classical long playing record: desing, production and reproduction. - Rotterdam, 1997. - 505 lk.: ill.

KASSETID

Eesti superhitt: hitt megamix, Suve extra '98. - Tallinn, 1998.
 Krieger, Erich ja ansambel. Põgenevad unenäod. - Tallinn, 1999.
 Maltis, Mait. Dolores. - Tallinn, 1998.
 Radiomania Vol. 1. - Tallinn, 1998.
 Sulle vaid... - (Jüri), 1999.
 Teppo, Aivar. Lõõtspillilood 2 - Tartu, 1998.
CD-d
 Camille (viul). Laulu lõpetamine. - Tallinn, 1998.
 Eesti superhitt 3. Megamix, Suve extra '98. - Tallinn, 1998.
 Estnische Orgellandschaft, 1. Orgeln der Gebrüder Kriisa / Organist Aare-Paul Lattik (1, 3-4). - Helen Tammeste. - Eres, 1999.
 Häälletult hüüdma jään / Quick Start (ansambel). - Tallinn, 1998.
 Insener Garini hüperboloid / Vennaskond (ansambel).
 Kremer, Gidon (violin) + Saharov (piano). Deutsche Kammerphilharmonie. - Hamburg, 1997.
 Krieger, Erich ja ansambel. Põgenevad unenäod. - Tallinn, 1999.
 Maltis, Mait. Dolores. - Tallinn, 1998.
 Preisner, Zbigniew, helilooja. Trois couleurs / By Sinfonia Varsovia, directed by Wojciech Michniewski, The Silesia Philharmonic Choir, Choral director Jan Wojtacha, soloists.
 Radiomania. Vol. 1. - Tallinn, 1998.
 Schnittke, Alfred, helilooja. Psalms of Repentance / perf. by Swedish Radio choir, cond. by Tõnu Kaljuste. - München, 1999.
 Viva España / esit. Heiki Mätlik (kitarr), Terje Terasmaa (vibrafon), Arvo Leibur (viul). - Tallinn, 1998.
 Ühe öö unenägu. Esitab Razor (ansambel).

EESTI KONTSERDI KONTSERDID JUUNIS

E 31.V - L 5.VI "HEI-HEI-HEI, TULE JAAMA!" Eesti Rahvusmeeskooori suur rongituur. Dirigent Ants Soots.
 T 1.VI kell 10 Estonia kontserdisaali kammerlava - Klaveriduo Kai Ratassepp, Mati Mikalai. Saint-Saëns, Debussy, Ravel, Hindemith, Liszt.

****

2.VI-28.VI NIGULISTE SUVEMUUSIKA kolmapäeviti
 2.VI kell 20 - Pille Metsson (orel). Bach, Vienne, A. Kapp, Buxtehude.
 9.VI kell 20 - Maris Oidekivi (orel). Bach, Reger, Buxtehude, A. Kapp.
 16.VI kell 20 - Jüri Leiten (trompet), Andres Uibo (orel). Buxtehude, Bach, Vienne, Rääts, A. Kapp.
 30.VI kell 20 - Kadri Ploompuu (orel), Maire Martinson (metsosopran). Bach, Peeters, Olsson, Saint-Saëns, Michalek.

***

VANALINNA PÄEVAD '99 Vabaduse väljakul muusikatelgis. Non-stop muusika keskpäevast südaööni. Sissepääs kõigile Vabaduse väljakul toimuvatele päevastele kontsertidele ühise kaepaelaga à 25.- kr. Öhtused kontserdid eraldi pääsmega.

L 5.VI Vabaduse väljak

kell 13 Tallinna Filharmoonia Laste Kaunite Kunstide Kool esitab lastemuusikali PÖIAL-LIISI. Muusika: Kaari Sillamaa ja Urmas Lattikas.

kell 14.30 MINIKARIKAS

kell 16 Mezzal Jazz Unit (Prantsusmaa)

kell 20 Estonian Dream Big Band (EDBB)

P 6.VI Vabaduse väljak

kell 13 Tallinna Filharmoonia Laste Kaunite Kunstide Kool esitab lastemuusikali

OKASROOSIKE. Muusika Joe Glasman

kell 15 Weekend Guitar Trio

kell 16 Tallinna Brass. Dirigent Jüri Leiten

kell 20 Eri Klas ja tema sõbrad. RAM, ERSO, Eesti Poistekoor. Eesti ja välismaised tuntud dirigendid ja solistid.

***

L 5.VI kell 21 Viljandi kaevumägi - RAM. Dirigent Ants Soots.

T 8.VI kell 20 Estonia kontserdisaali kammerlava - TRIO Marrit Gerretz-Traksmann (klaver), Harry Taksmann (viul), Kaido Kelder (tšello).

N 9.VI ja R 10.VI - ERSO. Dirigent Paavo Järvi.

L 12.VI kell 19 Nissi kirik - Jüri Leiten (trompet), Andres Uibo (orel). Buxtehude, Scheidt, J. S. Bach, Purcell, Rääts.

P 13.VI kell 20 Tartu laululava - José Carreras. ERSO. Kaastegev Isabel Rey (sopran). Dirigent Enrique Ricci.

R 18.VI kell 18 Rápina Mikaeli kirik - Tallinna Poistekoor Lydia Rahula juhatusel.

P 20.VI kell 21 Vanemuise kontserdimaja - Tallinna Barokkorkester. Solist Ülo Kaadu (viul). Vivaldi.

22.-27.VI Nürnbergi festivalil Eesti Kontserdi projekt Saksamaal - Rudolf Tobiase oratoorium "Joonase lähetamine", Artur Kapi oratoorium "Hiib".

L 26.VI kell 19 Nissi kirik - Anne-Liis Poll (sopran), Ene Salumäe (orel). Frescobaldi, Viadana, Kerll, Monteverdi, Caprioli.

L 26.VI kell 16 Tõrva kirik-kammersaal - Monika Sutt (metsosopran), Vello Jürna (tenor), Heili Vaus (klaver). Don José ja Carmen karakterite avanemine läbi teiste autorite teoste.

E 28.VI kell 20 Tartu Ülikooli ajaloomuuseum, T 29.VI kell 20 Estonia kontserdisaali kammerlava - Pille Lill (sopran), Urmas Vulp (viul), Marje Lohuaru (klaver). Tubin, Saar, Oja, V. Kapp, Mägi, Pärt, Tüür.

K 30.VI kell 20 Estonia kontserdisaal - Rudolf Tobiase oratoorium "Joonase lähetamine". - ERSO, RAM, Oratooriumikoor, Tallinna Poistekoor. Solistid: Pille Lill (sopran), Urve Tauts (metsosopran), Algirdas Janutas (tenor, Leedu), Taimo Toomast (bariton), Mati Palm (bass). Oreil Ines Maidre. Dirigent Leo Krämer (Saksamaa).

***

18.-22.VI heliloojate Kappide mälestusele pühendatud II SUURE-JAANI MUUSIKAPÄEVAD

R 18.VI kell 18 Kappide majamuuseum - Artur Kapi oratoorium "Hiib" teel maailma. Vestleb Vardo Rumessen.

L 19.VI kell 12 Suure-Jaani kirikus - Artur Kapi osast Eesti orelimuusikas. Vestleb Andres Uibo. Maratonkontsert oreil,

kell 13 - Pille Metsson, Maris Oidekivi,

kell 14 - Helen Tammeste, Imbi Laas,

kell 15 - Toomas Trass, Ines Maidre,

kell 16 - Aare-Paul Lattik.

Kavas A. Kapp ja tema kaasagseud.

L 19.VI kell 20 Suure-Jaani kirik - Ain Varts (elektrikitarr), Jüri Leiten (trompet), Andres Uibo (orel). Albinoni, Vahi, Bach, Purcell, Veracini.

P 20.VI kell 11 Suure-Jaani kirik - Jumalateenistus A. Kapi muusikaga, kell 20 RAM. Solist Aleksander Sarapuu. Oreil Hille Poroson. Dirigent Ants Soots. A. Kapp, V. Kapp, M. Saar, R. Tobias, E. Tubin jt.

E 21.VI kell 22 Suure-Jaani kirik - Tallinna Barokkorkester. Solist Ülo Kaadu (viul). Vivaldi. Suve tervitamine kell 22.49.

T 22.VI kell 20 Suure-Jaani laululava - Estonian Dream Big Band. Solist Mart Sander. Swingi klassika.

KOORIJUHID ESTONIA TALVEAIAS

Seekordne tagasivaade on kahele märtsiõhtule, mis seotud meie Eesti koorijuhtidega. 10. märtsi oma kandis tsükli pealkirja KOORIJUHI KOLMAPÄEV ning alapealkirja VENNO LAUL. Nädal hiljem oldi taas koos koorijuhtidele reserveeritud õhtul "MÉENUTAME ARVO RATASSEPPA". Mõlemate ettevõtmiste toetajaiks ja initsiaatoreiks on eelkõige Talveaed ise oma koorijuhist perenaise Viktoria Jagomäega ning eriti mälestusõhtu "taga" oli näha-tunda Eesti Naislaulu Seltsi tahet ja jõudu.

Koorijuhtide ühtehoidmistunne on kiiduväärne. Võib palju mõtteid mõlgutada ja mõtteid vahetada teemal, kas ja kuidas ja kui piisavalt talletame praegust kultuuripilti

kõikvõimalikesse ajalooannalidesse, et meie praegusest hetkest säiliks mitte ainult põgusad infolehkeljused nimele ja daatumitega, vaid et lugejaile-kuulajajale kangastuksid meie praegused kultuurikorüfeed elavina, meelikõitvate isiksustena, andekate ja töökatenä ning — igiiniimlikena. Sellel teel on koorijuhid teistest interpretidest mitu sammu ette jõudnud ning just sellepärast neist kahest õhtust ongi mõtet ekstra rääkida.

KOORIJUHI KOLMAPÄEVA SARJAS OLI EELMISEL KUUL OLNUD TUNTUD KOORIJUHT JA PEDAGOOG ENE ÜLEOJA.

Professor VENNO LAUL on oma poistekooriga ja endise Muusikaakadeemia

rektoriametiga üle-eestiliselt üks soliidsemaid ja autoriteetsemaid muusikatelgasi ning interpreete. Tema isikuõhtut - kui nii võiks nimetada - oli juhtima kutsunud Jüri Arma. Valik oli erakordselt hea. Nii sümpaatne, et keelele kipub lausa ülivõrdeid. Õhtu tugevaim külg oli selle kompositsioon, leidlik ja loogiline ülesehitus, mis kasutas ära elava dialoogi Venno Lauluga, helilõike minevikust, muusikat poistekoori esituses elavana ja heliplaadilt ning videolõike maestro puhkehetkest. Mängides tagasivaates intervjuulõike samade meeste dialoogist, täpsemalt öeldes, pakkudes võrdluseks Venno Laulu vastuseid neile samadele küsimustele, aga 10-15 aastat tagasi tehtuna - seesuguse nutika võttega üllatas Jüri Arma professorit

ennastki ning lõbustas tublisti kuulajaid. Olevikku ja minevikku kõrvutades tuli **isiksus** kuidagi soojemalt ja lähedasemalt esile, eraelu ja töö, mis ju tegelikult alati põimuvad, kuid mis harva sellisena "esile mängitakse", sulasid tervikuks. Omad dimensioonid said perekond ja lapsed, õppetöö muusikaakadeemias, reisid poistekooriga ja osavõtud rahvusvahelistest kooriorganisatsioonidest, arvukatest komisjonidest ning žüriidest nii kodu- kui välismaal.

Eluloo-õhtutel on see oht, et napi tunni-poolteise sisse tahetakse, aga ei suudeta kuigi palju tegude-ja saavutusterohkest elust ära mahutada! Räägitakse rohkesti ja ikka nagu mitte piisavalt. Siinkohal peavadki appi tulema õhtu kui **kunstilise tervikvormi ülesehitus, filosoofilise üldistusjõu** napid, valitud, kindlad rõhuasetused. Seekord nii oli.

17. märtsi õhtu Estonia Talveaias kandis küll pealkirja "**MEENUTAME koorijuhti ja pedagoogi ARVO RATASSEPPA**", aga sisuliselt oli see Arvo Ratasessa nimelise mälestusauhinna üleandmine Eesti Naislaulu

Vasakult Talveaia perenaine Viktoria Jaagomägi, Venno Laul ja saatejuht Jüri Aarma

Seltsi poolt järjekordsele laureaadile, **KUNO ARENGULE**, jutuaajamisest kellega oli "Koorijuhi kolmapäev" jaanuaris alanud.

"Arvo Ratasessa mälestusauhind on rändauhind, mis antakse välja silmapaistvate tulemuste eest töös kooridega või koorijuhtide õpetamisel." Nii seisab põhikirjas. Mälestusauhinna on asutanud Eesti Naislaulu Seltsi juhatus varalahkunud armastatud koorijuhi 70. sünniaastapäeva tähistamise

Õiendus

Harry Kõlari järelehtüdes Abi Zeiderile (ML nr 4, lk 22) lugeda teise lõigu esimene lause: "Valga linna poisina..." Toimetus vabandab.

Tellige Muusikalehte 1999. aasta teiseks poolaastaks 50 krooni eest, vähema ajavahemiku peale iga kuu eest 9 krooni. II poolaastaks saab tellida Eesti Posti kaudu 15. juunini, toimetusest pidevalt.

puhul 1996. aastal. Kavandanud on selle kunstnik Krista Laos ja selle on heaks kiitnud Arvo Ratasessa kooride, kolleegide, õpilaste ja sugulaste esindajad. Loetelu on oluline, sest iga järgmise laureaadi puhul teevad otsuse kõikide nende loetletud gruppide esindajad. Mõte oli lihtne: selle auhinna üleandmise kaudu meenutame ja austame kadunud kunstnikku ning ühtlasi hindame olemasolevaid, ja seda kaks korda iga viie aasta sees: A. Ratasessa juubeli-aastapäeval ja üldlaulupeo aastal. Esimese mälestusauhinna pälvis 1996. aastal Arvo Ratasessa kunagine õpilane **VAIKE UIBOPUU**, kes ka praegusel õhtul sõnavõetuga esines.

Tihti peale on nii, et kui sama eriala inimesed üksteisest räägivad või kolleegikunstnikku iseloomustavad, on see nagu kaksikportree, milles läbi öeldud sõnade kumab ka kõneleja isiksus, tema enda tõesed ja eelistused. Just sellepärast tahaksingi praeguse loo lõpetada **Kuno Arengu sõnadega Arvo Ratasessa kohta:**

"Tema elutöö on imetlusväärne. Ta rahutu ja alati otsiv natuur on jätnud meie tänasesse koorimuusikakapalgesse lugematuid temalikke jooni. Ta oli muusikamees ja ühiskonnategelane, kes pidi määratult palju võima ja suutma.(....) Kogu oma rahunut tõtleva koorijuhi- ja pedagoogitööga nõudles ta järjekindlalt eluõigust ja

eluruumi meie väikese rahva arvukatele kooridele, tema koorilaulutraditsioonile. Ta armastas ja austas oma ala piirilt.

Tema suurus seisnebki selles, et ta kohalolek ja mõju meie kooriliikumises elab üle aegade."

Virve Normet

Muusikalehe üksiknumbreid võib osta

Tallinnas EMA valvurilt Vabaduse ja Kaarli pst.,
Eesti Kontserdi valvelauast,
Estonia Teatri kioskist, Eesti Kooriühingust,
Otsa-kooli noodikogust
ja samuti suurematest Eesti postkontoritest.

PE 10/99,5

Järelehüüd Anna Klas-Glass (sünd. Gurevitsch)

23. jaan. 1912 - 20. apr. 1999

20. aprillil jättis meid siia ilma maha 87-aastane eesti pianismi suurkuju maestra Anna Klas. See oli ühe naise elu, kes pühendas talle antud väärtusliku aja oma (õpi)lastele

ja ühele päris lapsele, tema enda sõnutsi "kuldsele pojale". Saatuse oli A. Klasi vastu karm. Kaotanud sõja algul oma abikaasa, murdis ta läbi paljude raskuste üksinda, ilma elukaaslaseta püstitäpi, alati põhimõttekindlalt, optimistlikult. Ei mingit nurinat ka siis, kui jõud hakkas taanduma ja elulõng otsa saama.

Loodus oli Anna Klasi kinkinud erakordse pedagoogilise talendi. Kunagi on ta ise öelnud: kõik asjad vananevad, ent pedagoogiline töö muutub aastatega ikka paremaks. Võis ainult imetleda seda kunsti, kuidas muusikat kõlama panna helilooja kavatsustest veelgi rikkamalt.

Alati on raske piiri panna, kus lõpeb pedagoogiline ja algab interpreetidegevus - need on omavahel tihedalt seotud, üks täiendab ja õpetab teist. Anna Klas oli väga emotsionaalne inimene, sobivaks vastukaaluks oma kauaaegsele duopartnerile Bruno Lukile. Legendaarne duo on läinud nüüd ajalukku. (Kiitus Eesti Raadiotele, kes valmistab duorepertuaarist nüüdisaegse CD-plaadi!) Palju aastaid oli Anna Klas ansamblipartner ka Jenny Siimonile.

A. Klasi kui pedagoogile mõeldes meenub kõigepealt, et ta ei tahtnud kunagi klassis kuulda õpilase hädaldamist "ei saal!". Tema jaoks tunnis sellist väljendit ei eksisteerinud, sest kuidagi ikka pidi saama, kui takistuse põhjus teada. Just teadlikkus on professionaalse mängu nurgakivi. Anna Klasi kooli on omandanud tema arvukad õpilased. Kui eelmises juubeliartiklis jäid (ruumi kokkuhoiu mõttes) maestra Tallinna perioodi väljapaistvamad õpilased nimetamata, siis nüüd, kus ring on täis saanud, peab seda ometi tegema.

Manalateed on enne oma õpetajat läinud Asra Loo, Virve Lippus, Helju Agur, Vilma Mallene, Kuldja Raidal. Oma elutöö on lõpetanud või jätkavad Laine Mets, Aime Karm, Olga Rudneva, Viiva Väinmaa, Renate Goznaja, Therese Raide, Aino Merila, Valdur Roots, Maigi Pakri, Ene Arro, Ülle Sisa, Mari-Ann Aljaste, Ada Kuuseoks, Viive Pajuri, Taissia Filippova, Toivo Peäske... A. Klasi elutöö on jätnud Eesti muusikalukku hinnatud pedagooge, kontsertmeisterid, interpret ning kultuuritegelasi.

Kuigi Anna Klas on siitmailt lahkunud, elab meie kalli muusikaema hing edasi meis endis ja tulevasteski põlvdes.

...mõttes tänuga

Ada Kuuseoks

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Väljaandja MTÜ Muusikaleht EV Kultuuriministeeriumi, Eesti Rahvuskultuurifondi ja Neeme Järvi toel. Telefon 423-089, 525-124, fax 421-456, e-mail mv@netexpress.ee. Kirjad 13402, Tallinn pk 996. Honorari saab kätte igal teisipäeval kella 9 - 14 Narva mnt. 40 (Pedagoogikaülikooli vastas), IV korrus vasakule trepist üles. Või lasta kanda pangaarvele. Postiga honorare välja ei saadeta.